

σχολιαστές της

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ:
Η ΜΟΙΡΑΙΑ
ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

ΑΡΙΣΤΕΡΑ:
ΠΡΟΣ ΝΕΑ ΔΙΑΣΠΑΣΗ;

ΕΞΩ ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑ!

Η ΧΟΥΝΤΑ &
Ο ΓΚΕΪΤΖ

ΠΑΣΟΚ -
ΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΚΟΥΒΕΝΤΑ
ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ: STEVE LACY

**Ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ
ΤΟΥ 1996**

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ 2

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ, ΤΟ ΗΠΙΟ ΚΑΙ...ΜΑ	4	Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΛΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ	23
ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ	7	ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ ΜΙΚΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ	25
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗΣ	8	ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟ	26
Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ κ. ΑΡΣΕΝΗ	10	Ο «ΚΡΥΜΜΕΝΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ»	27
ΓΙΑ ΠΟΙΟΝ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΓΙΔΑ;	11	Ο ΓΚΕΪΤΖ ΚΑΙ Η ΧΟΥΝΤΑ	29

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ 20

ΠΕΡΑ ΑΠ' ΤΗΝ 3η ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ	12	ΑΡΚΑΣ, SHOW BUSINESS	30
ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΚΑΙ ΚΚΕ	13	SCRIPTA MANENT	33
ΔΙΕΘΝΗ ΣΧΟΛΙΑ	14	ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 1985	36

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ 34

Ο ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ ΟΖΑΛ	15	«ΚΑΛΑ, ΕΣΥ ΣΚΟΤΩΘΗΚΕΣ ΝΩΡΙΣ»	39
ΟΙ ΠΑΝΚ ΣΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ	16	ΠΑΝΚΑΚΙΑ ΚΑΙ ΡΟΚΑΔΕΣ	40
ΟΙ ΦΙΛΛΙΠΙΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟΣ	17	ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ	41
ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΖΑΡΙΟ, Β'	18	ΣΕ ΧΑΜΗΛΗ ΦΩΤΙΑ, Β'	42
		ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝΤΑΣ	43
		ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ STEVE LACY	44
		ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΡΑΞΙΣ	45

ραγε αποτελεί διαφήμιση του αμερικανόθρεφτου αντικομμουνισμού το να υπερασπίζεται κανείς την ιστορία της Αριστεράς; Χορτάσαμε πια αποκατάσταση της Εθνικής Αντίστασης, ώστε να μην πειράζει λίγη κατασυκοφάντηση, αρκεί αυτή να γίνεται στα μουλωχτά; Ο Σχολιαστής απαντά αρνητικά: Η διαστρέβλωση της ιστορίας του εμφυλίου σε εύπεπτο

καταναλωτικό περιτύλιγμα δεν πρέπει να περάσει αμαχητί. Ούτε η όποια συγγραφική δεινότητα του κ. Νικόλας είναι επαρκής δικαιολογία για να ξεχαστούν οι τουριστικές του υπηρεσίες στη χούντα των συνταγματάρχων.

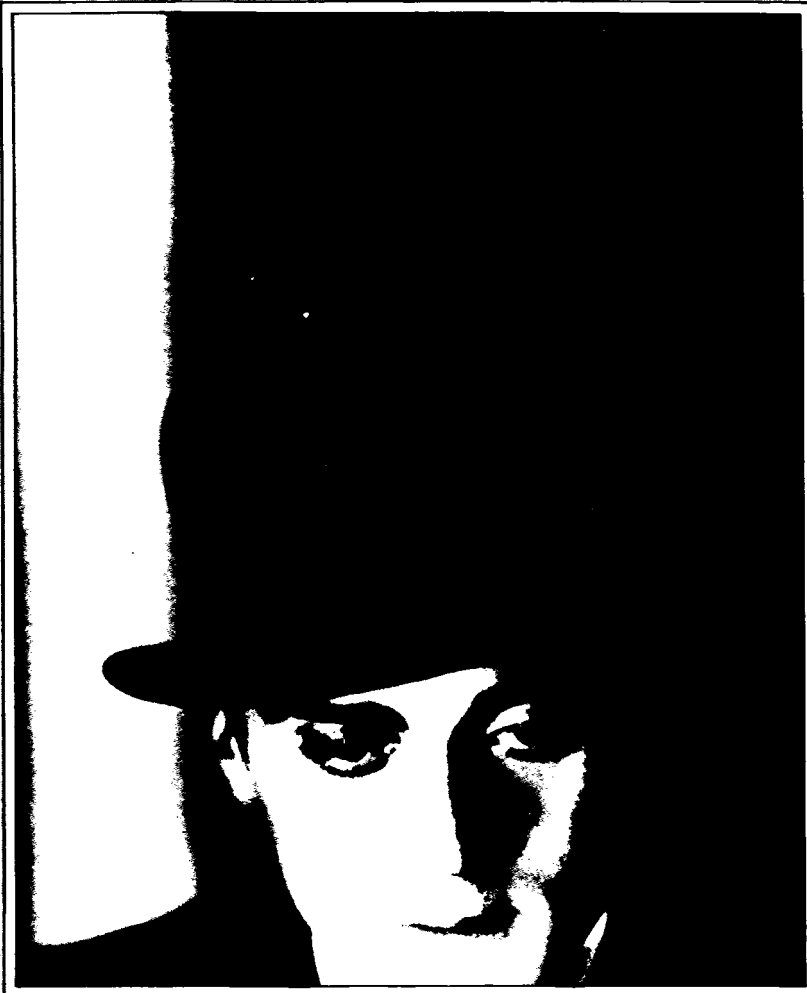
Αλλά η Αριστερά δεν έχει μόνον ιστορία. Έχει και πολιτικό παρόν. Διαλέγεται, μετεξελίσσεται, αναβαθμίζεται. Και προσπαθεί να παρακολουθήσει αμήχανα την εξέλιξη των κοινωνικών συγκρούσεων που προκαλεί η όξυνση της οικονομικής κρίσης και η συμπίεση του εισοδήματος των εργαζομένων. Την επαύριο της επίσκεψης Σουλτς και της «σκληρής διαπραγμάτευσης» για τις Βάσεις...

Κι όπως πάντα σε καιρούς λιπότητας, κυριαρχεί η φυγή προς τα εμπρός. Μαζί και ο Σχολιαστής που Πρωταπριλιάτικα, στα τρία του γενέθλια, απογειώνεται για να προσγειωθεί ανώμαλα στην Άνοιξη του 1996, λίγο πριν τη μαγική ημερομηνία που οι αρχαίοι αγώνες θα διαλέξουν για την επιστροφή τους στην πατρίδα.

Μέχρι τότε αρκεστείτε στον «μικρομεσαίωνα» του Γιώργου Βότση.

Σ

Η ΤΙΤΙΛΙΑ ΟΛΙΑ

Ολίσθημα

Μόνο σαν ολίσθημα της Αυγής μπορεί να χαρακτηριστεί το κείμενο του Χρ. Γλάστρα στο φύλλο της 16ης Μαρτίου που δημοσιεύτηκε για τις «ομάδες Ελλήνων Μουσουλμάνων με Πέρσες». Ίδιος το σημείο που παραγγέλλει την «αδράνεια της ΚΥΠ (sic) για την επίσκεψη (μεταξύ άλλων) ημιόλιος αντιπροσωπείας Ελλήνων Μουσουλμάνων στην πρεσβεία του Ιράν!

Φαντασθείτε τι σκάνδαλο θα είχε δημιουργήσει η ίδια εφημερίδα εάν μια μέρα αποκαλύπταν πως η ΚΥΠ δήλωνε εθελοντικά να πάει στην επίσκεψη αντιπροσωπείας Ελλήνων Κομμουνιστών στην πρεσβεία ζήτησ κάρας! Η ΚΥΠ πάλι άλλο παρά «αδράνεια» για τις επιθέσεις Ελλήνων Κομμουνιστών σε ξένες πρεσβείες... Και εν πάση περιπτώσει, το κείμενο που περιμένει κανείς από την εφημερίδα της Κομμουνιστικής Αυγής είναι να κερδίσει τους Έλληνες πολίτες σε κατηγορίες. Και να υποδεικνύει στην ΚΥΠ, μα ποιος δεν πρέπει να έδρασει.

Στο κάτω-κάτω υπάρχουν τόσες άλλες

που ασχολούνται εργολαβικά μ' αυτές τις υποδείξεις...

Κ.Β.

Μάχη για τη θέση!!!

Οι προσυνεδριακές διαδικασίες άρχισαν στο ΚΚΕσο. και αυτές τις ημέρες ολοκληρώνονται οι συνελεύσεις των Οργανώσεων βάσης. Τα πρώτα ενδεικτικά αποτελέσματα των ψηφοφοριών για την προοπτική της «ανανέωσης» φέρουν το κόμμα κάθεται διασπασμένο. Μικρή υπεροχή διαθέτει μέχρι στιγμής η πρώτη μειοψηφούσα άποψη της ΚΕ των Μπασιά-Δρακόπουλου για αναβάθμιση του κόμματος συγκεντρώνοντας, το 48% των μελών, ενώ η πλειοψηφούσα στην ΚΕ άποψη των Κύρκου-Μπαρλάμη για μετεξέλιξη συγκεντρώνει το 40%. Η δεύτερη μειοψηφούσα των Φιλίππου-Θεοδωρίδη βρίσκεται στην κίση του 7%, ενώ η τρίτη, των Χατζιοπούλου-Νεφέλουδη, σ' ένα μικρό ποσοστό 3%. Γενικά είναι η εκτίμησή ότι καμία πρόταση δεν θα μπορούσε

από μόνη της να συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία του κόμματος.

Μετά τις πρώτες ενδείξεις, τα στελέχη της πλειοψηφούσας άποψης προσπαθούν να συμφωνήσουν και να ενσωματώσουν την κάτω από διαφορετικό σκεπτικό πρόταση για μετεξέλιξη του Φιλίππου. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο μπορεί να δώσει το 51% στην άποψη αυτή. Αλλά η επιτυχία μιας τέτοιας ισχυρής πλειοψηφίας είναι φανερό ότι δεν ικανοποιεί τους εμπνευστές της μετεξέλιξης. Έτσι ο κεντρικός άξονας της εσωκομματικής τους πολιτικής στρέφεται στο «πρόβλημα ηγεσίας». Και εδώ αρχίζει ο τραγέλαφος αυτοί που κδεις έδωσαν μάχη και επέβαλαν το δίδυμο Πρόεδρος-Γραμματέας, πλειοδοτούν σήμερα στην κατάργησή του και προτείνουν να επανέλθει η παλιά ρύθμιση. Και βέβαια προετοιμάζουν για Γραμματέα τον Α. Κύρκο. Από την άλλη, οι παλαιά ποτέ υπέρμαχοι της ύπαρξης μόνο γραμματείας υπεραμύνονται της διατήρησης του δίδυμου, προφανώς σαν σημείο ισορροπίας σε επίπεδο ηγεσίας... Άντε να βγάλετε άκρη τώρα!!!

Γ.Π.

Ο «άλλος» Καραμανλής

Το βιβλίο του δημοσιογράφου Γιάννη Γκίνη «Ο άλλος Καραμανλής» δεν συνάντησε τη θερμή υποδοχή που επιφυλάσσει στις 5 μέχρι στιγμής βιογραφίες του τέως προέδρου. Ίσως επειδή προκαλεί, παρουσιάζοντας τα γεγονότα που οι βιογράφοι παρασιώπησαν. Όπως π.χ. το σκάνδαλο με τον εγκληματία πολέμου Μέρτεν που συνελήφθη στη Θεσσαλονίκη, για να αφεθεί αργότερα ελεύθερος με προσωπική παρέμβαση του τότε πρωθυπουργού! Ή τα «βραβώδη» οικήπεδα της Φιλοθέης και άλλα τερπνά που οι παλιότεροι ασφαλώς θυμούνται και που δεν παράζει να γνωρίσουν και οι νεότεροι.

Το βιβλίο σπριζεται σε μεγάλο βαθμό σε δημοσιογραφικό υλικό της εποχής, περιέχει όμως και πρωτοεμφανιζόμενα στοιχεία. Η έξαρση των εκδηλώσεων φιλοκαραμανλισμού που συνέπεσαν με την πρώτη επέτειο της 9ης Μαρτίου, κάνουν οπωσδήποτε το βιβλίο του Γιάννη Γκίνη επίκαιρο.

Κ.Β.

Επεκτατισμός

Πριν ένα μήνα σε πρωινή εκπομπή του ραδιοφώνου, ιδιαίτερα επιμελημένη, με

μειώθηκαν κάποιες εμφανίσεις του, ακόμα και από την τηλεόραση. Η σημαντικότερη πάντως είναι, απ' ό,τι μάθαμε, η παρουσία του στη σύσκεψη με τον κ. Γκαστ για την «αγορά του αιώνα». Λέτε ο δρόμος από το Υφ. Ν. Γενιάς να οδηγεί, μέσω Υφ. Τύπου, στο υπουργείο Εθνικής Αμύνης ή απλώς στο «Ινστιτούτο» Στρατηγικών Μελετών του ΥΠ.ΕΣ.; ●Μετά το

Ρετ Αλφια

●Μπορεί να έφυγε μαζί με τον Κ. Λαλιώτη ο στενός του συνεργάτης κ. Πέτρος Ευθυμίου απ' τη γραμματεία τύπου, αλλά όπως φαίνεται δεν αποσύρεται από την ενεργό πολιτική. Ση-

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝΑ

150 δις στα «αζήτητα»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΟΣΤΗ

Την ώρα που ο κ. Γερ. Αρσένης ανέλυε, στη συνέντευξή του, γιατί το αδιέξοδο προκύπτει όχι τόσο από οικονομική κρίση, όσο από «κρίση πολιτική, κρίση κοινωνική» και αντιπαραθέτε στην κυρίαρχη τώρα στην κυβερνητική πολιτική «συντηρητική αντίληψη για τη διαχείριση της οικονομίας» το δικό του «προοδευτικό μοντέλο για αυτοδυναμική ανάπτυξη», ήχησε στην κατάνεστη αίθουσα κάπως ωμά και παράταιρα το ερώτημά μας:

«Μετά την απομάκρυνσή σας από την κυβέρνηση, σας απέδωσαν τη φράση: «Με έφαγαν οι δέκα οικογένειες» και ειδικότερα «με έφαγαν οι Τσάτσου». Είναι ακριβής; Κι αν ναι, π εννοούσατε;»

Με την απάντησή του ο κ. Αρσένης απεκάλυψε ότι δεν θα ήθελε τώρα να ανοίξει ένα ακόμη μέτωπο:

«Το πρόγραμμα που είχα προτείνει —είπε, μεταξύ άλλων— και η υλοποίησή του κυρίως όσον αφορά στο τραπεζικό σύστημα, ένα πρόγραμμα που δεν μπόρεσα να ολοκληρώσω, θα είχε σαν αποτέλεσμα να κτηπηθούν ορισμένα κλειστά συμφέροντα. Και είχα προβλήματα. Αυτή τη στιγμή δεν θέλω να μιλήσω. Νομίζω όμως ότι κάποια κατάλληλη στιγμή θα πρέπει να μιλήσω και γι' αυτό...»

Αλλά πότε, τάχα, θα έρθει η «κατάλληλη στιγμή»; Και ποιος είναι ο καταλληλότερος να μιλήσει γι' αυτά τα «κλειστά συμφέροντα» από τον τώως υπουργό Εθν. Οικονομίας, που επικαλείται τη σύγκρουσή του με τις εντός και εκτός τραπεζικού συστήματος «παρέες» και επιμένει να διακηρύσσει ότι «για να περάσει η πρόοδος στον τόπο πρέπει να ξεπεραστούν ορισμένα αδιαφανή συμφέροντα;»

Όταν, πριν τρία χρόνια, ασκήθηκε η διάξη στους Τσάτσους και στα λογιστήρια της ΑΓΕΤ εισέβαλαν —καθυστερημένα, έστω— και κάποιοι θερμοκέφαλοι οραματιστές της Αλλαγής, λέγεται ότι έφριξαν. Διότι ανεκάλυψαν —λέγεται— διαπύμενους από το χρηματοκιβώτιο των Τσάτσων υπουργούς, βουλευτές, μεγαλοεκδότες και δημοσιογράφους. Ποιος, πότε θα μιλήσει γι' αυτά;

Παρά την επίπονη, όντως, προσπάθειά του (καμιά διακοσαριά χειρόγραφες σελίδες...) για να στοιχειοθετήσει την απαλλακτική για τους Τσάτσους πρότασή του, ο εισαγγελέας Ζορμπάς ποιον θα πείσει, όταν —όπως λέγεται— ο διαχειριζόμενος τα «μυστικά κονδύλια» των Τσάτσων μπαινοβγαίνει τώρα στο Καστρί;

Σε 150 δισεκατομμύρια δραχμές (μιάμιση φορά, δηλ, το ετήσιο έλλειμμα των υπό κρατικό έλεγχο κοινωφελών οργανισμών) συμποσούνται τα χρέη προς τις τράπεζες και το δημόσιο των «προβληματικών» και «υπερχρεωμένων» ιδιωτικών επιχειρήσεων. Και έχουν περάσει στις «επιφορμαίες απαιτήσεις» των τραπεζών —δηλαδή, στα «αζήτητα», μαζί με τα «παγωμένα δάνεια» των εφοπλιστών τα συναφθέντα επί δικτατορίας ακόμη. Ποιος θα πείσει ποιον ότι δεν υπάρχει νομότυπος τρόπος να γίνουν απαιτήτα;

Ποιος θα εξηγήσει πώς η «Πειραιϊκή-Πατριαϊκή» περνάει στις «προβληματικές», ενώ ο Κατσάμπας γίνεται μεγαλομέτοχος υφαντουργικής βιομηχανίας στα γερμανοαλλανδικά σύνορα; Ποιος θα μιλήσει γι' αυτά «τα μυστήρια του μικρομεσαίωνα», πώς λ.χ. η αύξηση της παραγωγικότητας στα ορυχεία της Εύβοιας θα πρέπει να επιτευχθεί μόνο με την εντατικοποίηση της εργασίας, γιατί ο ευφυής Σκαλιστήρης μετέτρεπε τα δάνεια για ανανέωση του τεχνικού εξοπλισμού σε βίλλες 2.000 τ.μ.;

Ποιος θα μας πει π έγιναν τα 500 εκ. δρχ. του Βαρδινογιάννη; Και ποιος, επί τέλους, πώς αποφάσισε ο Λάτσης να συνδράμει την οκύρωση του αυταρχικού κράτους «δαριζοντας» το πανάκριβο κομπούτερ για το σοσιαλιστικό ηλεκτρονικό μας φακέλωμα;

Δεν είναι η σκανδαλοθηρική διάθεση, που γεννάει αυτά τα ερωτήματα. Στοιχείο της προϊούσας αναξιοπιστίας των κυβερνώντων, που επιδεινώνει την πολύμορφη κρίση, είναι και η διακεόμενη δυσωδία περί τη διαχείριση του δημοσίου χρήματος. Μια δυσωδία, που αποδίδεται με την ορολογία του Ποινικού Κώδικα μάλλον, παρά με το πολιτικό λεξιλόγιο. Κι επειδή ο συνδυκτικός ιστός της συναλλαγής, συνενοχής και συγκάλυψης διακλαδώνεται σε ευρύ φάσμα του πολιτικού κόσμου και οπισωδύποτε προϋπήρξε των συναινετικών διαδικασιών στο πολιτικό επίπεδο, κάποιοι, που ευαγγελίζονται και αποτολμούν τις ρήξεις, οφείλουν κάποτε να ανοίξουν το στόμα τους. Για να μη καιγονται και τα κλωρά μαζί με τα ξερά. Και γιατί —όπως σωστά τόνισε ο κ. Αρσένης— «πρέπει η γνώση να γίνει κήμα της συνείδησης του ελληνικού λαού»...

κόσμο. Το παλιό ψαμί πάντα χρησιμεύει για νέο ζυμάρι.

Σ.

Πολιτικός Όμιλος

Μετά την «κίνηση των 18» για νέο φορέα της αριστεράς, το «κείμενο των 48» για διατήρηση της φυσιογνωμίας του ΚΚΕα, τους «40 πρώην Κνίτες» που προτείνουν και αυτοί νέο φορέα, μια άλλη κίνηση είναι στα σκαριά. Κίνηση που προέρχεται από τους διαγραμμένους του ΠΑΣΟΚ και της ΠΑΣΠ πριν το 81 και άλλους ανέντακτους αριστερούς. Έχουν εισηγήσει διακήρυξη και συγκεντρώνουν υπογραφές που αυτή τη στιγμή φτάνουν τις 60. Με τη διακήρυξη αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία ίδρυσης «πολιτικού ομίλου» με στόχο «την άρθρωση πολιτικού λόγου» και προοπτική τη «δημιουργία του Φορέα της Δημοκρατικής Αριστεράς» που θα προκύψει από Ίδρυτικό Συνέδριο». Σαν άμεσους πολιτικούς στόχους θέτουν την «καθιέρωση της απλής αναλογικής σαν πάγιου εκλογικού συστήματος» «την κατοχύρωση και διεύρυνση των ασπικών δικαιωμάτων και σποικικών ελευθεριών» και «την σταθεροποίηση του εργατικού εισοδήματος και του κοινωνικού μισθού».

Εντείνεται λοιπόν η κινητικότητα στην ανέντακτη αριστερά. Ας περιμένουμε και τ' αποτελέσματα.

Γ.Π.

Τα 20 εκατομμύρια του κ. Κουρή

Ο κ. Κουρής της Αριστεράς μήνυσε το περιοδικό ΑΝΤΙ και τον συνεργάτη του Στ. Κούλογλου και τους οδηγεί στα πολιτικά δικαστήρια, ζητώντας αποζημίωση 20 εκατομμύρια δραχμές. Πού αποβλέπει μια τέτοια κίνηση; Προσπαθεί μήπως μέσα από τα εφημερίδια που αφιερώνει προμοκρατικούς με κλεισίμο ένα πολιτικό περιοδικό; Κλεισίμο μιας φωνής που με συνέπεια εκφράζει την άποψη της στην αριστερά από τη δικτατορία κι όλος; Αυτό δεν είναι ένα απλό γεγονός. Είναι μια πράξη με τεράσιο πολιτικό αντίκτυπο. Και μια τέτοια πολιτική ευθύνη δεν θ' αφήσει κανένας αριστερός να την πάρει ο οποιοσδήποτε Κουρής.

Σ.

έμεση σύνδεση με τους ανταποκρίτες μας στην Κων/πολη τις Βρυξέλλες και το Λουδβίνο, αναλύθηκε το θέμα που είχε προκύψει σχετικά με το τουρκικό αίτημα ανθεξέρμανσης των αεροπλάνων με την ΕΟΚ. Τα συζητήματα γι' αυτή την πετυχημένη σύνδεση με ή χωρίς δωροφόρο ανήκουν στην ΕΡΤ. Η πρωτοτυπία, για μια ακόμη φορά, στον Υφ. Εξ. Θ. Πάγκαλο, προσκεκλημένο της επιτροπής Υπουργός εξήγησε, μεταξύ πολλών άλλων, μια πρώτη πλευρά της εξαιρετικής πολιτικής των σύγχρονων κορμών, τον επεκακορό. Είναι πως ο επικεφαλής μας το ελληνικό δεν είναι πιο εδαφικός, αλλά επικεφαλής μιας προτύπου. Το πρόταμο από ερωτήσεις σε ένα τρίτοπο. Τη φελερική πολιτική, τις ανακατανοές πρωτοβουλιών και την κατοχύρωση των ασπικών δικαιωμάτων, πασιό στον

«Τρίτο», ο Μ. Χατζιδάκης φεύγει και από το «Τέταρτο». Και πεύδει να παραπονεθεί: «Θα χαρούν πολύ ο Σχολιαστής, το Αντί και η Αριστερή, τρία έντυπα περιθωρίου που συνέπεσαν στην αντιπάθειά τους προς το Τέταρτο». Αυτό που δεν καταλαβαίνω είναι γιατί όσοι αντιπαθούν το Τέταρτο πρέπει να χαρούν που φεύγει ο Μ. Χατζιδάκης. •Οι αναρχικοί αντιεξουσια-

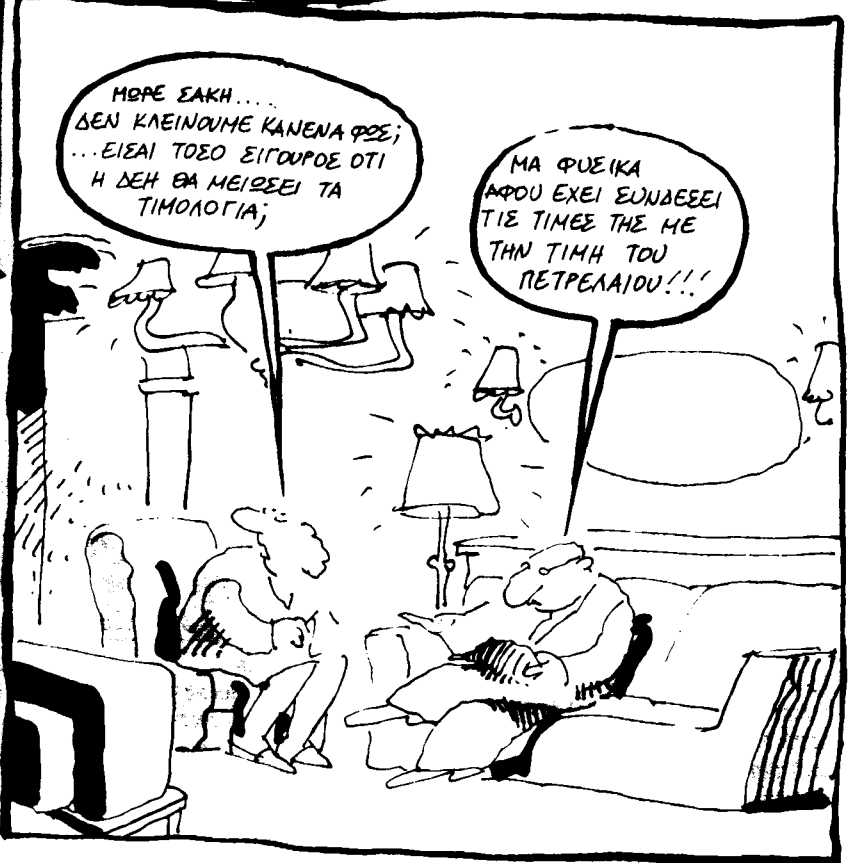
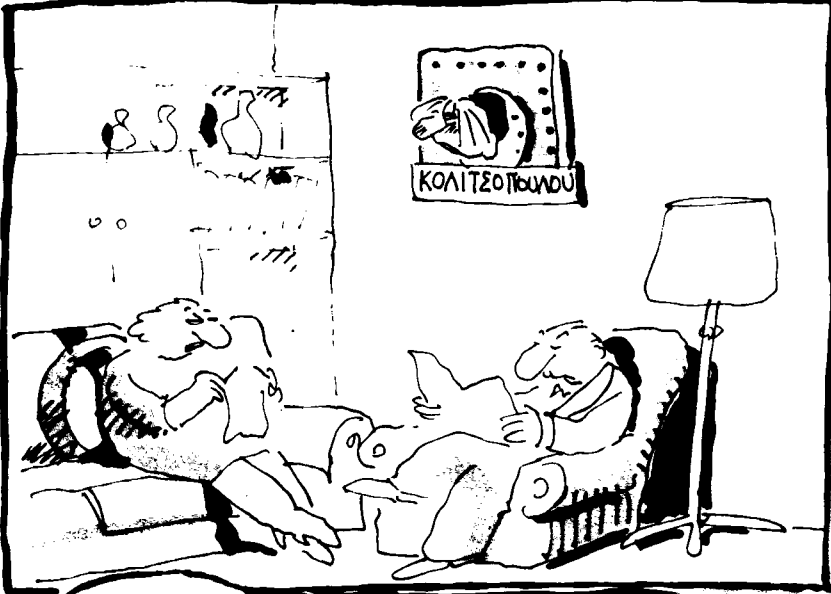
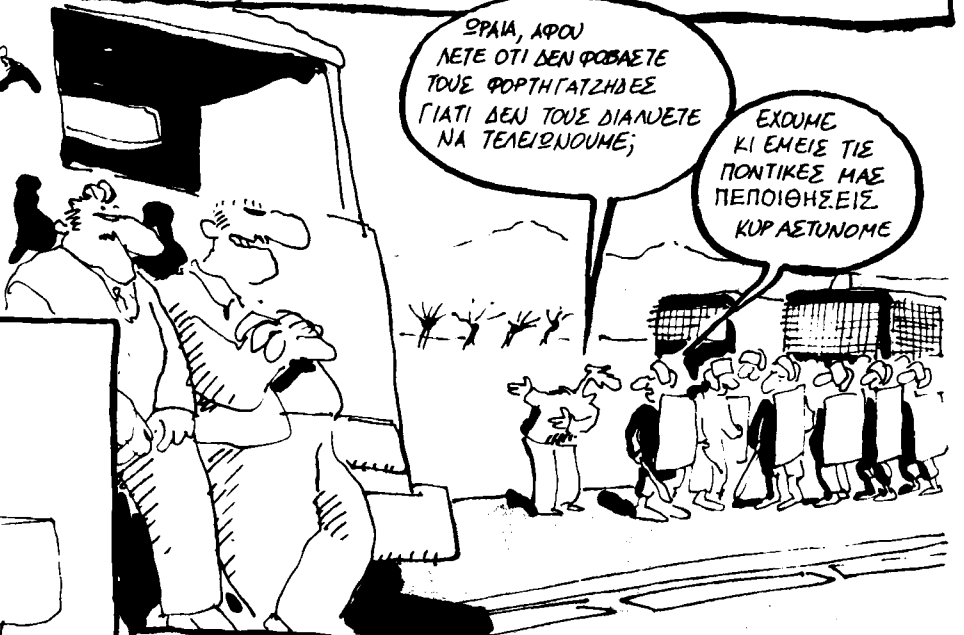
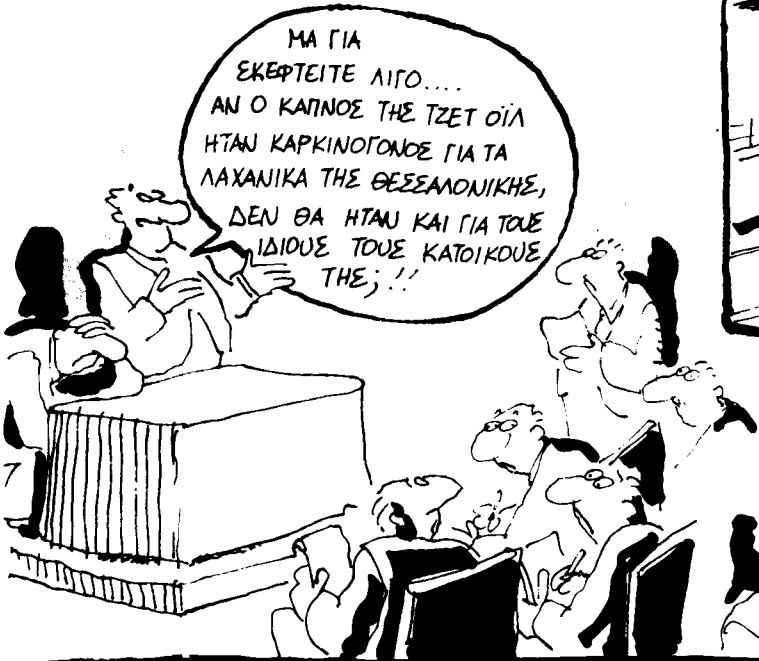
στές Αμαλιάδας-Πάτρας-Πύργου πήραν την πρωτοβουλία για μια συνδιάσκεψη ομάδων και ατόμων γύρω από τον αναρχικό-αντιεξουσιαστικό χώρο. Σαν τόπο και χρόνο της συνδιάσκεψης προτείνουν την Πάτρα και το τριήμερο 18.19.20 Απριλίου 1986. Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε στη διεύθυνση Κανακάρη 140, Πάτρα, ή Τ.Ο. 1289. •Το ακουσαμε με

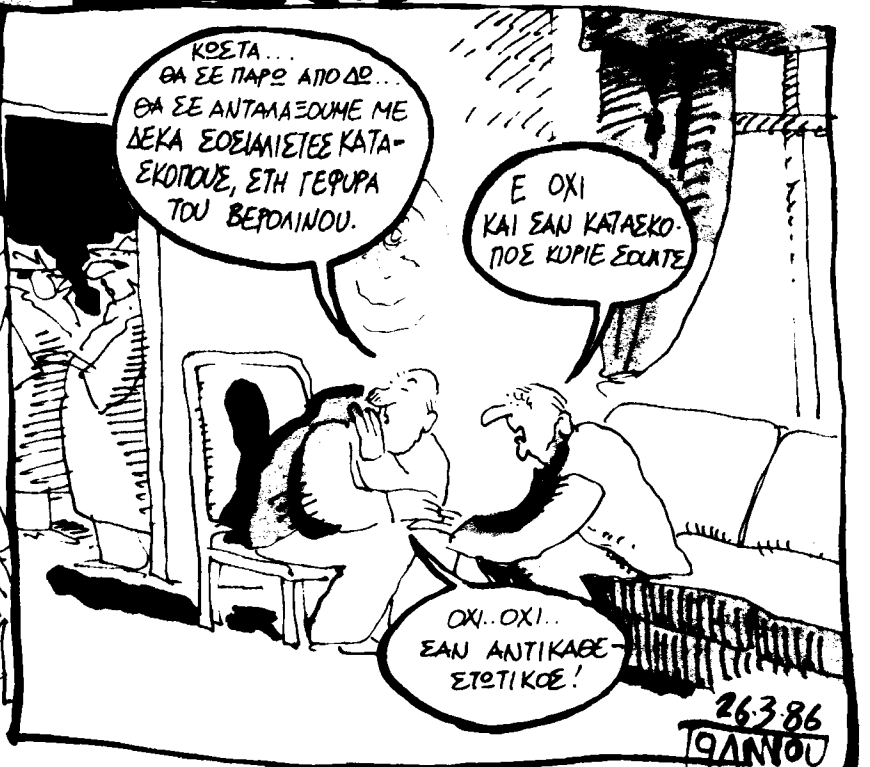
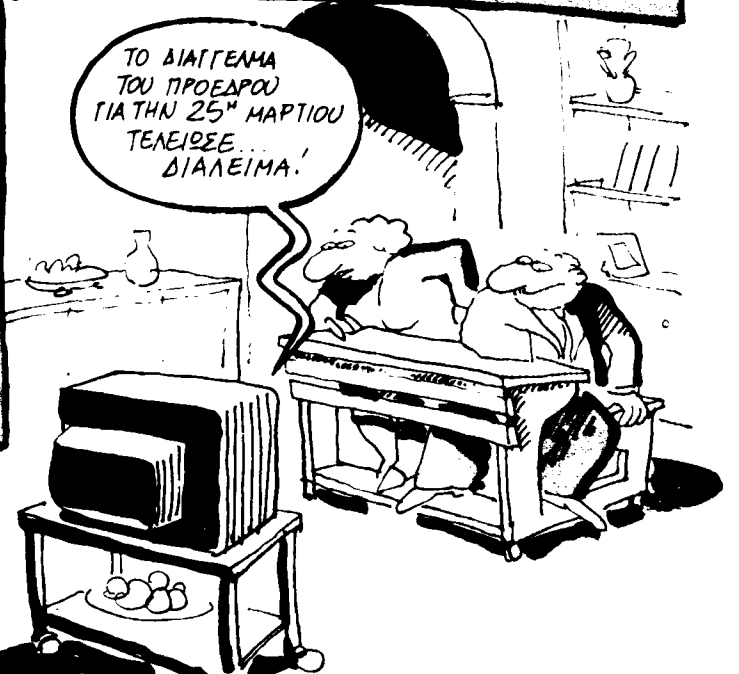
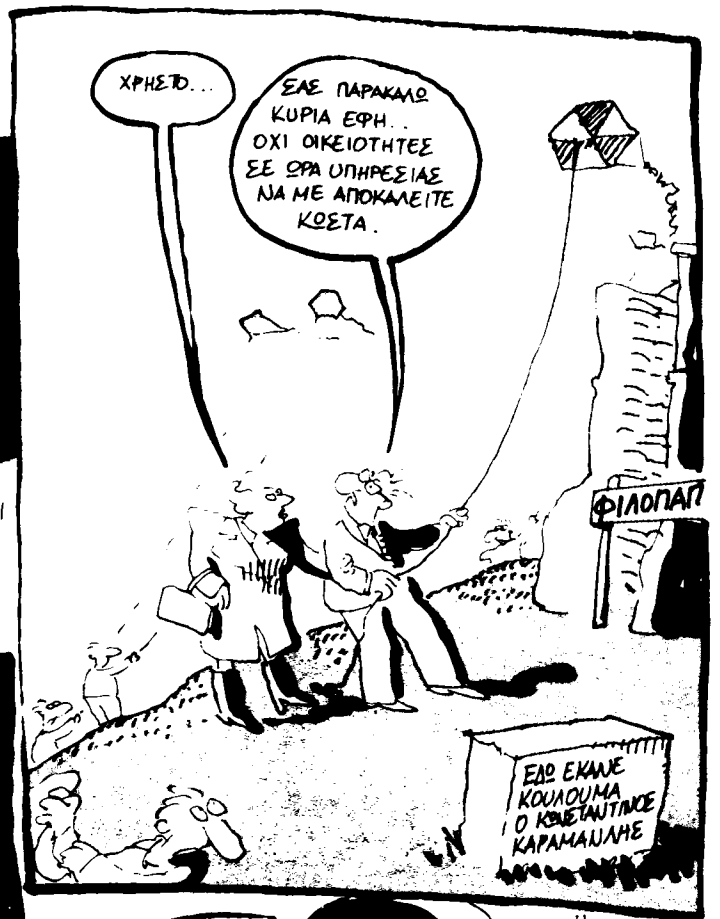
αρκετή καθυστέρηση και δεν μπορέσαμε να το διασταυρώσουμε πάνω στα γεγονότα. Σημαντικό, λέει, ρόλο στο συντονισμό των «αγανακτισμένων πολιτών» εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ, κατά την κατάληψη του Πολυτεχνείου τον περασμένο Νοέμβρη έπαιξε ο Τάκης Κασκαμπάς, μέχρι πρότινος γραμματέας του ιδιαίτερου γραφείου του Κ. Λαλιώτη. Γιατί όχι; •Τελικά ο

Π. Μακρής μήνυσε για δυσφήμιση το περιοδικό και το συνεργάτη μας Γ. Κοκκίνο για την κριτική του στην αποστολή του πρώτου στην Ταϊλάνδη. Δυστυχώς παρ' ό,τι δημοσιογράφος που θέλει να ασκεί κριτική ο Π. Μακρής δε τη δέχεται φαίνεται ο ίδιος θεωρώντας τη δυσφήμιση. Τι να κάνουμε; Έχει και τις αδυναμίες του το επαγγελμα. Χαλάλι του

ΗΠΙΟ ΚΛΙΜΑ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΗ ΛΩΝΟΥ

φωτογραφία: Ηλίας Σωτηρόπουλος

Κουβέντα να γίνεται;

■ ΑΦΝΙΚΑ ο «διάλογος», μπήκε στην πολιτική μας ζωή. Ο Α. Παπανδρέου, αφνιδιάζοντας για άλλη μια φορά φίλους και αντιπάλους απήλυσε στην Αριστερά μέσω της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ μήνυμα «διαλόγου και συνεργασίας». Μήνυμα ανοιγμάτων προς την αριστερά τη στιγμή που ολοκληρώνεται η εφαρμογή της πιο δεξιάς και συντηρητικής οικονομικής πολιτικής. Με την κίνησή του αυτή δεν πρόλαβε απλά τις όποιες κριτικές και οξύνσεις μέσα στην ίδια τη σύνοδο της ΚΕ στη Χαλκίδα. Κυρίως αιφνίδιασε την κομμουνιστική αριστερά και της αφαιρέσε την πρωτοβουλία των όποιων εξελίξεων. Τη στιγμή ακριβώς που η ίδια αισθανόταν ότι η λαϊκή δυσανεμία και αγανάκτηση για τις τελευταίες πολιτικές επιλογές της κυβέρνησης την ευνοεί αντικειμενικά και την επαναφέρει στο πολιτικό προσκήνιο. Τη στιγμή που οι λαϊκές κινητοποιήσεις, οι απεργίες και οι συγκρούσεις με τις δυνάμεις καταστολής είχαν και έχουν σε μεγάλο βαθμό απομονώσει τον ίδιο τον Πρωθυπουργό και το κόμμα του από τα δικά του λαϊκά στηρίγματα.

Η κίνηση για διάλογο του Α. Παπανδρέου έδειξε την άνεση με την οποία μπορεί να κινείται πάνω στην πολιτική σκακιέρα χωρίς να του το αμφισβητεί κανείς. Η ενδεχόμενη θετική εξέλιξη της κίνησης αυτής απομονώνει και περιθωριοποιεί τις ίδιες τις δικές του «αριστερές» δυνάμεις, διαγραμμαμένες και μη που προσπαθούν να συγκροτηθούν στ' όνομα των γνήσιων εκφραστών της διακήρυξης της 3ης Σεπτεμβρίου. Παράλληλα βάζει στην Αριστερά ένα δίλημμα που η οποία της απάντηση ή στάση, τη φέρνει σε δύσκολη θέση.

Αυτή πραγματικά ήταν η πρώτη αίσθηση μετά την πρόταση για διάλογο. «Ελιγμός παραπλάνησης», «προσπάθεια αποπροσανατολισμού του λαού από τα πραγματικά του προβλήματα», «κίνηση για το στήριγμα της Αριστεράς», «προσπάθεια να διασωθεί στις δημοτικές εκλογές», «ομολογία αποτυχίας της οικονομικής πολιτικής», «μεταμφίεση και κάλυψη της συντηρητικής πολιτικής», «δημιουργία εντυπώσεων», ήταν μερικές από τις πρώτες απόπειρες ερμηνείας των διαθέσεων και των προθέσεων του Α. Παπανδρέου από τα δύο ΚΚ και από άλλους. Απόπειρες ερμηνείας που εκφράζουν περισσότερο τους πόθους των ερμηνευτών παρά ίσως την ίδια την πραγματικότητα.

Στην Αριστερά από το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσ. ως τους

ανένταχτους έχει αναπτυχθεί τελευταία μια έντονη και πολλές φορές με συγκρούσεις συζήτηση για το μέλλον και τις προοπτικές της. Έχει αντικειμενικά μπει επί τάπητος το ζήτημα «Αριστερά στην Ελλάδα» μετά τις συνεχείς ήττες που έχει αυτή δεχθεί. Το ζήτημα της προοπτικής και του φορέα μιας αριστερής πολιτικής βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων. Είναι σ' όλους γνωστές οι δημόσιες συγκρούσεις στις γραμμές του ΚΚΕ εσ., οι συσπειρώσεις και ομαδοποιήσεις κάτω από κείμενα υπογραφών στο χώρο των ανένταχτων, η δημιουργία πολιτικοσυνδικαλιστικής κίνησης στις αριστερές παρυφές του ΠΑΣΟΚ. Το ίδιο το ΚΚΕ και δυνάμεις μέσα απ' αυτό συμμετέχουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στη συζήτηση για την αριστερά, ή τουλάχιστον την παρακολουθούν με έντονο ενδιαφέρον και προσθλέπουν στ' αποτελέσματά της. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Χ. Φλωράκη στη συνέντευξη του στην Μ. Ρεζάν σχετικά με την κινητικότητα στην Αριστερά: «Οι νύχτες είναι γκαστρονωμένες και δεν ξέρει κανείς τι θα ξημερώσει!».

*

Στο επίκεντρο της προσοχής των διαλεγόμενων και σε συνδυασμό με την προοπτική της Αριστεράς βρίσκεται η ερμηνεία του φαινομένου ΠΑΣΟΚ, η πολιτική που υλοποιεί, η στάση που πρέπει η Αριστερά να κρατήσει απέναντί του. Και ενώ το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται στο επίκεντρο των συζητήσεων το ίδιο έδειχνε ότι αδιαφορούσε για τα τεκταινόμενα στην αριστερά του. Και ενώ οι αριστεροί συζητούν τα «του οίκου τους» το ΠΑΣΟΚ και ο Α. Παπανδρέου προσωπικά εισβάλλει δυναμικά στη συζήτηση ως αριστερά και της δίνει άλλες διαστάσεις. Προσανατολίζει το σύνολο της συζήτησης στην κατεύθυνση που αυτός θέλει: ναί ή όχι στο διάλογο και με το ΠΑΣΟΚ, ναί ή όχι στη συνεργασία μαζί του. Έτσι η «πρόταση Παπανδρέου» αναδεικνύεται το κεντρικό πολιτικό πρόβλημα για την Αριστερά.

Άσχετα αν αποδειχθεί τακτικός ελιγμός ή όχι η κίνηση Παπανδρέου τη στιγμή αυτή, επιχειρεί να αναβαπτίσει το ΠΑΣΟΚ στη συνείδηση των λαϊκών τάξεων σαν αριστερή δύναμη. Σαν μία δύναμη που την ενδιαφέρει ακόμα η Αλλαγή, που προσπαθεί να συνεννοηθεί με τις άλλες προοδευτικές αριστερές

δυνάμεις ως ίσοι.

Επιχειρεί να επιβεβαιώσει ότι τα αντιλαϊκά οικονομικά μέτρα ήταν αναγκαία για την αλλαγή, σ' αυτή τη φάση, και όχι μόνιμη πολιτική επιλογή του ΠΑΣΟΚ. Αυτή την αναβάπτιση στην Αριστερά το ΠΑΣΟΚ την έχει σήμερα περισσότερο παρά ποτέ ανάγκη μπροστά στις δημοτικές εκλογές. Ενδεχόμενη ακύρωσή της θα αποτελέσει ένα μπουμεραγκ για το ΠΑΣΟΚ και προσωπική φθορά του Α. Παπανδρέου. Αυτό εξαρτάται και από παρά πέρα αντιμετώπιση της κοινωνικής αναταραχής και της Αριστεράς από την κυβέρνηση αλλά και από τη δυνατότητα της Αριστεράς ν' αντιμετωπίσει πολιτικά την πρόταση.

*

Και η αριστερά: Το δίλημμα που της τέθηκε είναι σκληρό και δύσκολο. Η αδυναμία της χρόνια τώρα, να διαμορφώσει μια αυτόνομη επαναστατική στρατηγική για το σοσιαλισμό, η υποταγή της στην αντιδεξιά ιδεολογία του εκδημοκρατισμού, του εκσυγχρονισμού, της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, την έχει οδηγήσει να παραδέρνει μεταξύ της κριτικής υποστήριξης του ΠΑΣΟΚ και μιας αντιφατικής αντιπολίτευσης σ' αυτό. Αποτέλεσμα να βρίσκεται στο περιθώριο των πολιτικών εξελίξεων και να μην μπορεί να συσπειρώσει και εκφράσει την απ' τ' αριστερά φθορά του ΠΑΣΟΚ. Ποιος πράγματι πιστεύει σήμερα ότι κάποιο από τα Κομμουνιστικά κόμματα αποτελεί μια φερέγγυα εναλλακτική λύση στη δεξιά πολιτική του ΠΑΣΟΚ; Ούτε ο Χαρ. Φλωράκης που όταν προκλήθηκε στη βουλή από τον Α. Παπανδρέου στη συζήτηση για την οικονομική πολιτική έδωσε με μεγάλη σαφήνεια και χωρίς κανένα συνδικαλιστικό τερτίπι το πραγματικό στίγμα της πολιτικής του ΚΚΕ: «Δεν θέτουμε εμείς ζήτημα ανατροπής του ΠΑΣΟΚ, γιατί τι θα ρθει μετά: Η δεξιά που εμείς οι Κομμουνιστές χρόνια τώρα τη δοκιμάσαμε στην πλάτη μας;» είπε τη στιγμή που σ' όλη την Ελλάδα μαίνονταν οι απεργιακές κινητοποιήσεις ενάντια στην οικονομική πολιτική, κινητοποιήσεις μάλιστα όπου πρωτοστατούσε το ΚΚΕ.

Το δίλημμα λοιπόν με δεδομένη την πολιτική αδυναμία της Αριστεράς λειτουργεί υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Μια θετική απάντηση στην πρόσκληση θα απομονώσει και την Αριστερά από τη δική της κοινωνική βάση που θα αισθανθεί ένα χοντρό ξεπούλημα από την ηγεσία της. Μιά αρνητική απάντηση θα δώσει το δικαίωμα στον Α. Παπανδρέου αύριο να την κατηγορήσει για νέο ολέθριο ιστορικό λάθος. Εξάλλου μία σαφώς αρνητική στάση στην «κίνηση Παπανδρέου» θα έρθει, ως προς το ΚΚΕ και όχι μόνο, σε σύγκρουση με τη νέα διαφαινόμενη ευρωπαϊκή πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης, πολιτική υποστήριξης των σοσιαλιστικών και σοσιαλδημοκρατικών κυβερνήσεων στη Δ. Ευρώπη. Ίσως δεν είναι τυχαίο ότι η πρόταση διατυπώθηκε μετά τδ συνέδριο του ΚΚΣΕ και εν όψει της επίσκεψης Γκορμπατσώφ στην Ελλάδα.

Έτσι η απάντηση δεν μπορούσε να 'ταν διαφορετική από αυτήν που δόθηκε από το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσ. Αποδοχή του διαλόγου με όρους. Ή αντίστροφα: άρνηση του διαλόγου εκτός εάν... Το μπαλάκι για τις παραπέρα πρωτοβουλίες ρίχνεται στο ΠΑΣΟΚ. Το προχώρημα ή όχι όμως της πρότασης δεν εξαρτάται μόνο από το σύνολο των προϋποθέσεων που θέτουν τα δύο ΚΚΕ. Εξαρτάται και από άλλους παράγοντες. Παράγοντες που αφορούν την ίδια τη σκοπιμότητα της πρότασης, το χαρακτήρα της, τη στρατεύση των δυνάμεων του ΠΑΣΟΚ σ' αυτή την επιλογή. Και αντίστροφα τη δυνατότητα πίεσης και ανταχής της Αριστεράς σ' αυτό που εναγγερίζεται χρόνια τώρα: «τη δημιουργία ενός νέου μπλοκ κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων εξουσίας».

Γ. Πιτουρόπουλος

Μια νέα ευκαιρία για την ανανεωτική Αριστερά;

«Τον Κύρκο τον λατρεύω. Πεθαίνω. Τρέχω να τον ακούσω κάθε φορά που μιλάει, διότι είναι ζάχαρη, είναι γλυκός και γιατί αυτά που θέλει να πει τα λέει μ' ένα τρόπο που λιώνεις. Κι αναρωτιέσαι: 'Μα δεν τον ακούνε τι λέει; Είναι υπέροχος! (...) είχα ψηφίσει Κύρκο τις Ευρωεκλογές (...) Και αν στις εκλογές κατέβηκα με τη σημαία της Ν.Δ. αυτό δεν το έκανα τόσο «υπέρ» της, όσο εναντίον του ΠΑ.ΣΟ.Κ.»

(Ζωή Λάσκαρη, Πάνθεον τ. 849, 25/2/1986)

Ο θαυμασμός της Ζωής Λάσκαρη προς το Λεωνίδα Κύρκο δεν αποτελεί μια μεμονωμένη περίπτωση δεξιού ψηφοφόρου που θέλγεται από τα επιχειρήματα και το λόγο του Προέδρου της Ανανεωτικής Αριστεράς. Αντίθετα, σηματοδοτεί το γεγονός ότι ο Λεωνίδας Κύρκος φαίνεται ότι έχει καταφέρει να κάνει πραγματικότητα ένα ρηξικέλευθο στόχο του, για τον οποίο μάχεται τουλάχιστον δώδεκα ολόκληρα χρόνια: να σπάσει τα ιστορικά διαμορφωμένα στεγανά της Αριστεράς διευρύνοντας πρώτα απ' όλα το ακροατήριο του αριστερού πολιτικού λόγου, να δημιουργήσει τους όρους, το κλίμα, την ατμόσφαιρα που θα επιτρέψει ακόμα και και στους δεξιούς να κοινωνήσουν στα οράματα της δημοκρατίας, της αλλαγής, του σοσιαλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο.

Όπως ο ίδιος ο Λεωνίδας Κύρκος εξομολογείτο τέσσερα χρόνια πριν στη Μαρία Ρεζάν (*Το Βήμα* 13-6-82): «Το ότι εγώ έχω ένα διάλογο με τους δεξιούς εργαζόμενους αυτό είναι αλήθεια. Κι αυτό δεν κατανοήθηκε, πάντα, μέσα στο κόμμα. Αλλά εγώ σας ρωτώ. Πόση είναι η олигархία, σ' αυτό τον τόπο; Κι αυτό το 35% που κέρδισε ο Ράλλης και που θα πρέπει να απελευθερωθεί από άγχη (για τα οποία εμείς ευθυνόμαστε) αυτούς τους ανθρώπους, αυτό το 35% σε ποιον το χαρίζεις;»

Βέβαια, μέχρι τώρα, η ιδεολογική εμβέλεια της φωνής του Λεωνίδα Κύρκου δεν έγινε δυνατό να εισπραχθεί πολιτικά για την υπόθεση της δημοκρατίας, της αλλαγής, της Αριστεράς και του σοσιαλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο. Οι ιδέες του πλουραλισμού, της ανανέωσης, της στρατηγικής σύγκλισης σοσιαλιστών και κομμουνιστών, της δημοκρατικής ανέλιξης και ανανέωσης του τόπου συγκίνησαν μετά τη μεταπολίτευση μια μεγάλη μερίδα των προοδευτικών και δημοκρατικών προσωπικοτήτων της πολιτικής μας ζωής, από την παραδοσιακή Αριστερά (Ηλ. Ηλιού, Μαν. Γλέζος κ.λ.π.), τους σοσιαλιστές κεντρώας προέλευσης (Γ.Α. Μαγκάκης), μέχρι και τους «σοσιαλιστές» της Κεντροδεξιάς (Πρωτοπαπάς). Όμως η «Συμμαχία των 5» χρεωκόπησε σε μια εποχή που δεν ετίθετο κανέναν είδους ζήτημα «πώλησης», «εκβιαστικών διλημάτων», «χαμένης ψήφου», «δικομματισμού» κ.λ.π. Και το 5% που συγκέντρωσε το ΚΚΕ εσ. στις Ευρωεκλογές του 1981 αποδείχθηκε προσωρινό και αιόλο.

Με την επικείμενη αλλαγή του τίτλου του ΚΚΕ εσ. η θέση του Λεωνίδα Κύρκου μέσα στο «νέο φορέα της Αριστεράς» θα ενισχυθεί εξαιρετικά. Διότι, όχι μόνο η ιδέα της «μετεξέλιξης» ταυτίζεται κυρίως με το πρόσωπό του, αλλά και γιατί το πολιτικό περιεχόμενό της, η «νέα ποιότητα» της Ανανεωτικής Αριστεράς, θα συγκλίνει ακόμη περισσότερο με την πολιτική και ιδεολογική αντίληψη που προώθησε ο Λεωνίδας Κύρκος περισσότερο από οποιοδήποτε άλλον, ως ηγετική φυσιογνωμία της Ανανεωτικής Αριστεράς.

Παράλληλα, η πολιτική συγκυρία αποκτά σήμερα εντελώς νέα χαρακτηριστικά. Η στρόφαλη της κυβέρνησης από το σοσιαλδημοκρατικό «συμβόλαιο με το λαό» στο μονεταρισμό και την πολιτική που προκρίνουν οι άμεσοι εκπρόσωποι της κεφαλαιοκρατίας; η ανοικτή κρίση του κυβερνητικού κόμματος και η διαδικασία απεγκλωθισμού της πιο δυναμικής μερίδας των συνδικαλιστών του ΠΑ.ΣΟ.Κ. από τη μεταρρυθμιστική πολιτική διαχείρισης του καπιταλισμού; η διάσπαση της Δεξιάς; η στασιμότητα του ΚΚΕ, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως τα πρώτα σημάδια ενός ριζικότερου μετασχηματισμού που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Για την ιστορία μιας μετεξέλιξης

Θα καταφέρει λοιπόν, για πρώτη φορά σήμερα, το «νέο κόμμα» υπό την ηγεσία του Λεωνίδα Κύρκου να μετατρέψει σε πολιτική δύναμη την ευρύτατη ιδεολογική αναγνώριση και συμπάθεια που χαιρεί ο ηγέτης του; Θα μπορέσει να εκμεταλλευθεί τη χωρίς προηγούμενο σημερινή ρευστοποίηση της πολιτικής σκηνής;

Δεν το πιστεύουμε. Η συγκυρία μπορεί ν' αλλάξει, όμως η πολιτική που ενσαρκώνει ο Κύρκος εξακολουθεί να είναι μια πολιτική περιθωριακή και χρεωκοπημένη: Γιατί ενώ επιχειρεί να εκφράσει κατά κύριο λόγο την Αριστερά, είναι μια πολιτική εξώφθαλμα δεξιά (δηλαδή στα δεξιά του κέντρου), με τον Κύρκο στο ρόλο του μόνιμου ικέτη της κάθε εξουσίας. Γιατί ακόμα, παρά την τρέχουσα αντίληψη, η εμβέλεια του Κύρκου ως πολιτικού είναι μηδαμινή: Ο Κύρκος είναι πάνω απ' όλα ένας χωρίς μέτρο ηθικολόγος και σαν τέτοιος μπορεί να απευθύνεται «προσωπικά» και να συγκινεί το δεξιό ψηφοφόρο. Δεν μπορεί όμως η «ηθικολογία» να αλλάξει την πολιτική του συνείδηση. Στις κρίσιμες πολιτικές αναμετρήσεις ο συγκινημένος από τον Κύρκο δεξιός εξακολουθεί λοιπόν να συντάσσεται με τη σημαία της Δεξιάς.

Η προσωπική ευθύνη μιας πολιτικής πορείας

Δεν είναι βέβαια δίκαιο να φορτώνει κανείς στις πλάτες ενός μόνο ανθρώπου το βαρύ φορτίο της μεταπολιτευτικής αποτυχίας του ΚΚΕ εσ. Ο Λ. Κύρκος όμως σ' όλη αυτή την πορεία έχει ένα ξεχωριστό ρόλο. Είναι αυτός που σ' όλες τις κρίσιμες καμπές που σημάδεψαν τη σημερινή εξέλιξη του ΚΚΕ εσ. ήταν «ένα θήμα πιο μπροστά».

Στις περιόδους που συμμετείχε στο στενό ηγετικό πυρήνα του κόμματός του συνέβαλε όσο κανείς άλλος στη διαμόρφωση της πολιτικής γραμμής και της φυσιογνωμίας του, προσθέτοντας πάντα τον «προσωπικό» τόνο που έγερνε κάθε φορά την πολιτική πλάστιγγα προς την κατεύθυνση που ο ίδιος επιθυμούσε. Εκεί που οι αποφάσεις της Κεντρικής Επιτροπής ήταν γενικόλογες για να συμβιβαστούν ή να καλύψουν τις αντιθέσεις μέσα στο ίδιο το κόμμα, αρκούσε μια δήλωση, ή μια συνέντευξη του Κύρκου για να δοθεί τελεσίδικη «ερμηνεία» της γραμμής. Όσο μάλιστα κέρδιζε έδαφος στην πράξη η λειτουργία του κόμματος σαν απλού κοινοβουλευτικού μηχανισμού η παρουσία και η προβολή του Λ. Κύρκου στα μαζικά μέσα ενημέρωσης έπαψε να είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα μιας δουλειάς στη βάση, και κατέληξε να γίνει το μόνο στήριγμα για τη «διάδοση

των ιδεών της ανανέωσης». Αυτός είναι ένας από τους λόγους που η διεκδίκηση χρόνου στην τηλεόραση αποτέλεσε για το ΚΚΕ εσ. τα τελευταία χρόνια το αντικείμενο της πιο έντονης διεκδίκησης.

Για να επανέλθουμε όμως στην πορεία του Λ. Κύρκου θα πρέπει να σημειώσουμε ότι και τις περιόδους που βρέθηκε έξω απ' τον ηγετικό πυρήνα του ΚΚΕ εσ. δεν έπαψε να επηρεάζει τις τελικές κατευθύνσεις του κόμματος μέσα από μια επίμονη αντιπολίτευση που έλεγε τα πράγματα με το όνομά τους. Χαρακτηριστικές είναι οι δύο περιπτώσεις που θα αναφέρουμε:

Και πρώτα-πρώτα η περίοδος της δικτατορίας. Ο Λ. Κύρκος είναι ο πρώτος που δημόσια θα υποστηρίξει την άποψη ότι «ο αγώνας πρέπει να μεταφερθεί μέσα στους θεσμούς που δημιουργήσε η χούντα για την ανατροπή τους» εννοώντας ότι «στον πόλεμο κατά του Σύνταγματος της χούντας, δηλαδή κατά των θεσμών της μπορεί να χρησιμοποιηθεί και αυτό το Σύνταγμα» (άρθρο στην ΚΟΜΕΠ, Νο 7-8 1972 με το ψευδώνυμο Κ. Λουκιδής). Αυτή η άποψη, που τότε εκφραζόταν ως αντιπολιτευτική, είναι φυσικά το πρόπλασμα για τις κατοπινές παλινωδίες περί συμμετοχής στις εκλογές Μαρκεζίνη, την υποτίμηση του Πολυτεχνείου κ.λ.π. Με βάση αυτή την άποψη ο Λ. Κύρκος θα επιδώσει και θα πετύχει με τις «διαδικασίες του '73» την επικράτησή του μέσα στον κομματικό μηχανισμό.

Η δεύτερη περίπτωση είναι η πρόσφατη «προεδροποίησή» του. Τα επιχειρήματα που στήριξαν την αντικαταστατική και τουλάχιστον ανορθόδοξη επιβολή προέδρου στο ΚΚ εσ. ήταν βέβαια κυρίως τεχνικού και οργανωτικού χαρακτήρα. Οι ικανότητες του Λ. Κύρκου και η ιδιότητά του ως διαμεσολαβητή της γραμμής του κόμματος στις μάζες είχε γίνει όπως είπαμε αναντικατάσταση. Όμως και πάλι υπέβασκε μια πολιτική κριτική στην ηγεσία Μπανιά για «σεχταρισμό», «στείρο αντιποικιστικό», «αντισοβιετισμό».

Το στοιχείο της πάσης θυσία «ενότητας», η συνδιαλλαγή με κάθε εξουσία για να απομονωθούν τα πιο επικίνδυνα στοιχεία της, η ανάγκη του συμβιβασμού με τους όρους του πολιτικού παιχνιδιού όπως τους θέτε ο αντίπαλος, η προσδοκία της αλλαγής μέσα από τροποποιήσεις συσχετισμών στην κορυφή είναι τα μόνιμα συστατικά της πολιτικής σκέψης του Λ. Κύρκου. Αν επιχειρεί αυτοκριτική για την προδικτατορική περίοδο το κάνει γιατί τότε πίστευε ότι «μια προσέγγιση κέντρου και δεξιάς θα αποτελούσε μια εξέλιξη αρνητική (...) ενώ μια τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε να δώσει διέξοδο... ίσως θα δυσκολεύονταν βέβαια οι δημοκρατικές εξελίξεις αλλά ίσως θα είχε αποτραπεί η δικτατορία» (ΚΟ-ΘΕΠ 17. Μάρτης-Απρίλης 1977). Αυτή η πολιτική εξηγείται κατά τη γνώμη του από ένα ιδιαίτερο χαρακτηρι-

στικό της Ελληνικής μεγαλοαστικής τάξης, την ανελαστικότητα της: «Και τις μικρές ακόμη μεταρρυθμίσεις τις βλέπουν με τρόμο. Αυτές όμως εμείς αντίστροφα πρέπει να τις φρουρούμε, να τις διευρύνουμε εξ ου και είναι υπαρκτός ο κίνδυνος που στρέφεται και ενάντια στον Καραμανλή» (στο ίδιο).

Η πολιτική συλλογιστική του απεικονίζεται ανάγλυφα στο παρακάτω απόσπασμα: «Αν εμείς, π.χ., παρασυρθούμε σε μια ξέφρενη πολεμική ενάντια στη δεξιά με σκοπό να την συντριψούμε και να την τσακίσουμε, ας πούμε, φυσικό είναι και εκείνη από τη δική της πλευρά να παρασυρθεί σε μια αντίστροφη πολεμική, προσπαθώντας να μας τσακίσει» (στο ίδιο).

Σ' όλη την περίοδο 74-81 η κριτική που απευθύνει ο Α. Κύρκος προς το ΠΑΣΟΚ είναι ότι «αγωνίστηκε να δημιουργήσει συνθήκες πώλωσης, ανάμεσα σε πρόοδο και συντήρηση ενώ η κύρια διαχωριστική γραμμή περνούσε ανάμεσα σε δημοκρατική ομαλότητα και ανωμαλία». (ΚΟΘΕΠ 19, Ιούλιος-Αύγουστος '77)

Και ξεκαθαρίζει πως «η καλλιέργεια της εχθρότητας προς το ΠΑΣΟΚ είναι ξένη στην πολιτική του κόμματός μας», σημειώνοντας ότι «ένα απ' τα δυσκολότερα προβλήματα στις σχέσεις μας είναι η επίσημη στάση του απέναντι στην ΕΟΚ» (ΚΟΘΕΠ 30-31, Γενάρης-Φλεβάρης '80). Απ' τη στιγμή που και αυτό το πρόβλημα ξεπεράστηκε με την άνοδο στην εξουσία του ΠΑΣΟΚ, έμεινε ανριχτός ο δρόμος για την εισαγωγή της «πράσινης ΕΑ-ΔΕ».

Ένα χρόνο μετά τις εκλογές του '81 ο Α. Κύρκος όχι μόνο δε θα βρει τίποτα να πει για τη διακυβέρνηση της χώρας απ' το ΠΑΣΟΚ πέρα από γενικόλογους του τύπου «χρειάζεται να βρει η Αλλαγή καινούρια αρχή», αλλά θα έρθει και πολύτιμος αρωγός της στις εσωκομματικές «διευθετήσεις»: «Ο Στάθης Παναγιώλης δεν έπραξε σωστά, γιατί ανεξάρτητα από τις θετικές του προθέσεις, όλη η υπόθεση άλειψε βούτυρο στο ψωμί της Δεξιάς». (Αυγή, 5 Σεπτ. 1982).

Η συνταγή της αποτυχίας

Όπως ήδη τονίσαμε στο πρώτο μέρος αυτού του άρθρου, η περιθωριοποίηση του πολιτικού λόγου που ενσαρκώνει ο Α. Κύρκος συναρτάται με την κυριαρχία μιας ιδιότυπης ηθικολογίας στο εσωτερικό αυτού του λόγου, που του προσδίδει μια «εξατομικευμένη χροιά» και τον καθιστά εντελώς ανίκανο να λειτουργήσει σε μαζικό επίπεδο. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να επιμεινουμε.

Πραγματικά, επειδή ακριβώς η πολιτική αντιπαράθε-

ση και πιο ειδικά ο προεκλογικός αγώνας, ως ένα βαθμό, αντανακλά και συνδέεται με τις υπαρκτές κοινωνικές και ταξικές συγκρούσεις στο εσωτερικό της κοινωνίας, ο αποτελεσματικός πολιτικός λόγος και η αποτελεσματική πολιτική παρέμβαση έχουν εξ ορισμού ένα χαρακτήρα «ομαδοποιητικό». Αναπλάθουν στρεβλά, ή και εκπροσωπούν, στο πολιτικό επίπεδο, την ενότητα των κοινωνικών τάξεων και ομάδων των οποίων τα συμφέροντα (υποτίθεται ότι) εκφράζουν.

Ένας αποτελεσματικός πολιτικός λόγος στα πλαίσια του αστικού κοινοβουλευτισμού τείνει έτσι να προσλάβει ένα διπλό χαρακτήρα: Από τη μια διατείνεται ότι ενσαρκώνει μια εθνική στρατηγική, ότι εκφράζει δηλαδή τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου, του έθνους, και από την άλλη διατείνεται ότι εκφράζει μια κοινωνική στρατηγική διότι (υποτίθεται ότι) προάγει την πολιτική σύγκρουση προς το συμφέρον συγκεκριμένων κοινωνικών δυνάμεων. Ο λόγος των δεξιών πολιτικών δυνάμεων χαρακτηρίζεται από την ασφυκτική υπεροχή μιας εθνικής στρατηγικής ενός συγκεκριμένου τύπου, εφόσον ακριβώς υποθέτει ότι η ταξική πάλη και οι ταξικές συγκρούσεις δεν είναι παρά μια αυθαιρέτη γενίκευση κάποιων δευτερευουσών (οικονομικών) διαφοροποιήσεων μέσα στον ενιαίο εθνικό κορμό. Ο πολιτικός λόγος της Αριστεράς διακρίνεται αντίθετα από την πρωτοκαθεδρία της κοινωνικής στρατηγικής και τη σύνδεση-ταύτιση της με την εθνική στρατηγική. Διότι ακριβώς η Αριστερά διατείνεται ότι προωθεί την κατάκτηση της εξουσίας από το λαό, τον κοινωνικό μετασχηματισμό και τη μετάβαση από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό.

Η κοινωνική-εθνική στρατηγική της ελληνικής Αριστεράς συμπυκνώνεται ως γνωστόν στο όραμα της «Αλλαγής», που συστατικά του στοιχεία είναι η διαρκής διεύρυνση της δημοκρατίας με την πρόωθηση του λαού στα κέντρα λήψης αποφάσεων, η κατοχύρωση της εθνικής ανεξαρτησίας, η «αυτοδύναμη ανάπτυξη» και ο σταδιακός μετασχηματισμός των κοινωνικών σχέσεων προς τον σοσιαλισμό. Οι πολιτικές δυνάμεις της «Αλλαγής» απευθύνονται έτσι και εγκαλούν το «λαό» (ή τους «εργαζόμενους» ή τους «μη προνομιούχους») ως κοινωνικό σύνολο ή κοινωνικό συνασπισμό αντίπαλο στην καπιταλιστική εξουσία ή την «ολιγαρχία».

Η διαφοροποίηση της πολιτικής στρατηγικής που προνομακά εκφράζει ο Α. Κύρκος δεν εντοπίζεται στο περιεχόμενο των στόχων της «Αλλαγής». Ούτε ακόμα στην κριτική ότι οι στόχοι της «Αλλαγής» εγκαταλείπονται από την κυβέρνηση. (Κριτική που ασκεί τόσο το ΚΚΕ όσο και ομάδες και στελέχη μέσα στο ΠΑΣΟΚ). Η διαφορά έγκειται απ' τη μια, όπως ήδη είπαμε, στη δεξιά «χρήση» των αιτημάτων της «Αλλαγής» στις συγκεκριμένες συγκυρίες (Συμμετοχή στη νομιμότητα και τις

εκλογές της χούντας, Ε.Α.Δ.Ε., προσπάθεια άμβλυνσης των πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων στο όνομα της «ομαλότητας», της «μη-πώλωσης», των «θεσμών» κ.λ.π.). Παράλληλα όμως, από την άλλη μεριά, η διαφορά έγκειται εξίσου και σε μια ιδιότυπη ηθικολογική «εξατομίκευση» των μηνυμάτων της «Αλλαγής», που έχει σαν συνέπεια να υποτάσσεται η αριστερή κοινωνική στρατηγική σε μια εθνική στρατηγική πανομοιότυπη με αυτήν της «φωτισμένης Δεξιάς».

Ο πολιτικός λόγος του Α. Κύρκου δεν είναι «ομαδοποιητικός». Ξεκινάει από ένα ηθικολογικό «δέον», δηλαδή από μια ηθικολογική εκδοχή της αστικής πολιτικής ιδεολογίας: «Ποιοι θα φορτωθούν το κόστος της ανάκαμψης; Η απάντηση είναι εκείνοι που μπορούν, γιατί εκείνοι που δεν μπορούν να συνεισφέρουν οικονομικά θα συνεισφέρουν με τη δουλειά τους, το μυαλό, την αύξηση της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συμβολής τους. Τι θυσίες μπορεί να δώσει ο χαμηλόμισθος;» (Αυγή, 6-12-85).

Η ηθικολογία οδηγεί στην εξατομίκευση του πολιτικού μηνύματος, στην έγκλιση όχι κοινωνικών ομάδων, αλλά ατόμων-ψηφοφόρων: «Υπάρχει διέξοδος λέει το πρόγραμμά μας: κι αυτή είναι μαζί σου εργαζόμενη άνδρα ή γυναίκα, νέε, σε μια πολιτική που θέλει στο 2.000 και όχι στο 1917 ή το 1930. Σε μια πολιτική που κλείνεται στο τρίπτυχο Ειρήνη-Δουλειά-Εξουσία ΑΠΟ τους εργαζόμενους ΓΙΑ τους εργαζόμενους ΜΕ τους εργαζόμενους (...) Θα κάνουν το θίο αβιώτο σε κάθε ένα που θα θελήσει να περιφρονήσει το λαό μας, εσένα εργάτη, αγρότη, μικρομεσαίε, διανοούμενε, γυναίκα, νέε και νέα αφού σου στέρησαν την κοινωνική προοπτική, σου ψαλιδίζουν τώρα και την ελπίδα» (Θούριος 198, 23/5/85).

Το εξατομικευμένο ηθικολογικό μήνυμα «κοινωνικοποιείται» εκ νεου, στο έδαφος όμως τώρα μιας εθνικής στρατηγικής δεξιού τύπου (εδώ εμπιριέχεται και ο υποτιθέμενος «διάλογος» με το δεξιό ψηφοφόρο): «Απευθυνόμαστε στους απλούς ανθρώπους, ό,τι κι αν πιστεύουν: Αν μας είχαν ακούσει, πόσο διαφορετική θα ήταν η Ελλάδα!» (Αυγή 6/12/85). «Δεν έχουμε λοιπόν καιρό ούτε να παίζουμε την επανάσταση ούτε να ανακαλύπτουμε την Αμερική (...) Τώρα που γνωρίσατε με την πείρα σας όλες τις πολιτικές σημαίες, ελάτε να προχωρήσουμε στο μεγάλο δρόμο της ανανέωσης της ζωής του τόπου στην κατεύθυνση της προόδου και του σοσιαλισμού» (Ελευθεροτυπία 5/3/86).

«Πρόοδος» και «σοσιαλισμός» είναι και πάλι έννοιες ηθικές, αναφέρονται στον «τόπο» ως όλον, έχουν επιμελώς διαχωριστεί από οποιαδήποτε υποψία κοινωνικής-ταξικής σύγκρουσης. «Το ΚΚΕ Εσωτερικού χαιρετίζει τους αγώνες του λαού και της νεολαίας ενάντια στις δυσκολίες που μας κυκλώνουν» (6/12/85, Αυγή, οι υπογραμμισμένες δικές μας, Γ.Μ., Δ.Ψ.) «Από πολιτική σκοπιά με φοβίζει το αύριο αυτού του τόπου (χρειάζεται) κάτι σαν έφοδο, σαν σίφουνα, στην ελληνική κοινωνία - γιατί η ελληνική κοινωνία έχει κουραστεί από την αποτελμάτωση» (Ταχυδρόμος, Μάρτιος '86).

Η ηθικολογία λοιπόν στη θέση της πολιτικής, οι «στόχοι του έθνους» στη θέση της αριστερής-αντικαπιταλιστικής στρατηγικής. Μια «πολιτική» και μια ιδεολογία που δεν χρειάζονται αλλαγή τίτλου για να κριθούν. Έχουν ήδη κριθεί.

*

Η ίδρυση του ΚΚΕ εσ. το 1986, έθεσε στο προσκήνιο το αίτημα για τον επαναστατικό επαναπροσδιορισμό της Αριστεράς στη χώρα μας. Η επικείμενη μετονομασία του ΚΚΕ εσ. υπό την ηγεσία του Α. Κύρκου επικυρώνει απλά μια μετεξέλιξη που στο μεγαλύτερο βαθμό έχει ήδη συντελεστεί: το ρεφορμιστικό-αστικό εμφυλισμό εκείνου του εγχειρήματος. Τα πραγματικά διλήμματα τίθενται πλέον για όλους εκείνους που στρατεύονται στις επαναστατικές ιδέες και που για λόγους ιστορικούς ή άλλους είναι ακόμα ενταγμένοι στο κόμμα του Κύρκου.

Γιάννης Μηλιός
Δημήτρης Ψαρράς

Κοινωνικές αντιθέσεις

Η ΔΙΑΓΡΑΦΗ από το ΠΑΣΟΚ του τέως υπουργού Εθνικής Οικονομίας Γεράσιμου Αρσένη, και η αφαίρεση με αυτό τον τρόπο από τους διαγραμμένους συνδικαλιστές, ενός σημαντικού στηρίγματος στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος, ήταν ένα από τα κορυφαία επεισόδια των πρόσφατων πολιτικών εξελίξεων που χαρακτηρίζονται από τη συνύπαρξη φαινομένων «αυταρχισμού» και ενός κλίματος επιδιωκόμενου και αναμενόμενου διαλόγου στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς.

Πώς είναι δυνατόν να αξιολογηθεί η σημασία αυτής της διαγραφής; Ο κ. Αρσένης που έχασε πλέον τη δυνατότητα χρησιμοποίησης (του μεγαλύτερου μέρους) των εσωκομματικών και ενδο-κυβερνητικών οδών ροής πληροφοριών, έγινε ξαφνικά περισσότερο αναλυτικός, αλλά δεν κατόρθωσε να διαφοροποιηθεί στο ελάχιστο από το κλίμα πολιτικής και προγραμματικής αδυναμίας που χαρακτηρίζει τις προσπάθειες αριστερής κριτικής στο ΠΑΣΟΚ. Η σημασία του επεισοδίου αυτού είναι διάφανη από τη στιγμή που αναζητούνται οι αιτίες αυτής της αδυναμίας, που αναζητείται τι πραγματικά συμβαίνει, πέρα από τις αντιφατικές τοποθετήσεις του κ. Αρσένη, πέρα από τις πολύ λίγο πειστικές δημοκρατικές κορώνες του, και πέρα από την απίστευτη εκδοχή του για την πορεία της οικονομίας, την Α' τετραετία, το πενταετές, κ.ο.κ.

Η κριτική της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ από τον τέως υπουργό του κ. Παπανδρέου κινείται με μια εντυπωσιακή -και κωμική- ευκολία, ανάμεσα στη ριζοσπαστική κριτική της δεξιάς στροφής και στο παραπνοο ενός πιστού αλλά προδομένου οπαδού του πρωθυπουργού. Στο κείμενο που μοιράστηκε κατά τη συνέντευξη στην Ένωση Ξένων ανταποκριτών, τα πράγματα είναι σαφή: «...το καλοκαίρι του 1985, είχαμε φθάσει στην ώρα μηδέν: ή να έχουμε την απαραίτητη πολιτική βούληση να προχωρήσουμε σε ρήξεις με τους μηχανισμούς του χθες, ή να υποχωρήσουμε». Απαντώντας όμως σε ερώτηση για τα αίτια της διαγραφής του ο κ. Αρσένης χάνει τη διαύγειά του: «Πιστεύω ειλικρινά ότι αν αυτή η συνάντηση (με τον Αντρέα Παπανδρέου Σ.Σ.) επραγμα-

τοποιείτο πολλά πράγματα θα μπορούσαν να είχαν ξεκαθαριστεί και εγώ τουλάχιστον από τη δική μου τη μεριά -γι' αυτό άλλωστε ζήτησα και αυτή τη συνάντηση- θα μπορούσα να επιτελέσω καλύτερα το έργο μου, σαν μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και σαν βουλευτής αφού θα είχα ένα ξεκαθάρισμα ως προς το πού το πάμε, ένα ξεκαθάρισμα που ήταν αναγκαίο και που δεν το είχα στο μυαλό μου». (υπογράμμιση δική μου, Π.Γ.).

Σχετικά με την οικονομική πολιτική που εφαρμόστηκε από το φθινόπωρο του 1985 ο κ. Αρσένης είναι εξίσου ασαφής: από τη μία μεριά χαρακτηρίζει τη νέα πολιτική σαν υποχώρηση, και από την άλλη αναφέρει ότι η αλλαγή πολιτικής «είναι ένα μυστήριο» το οποίο δεν μπορεί να εξηγήσει και ότι «έγινε κάποιος πανικός». «Κακή ερμηνεία των στοιχείων εξωτερικών πληρωμών». Η αντίδραση της «Αυγής» που έσπευσε να μετατρέψει σε τίτλο την «εναλλακτική λύση» του Αρσένη, δείχνει πόσο χαρακτηριστική της γενικότερης σύγχυσης είναι η επιχειρηματολογία αυτή: οι επιλογές που έγιναν είναι πολιτικές επιλογές, ή καλύτερα πολιτικά σφάλματα, και δεν υπήρχε καμία οικονομική ανάγκη, υιοθέτησης τέτοιων μέτρων.

Αυτό που αξίζει να υπογραμμισθεί σχετικά με την «εναλλακτική λύση» του Αρσένη, είναι ότι στην πραγματικότητα δεν κάνει καν τον κόπο να δώσει απαντήσεις για υπαρκτά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, αλλά φροντίζει απλώς να καλλιεργήσει το μύθο μιας επιτυχημένης πρώτης τετραετίας: ο κ. υπουργός υποτιμάει σκανδαλωδώς το ακροατήριό του.

Για την υποτίμηση, αναφέρθηκε στη συνέντευξη ότι

δεν έπρεπε να γίνει: υπάρχουν αρκετά επιχειρήματα που μπορούν να στηριχθούν σε μακροοικονομικά μεγέθη ή στο πρόβλημα του πληθωρισμού. Μία υποτίμηση όμως (πέρα από την τρέχουσα διολίσθηση που «παρακολουθεί» τον πληθωρισμό), μπορεί να είναι και ήταν αυτή τη φορά. όπως και το 1983, ένα αίτημα των εξαγωγέων που δεν βλέπουν άλλο τρόπο (σε συνδυασμό με τη μείωση του εργατικού κόστους) για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων που διαθέτουν στη διεθνή αγορά. Από καθαρά οικονομική άποψη επομένως η υποτίμηση είναι «αναγκαία» ανεξάρτητα από τις δυσμενείς επιπτώσεις που μπορεί να έχει για άλλα μεγέθη. Αλλά η «ανάγκη» αυτή είναι άμεση συνάρτηση της στήριξης όλου του ζητήματος της οικονομικής ανάπτυξης στις επιδόσεις του ιδιωτικού εξαγωγικού τομέα της οικονομίας. Η υποταγή -όπως είναι φυσικό- της κυβερνητικής πολιτικής όχι μόνο στα ανάλογα ταξικά συμφέροντα, αλλά και στη σχετική στρατηγική που έχει επιλέξει η αστική τάξη στην Ελλάδα, είναι κάτι που ο κ. Αρσένης δεν έχει σκοπό να αμφισβητήσει, και που δεν αμφισβήτησε κατά την «Α' τετραετία».

Την ίδια προσπάθεια να συγκαλυφθεί η ταξική φύση των μέτρων που έχει στη διάθεσή της η οικονομική πολιτική, γίνεται και με αφορμή το ζήτημα του ισοζυγίου στο σύνολό του: επιστρατεύεται μάλιστα για το σκοπό αυτό και ένα απίστευτο «η οικονομία είναι 90% ψυχολογία»! Με το να εξηγεί όμως ο κ. Αρσένης ότι η διεύρυνση του εξωτερικού ελλείμματος ήταν αποτέλεσμα κερδοσκοπικής διαρροής κεφαλαίων και κερδοσκοπικής αύξησης των εισαγωγών, κάνει πως δεν καταλα-

Για ποιον

λοτφοδοτούμενους τίτλους.

- Αδυναμία κατανόησης του χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ.
- Έλλειψη από την Αριστερά στρατηγικής για την Εξουσία.

Για μια ακόμη φορά το ΠΑΣΟΚ

Βρισκόμαστε σε μια πολιτική συγκυρία που η όξυνση της βασικής αντιφάσης του ΠΑΣΟΚ σαν κόμματος-διαχειριστή της αστικής εξουσίας και σαν μαζικού σοσιαλιστικού κόμματος στο οποίο αντιπροσωπεύονται οι λαϊκές τάξεις, βρίσκεται στην κορύφωση της κύρια με την οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης, που καθημερινά παράγει και τροφοδοτεί κοινωνικές αντιστάσεις και εκρήξεις. Η πρόταση διαλόγου και συνεργασίας με την Αριστερά ήρθε ακριβώς τη στιγμή, που η άποψη «περί οριστικής δεξιάς ενσωμάτωσης» του ΠΑΣΟΚ άρχιζε να αποκτάει, βιωμένη μέσα από τη σύγκρουση της κυβέρνησης με τις δυνάμεις της εργασίας, λαϊκό έρεισμα. Επιθεβαιώνοντας για μια ακόμη φορά (η άλλη ήταν ο Καραμανλής) την *ζωτική αντίφαση* του ΠΑΣΟΚ που είναι ταυτόχρονα και η *κινητήρια δύναμή του* και που συμπυκνώνεται στην ιδιότυπη σχέση εκπροσώπησης που υπάρχει ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τα λαϊκά στρώματα και εκφράζεται πολιτικά με μια διαδικασία *ανοκλήρωτης ρήξης* με τη Δεξιά.

Οδηγούμενο το ΠΑΣΟΚ, μέσα από τον τρόπο άσκησης και διαχείρισης της αστικής εξουσίας σε μία οριακή κατάσταση που έθετε σε αμφισβήτηση τον χαρακτήρα του σαν μαζικού σοσιαλιστικού κόμμα-

Ο διάλογος και η συνεργασία ΠΑΣΟΚ-Αριστεράς

Η ΠΡΟΤΑΣΗ διαλόγου και συνεργασίας προς την Αριστερά που έκανε ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ξαναέθεσε στην επικαιρότητα μια σειρά πολιτικά προβλήματα τόσο για τα κόμματα της Αριστεράς όσο και για το ίδιο το ΠΑΣΟΚ.

Πρόκειται για προβλήματα, που ουσιαστικά, άλλοτε στην επιφάνεια και άλλοτε στο παρασκήνιο, διατρέχουν όλη την περίοδο από την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση μέχρι σήμερα. Έχουν δηλαδή ένα μόνιμο χαρακτήρα. Γι' αυτό κιόλας επανέρχονται με διάφορες ευκαιρίες. Μπορούμε να τα συνοψίσουμε σε δύο αλλη-

και κομματικές ισορροπίες

βαίνει τις διαστάσεις των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η καπιταλιστική οικονομία στην Ελλάδα, και αποφεύγει να τοποθετηθεί αυτή τη φορά σε σχέση με τον τύπο ένταξης της στη διεθνή αγορά. Γιατί όμως αυτός ο εφησυχασμός τη στιγμή η παραγωγική δομή στην Ελλάδα υποβαθμίζεται συνεχώς και η αύξηση της ανεργίας σε συνδυασμό με τη μείωση των αμοιβών είναι μόνη προοπτική που προσφέρουν στους εργαζόμενους οι εξαγωγείς, η ΕΟΚ, ο ΟΟΣΑ, και η κυβέρνηση; Δεν ζητάει κανείς από τον Αρσένη, και από την αριστερά γενικότερα, να διατυπώσουν μια αναλυτική εναλλακτική λύση, ένα πλήρες εναλλακτικό κυβερνητικό πρόγραμμα. Αλλά αυτό που συμβαίνει είναι διαμετρικά αντίθετο: αποφεύγεται επιμελώς η διατύπωση στόχων και διεκδικήσεων που να επιδιώκουν ρεαλιστικά την ενίσχυση της θέσης των εργαζομένων. Η ευκολία με την οποία ο Αρσένης απαλλάσσει τον εαυτό του και το ΠΑΣΟΚ από την ευθύνη για την αύξηση της ανεργίας, που σύμφωνα με τους χειρισμούς που είχαν κατά καιρούς ανακοινωθεί θα έπρεπε να είχε μειωθεί, είναι χαρακτηριστική μιας τέτοιας αδιαφορίας: φταίει η αύξηση του εργατικού δυναμικού, διότι η απασχόληση δεν μειώθηκε. Θα έπρεπε να θυμίσουμε ίσως ότι οι κυβερνητικοί στόχοι είχαν πάρει υπόψη τους αυτή την αύξηση του εργατικού δυναμικού.

Πώς τοποθετείται όμως η υπόθεση Αρσένης στην τρέχουσα συγκυρία; Η έλλειψη μιας ελάχιστης συνοχής στην «εναλλακτική» του λύση, είναι άμεση συνάρτηση της απουσίας μιας ρήξης με τις καθοριστικές επιλογές της πασοκικής διαχείρισης, και της προσπάθειας να

επηρεαστούν οι συσχετισμοί δυνάμεων στο εσωτερικό του κομματικού και κρατικού μηχανισμού.

Στην πραγματικότητα η διαφοροποίηση τύπου Αρσένης δεν είναι αποτέλεσμα των συνολικών κοινωνικών προβλημάτων που επιδεινώνει η οικονομική πολιτική, αλλά των επιμέρους διαταραχών και συγκρούσεων που προκαλεί αυτή η πολιτική στο εσωτερικό του συστήματος διαχείρισης της κρατικής εξουσίας, στο οποίο έχει πλήρως ενταχθεί ο κομματικός αλλά και ο συνδικαλιστικός γραφειοκρατικός μηχανισμός.

Αυτό που χαρακτηρίζει τη λειτουργία της πασοκικής εξουσίας είναι η διαχείριση μέσα από έναν ενιαίο μηχανισμό των κοινωνικών αντιθέσεων και συγκρούσεων, με στόχο την αναπαραγωγή της ατομικοποίησης των πλατειών εργατικών στρωμάτων, της διάσπασης των κινητοποιημένων δυνάμεων, και της επιλεκτικής καταστολής ή εξαγοράς, και με μέσο μία ενιαία γραφειοκρατική δομή ιεραρχημένη από την άποψη των κοινωνικών προνομίων και των εξουσιών. Η αυστηρότητα με την οποία οικοδομήθηκε αυτό το σύστημα κρατικής εξουσίας είναι συνάρτηση της κρισιμότητας των καθηκόντων που ανέλαβε το ΠΑΣΟΚ: την εξισορρόπηση των κοινωνικών αντιθέσεων, με την ταυτόχρονη αδρανοποίηση του μαζικού κινήματος που θα μπορούσε να μεταβάλει τους βασικούς συσχετισμούς των δυνάμεων. Χαρακτηριστικό είναι ότι κανείς δεν διανοείται (μέσα ή έξω από το ΠΑΣΟΚ) να βάλει το ζήτημα του βιοτικού επιπέδου της μεγάλης μάζας των μισθωτών παρά με όρους ολόκληρης ή κουτσουρεμένης ΑΤΑ –προς Θεού να μη διαταραχθεί η ισορροπία– και για το ζήτημα του

ΙΚΑ, όπου προφανώς παίζεται το πρόβλημα της κατανομής της κοινωνικής υπεραξίας, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις κάνουν φιλότιμες προσπάθειες να μην υπάρξει ένας ενιαίος και ενοποιητικός στόχος για τους εργαζόμενους.

Έτσι και οι διαφωνίες που εκδηλώνονται μέσα στο ΠΑΣΟΚ από στελέχη με θητεία στο συνδικαλιστικό ή κρατικό μηχανισμό, έχουν μία ειδική προέλευση και ειδική εμβέλεια, και απευθύνονται στον κόσμο της κρατικής γραφειοκρατίας. Οι κριτικές για τα οικονομικά ζητήματα, αλλά κυρίως για ζητήματα δημοκρατικών διαδικασιών στο κόμμα και στα σωματεία, είναι πλήρως αναξιόπιστες για όποιον βρίσκεται έξω από τη λογική της κρατικής διαχείρισης. Ο Αρσένης λέει κυριολεκτικά ότι του κατέβει σχετικά με την οικονομική πολιτική και τη «δημοκρατία στη βάση», με μόνο γνώμονα έναν εσωκομματικό συσχετισμό. Οι διαγραφέντες συνδικαλιστές διάζονται να χρησιμοποιήσουν το ιδεολογικό τροπάρη της «κοινωνικοποίησης», και δεν μπορούν να αρθρώσουν ένα λόγο που να παίρνει σοβαρά υπόψη του τις τραγικές συνθήκες στις οποίες βρίσκεται η μεγάλη μάζα των μισθωτών.

Αλλά τα περιθώρια που αφήνει η πασοκική διαχείριση είναι περιορισμένα και γι' αυτούς που βρίσκονται έξω από την κρατική γραφειοκρατία.

Το θέαμα μιας αριστεράς που σέρνεται στο «διάλογο» με φόντο την ανοιχτή και θεαματική καταστολή των μαχητικών απεργιών και τα κηρύγματα υπέρ του «δικαιώματος στην εργασία», εντάσσεται σε μία διαδικασία υποταγής των Κ.Κ. που μόνοι όσοι παίζουν το κομματικό τους τομάρη μπορούν να εμφανίσουν σαν «πρόοδο».

Και σ' αυτό το πεδίο η πασοκική εξουσία παίζει ένα παιχνίδι με τους δικούς της όρους και ένας ολόκληρος κόσμος απασχολείται με το πώς θα παίξει, αλλά κυρίως με το πώς οι κοινωνικές αντιθέσεις δεν θα διαταράξουν τις υπάρχουσες ισορροπίες. Και όχι δευτερευόντως με το πώς θα συγκαλυφθεί μία βαθύτατη περιφρόνηση για τα πραγματικά προβλήματα των εργαζομένων, και των πληθείων αυτού του κόσμου.

Πάνος Γεωργίου

είναι η παγίδα;

τος, αισθανόμενο τον πολιτικό κίνδυνο, χρειαζότανε μία άμεση κίνηση που θα επιβεβαίωνε την διακηρυγμένη αριστερή φυσιογνωμία του και θα άνοιγε μια διαδικασία αριστερού επαναπροσδιορισμού. Αυτή την ανάγκη ήρθε να εξυπηρετήσει η *ιδιοφυής* πρόταση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ για διάλογο και συνεργασία με την Αριστερά.

Με άλλα λόγια η «κίνηση Παπανδρέου» δεν είναι κάτι νέο σε σχέση με τα μονιμότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ΠΑΣΟΚ.

Το καινούριο που δίνει άλλη διάσταση στην πρόταση είναι η πολιτική συγκυρία μέσα στην οποία γίνεται. Μια συγκυρία που χαρακτηρίζεται από την αποσταθεροποίηση του ΠΑΣΟΚ από τα λαϊκά κοινωνικά του ερείσματα, που έφερε το αδιέξοδο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής του. Σ' αυτό το πλαίσιο μια επιβεβαίωση της αριστερής του φυσιογνωμίας μέσα από μια κίνηση που θα περιοριζόταν στο επίπεδο ενός τακτικού ελιγμού θα σήμαινε ταυτόχρονα ακύρωση του ιδιότυπου πολιτικού χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ με σοβαρές συνέπειες για το ίδιο και δεξιόστροφου χαρακτήρα ανακατατάξεις στην πολιτική σκηνή.

Ανάγκη για μια νέα στρατηγική;

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, φαίνεται ότι σε ορισμένα κλιμάκια της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ, ωριμάζει όλο και περισσότερο, η ανάγκη επαναπροσδιορισμού της στρατηγικής του και αναδιάταξης της πολιτικής

σκηνής *άμεσα*. Τώρα που δεν αμφισβητείται ο ηγεμονικός τους ρόλος. Προφανώς η παραίτηση του Κώστα Λαλιώτη δεν ήταν άσχετη με τους προβληματισμούς αυτούς, όπως προκύπτει και από το κείμενο-δήλωση που τη συνόδευε. Οι σκέψεις λοιπόν μιας μερίδας της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ έχουν σαν βάση ορισμένες εκτιμήσεις.

1. Με την απομάκρυνση του Καραμανλή από την Προεδρία, την δεύτερη εκλογική νίκη και την Αναθεώρηση του Συντάγματος κλείνει μια πρώτη πολιτική περίοδος, που σαν κύριο χαρακτηριστικό είχε ότι τους «όρους του παιχνιδιού» έβαζε ουσιαστικά η δεξιά. Η αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ ήταν η μόνη δυνατότητα για να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά οι προεδρικές εξουσίες. Σήμερα που τους «όρους του παιχνιδιού» βάζει το ΠΑΣΟΚ πρέπει να παρθούν άμεσα πρωτοβουλίες που θα «θλέπουν μακριά». Θα κατατείνουν να θέσουν από τώρα τις προϋποθέσεις για τη συγκρότηση ενός πολιτικού και κοινωνικού συνασπισμού δυνάμεων που θα διαδεχθεί το *αναγκαίο τέλος* της περιόδου της αυτοδυναμίας και θα διασφαλίζει και θα κατοχυρώνει μια αριστερή κοινωνική πορεία. Αυτό προϋποθέτει μια πολιτική που θα συγκροτεί κοινωνικές και πολιτικές συμμαχίες, θα επανασυμφιλιώνει το ΠΑΣΟΚ με τα λαϊκά του ερείσματα και την Αριστερά, θα δημιουργεί ταξικά και κοινωνικά μέτωπα. Σημειώνει αναίρεση της χωρίς κοινωνικό βάθος «αντιδεξιής ρητορικής» που οδηγεί το ΠΑΣΟΚ σε απομόνωση από την Αριστερά και ανοίγει τελικά το δρόμο μέσα από την απώλεια της αυτοδυναμίας του σε συνεργασία αναγκαστικά πια με τη Δεξιά.

2. Η «νέα στρατηγική» συνοδευόμενη από το κατάλληλο σύστημα απλής αναλογικής θα έθετε πλέον ορι-

στικά στο περιθώριο τη δεξιά παράταξη, που δεν θα απέφευγε τον κατακερματισμό της.

3. Η πρωτοβουλία αυτή θα επιβεβαίωνε τον ηγεμονικό ρόλο του ΠΑΣΟΚ στο πλαίσιο της Αριστεράς, μια και σ' αυτή την περίπτωση οποιαδήποτε πολιτική εξουσίας για τα αριστερά κόμματα θα πέρναγε αναγκαστικά μέσα από το ΠΑΣΟΚ.

Και η Αριστερά;

Η υιοθέτηση όμως μιας τέτοιας στρατηγικής, προϋποθέτει μια νέα κοινωνική και οικονομική πολιτική που δεν μπορεί να γίνει χωρίς ρήξεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Ήδη, πολλές κομματικές και κυβερνητικές δυνάμεις προσπαθούν να μετατρέψουν την πρόταση σε μικροκομματικό ελιγμό ενόψει των δημοτικών εκλογών. Απ' αυτή την άποψη η πρωτοβουλία Παπανδρέου, χωρίς ίσως να το θέλει, πολιτικοποιεί αναγκαστικά τις εν πολλοίς πατριστατικές γύρω από τα προβλήματα νομής και κατανομής της εξουσίας, πολιτικές συγκρούσεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ.

Δίνεται έτσι ένα καίριο και προνομιακό πεδίο παρέμβασης για την Αριστερά. Με μία όμως (αρκετά δύσκολη) προϋπόθεση. Να συγκροτήσει η Αριστερά με πειστικό τρόπο τη δική της *αυτόνομη* πολιτική και κοινωνική πρόταση για μια πορεία προς τον Σοσιαλισμό, πέρα από όρους ή προϋποθέσεις για την έναρξη του διαλόγου, επιβεβαιώνοντάς την μάλιστα μέσα στους καθημερινούς πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες.

Παν. Παναγιώτου

Ο Ολύμπιος Δαφέρμος παραιτήθηκε τον περασμένο Σεπτέμβρη από την 3μελή Γραμματεία και από τη Νομαρχιακή Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ στο Ρέθυμνο, αποχωρώντας ουσιαστικά από το ΠΑΣΟΚ. Στο κείμενο που ακολουθεί αναλύει πώς έφτασε το τέλος του κεφαλαίου που είχε ανοίξει με τη «Διακήρυξη της 3ης του Σεπτέμβρη». Το κείμενο αυτό αποκτά ίσως ένα ευρύτερο ενδιαφέρον σε μια περίοδο όπου οι αλληπάλληλες διαγραφές έχουν φέρει το θέμα της «αριστερής τάσης» του οργανωμένου ΠΑΣΟΚ στην επικαιρότητα.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΠΑΣΟΚ εξαρχής ξαφνίασε την κομμουνιστική αριστερά και τους περί αυτήν διανοούμενους. Ποτέ δεν κατάφεραν να οργανώσουν μια σταθερή συμπεριφορά απέναντί του. Το δράμα κορυφώθηκε όταν το ΠΑΣΟΚ σχημάτισε κυβέρνηση. Τα δύο Κ.Κ. ταλαντεύτηκαν μεταξύ του αιτήματος για συμμετοχή στην κυβέρνηση και της εν-

τάσης είναι ο έλεγχος και η διαχείριση της εξουσίας κατά τα πρότυπα λίγο-πολύ της Δεξιάς. Οι εκπρόσωποι της σε οργάνωση και κυβερνηση στερούνται συγκροτημένης πολιτικής αντίληψης, κουλτούρας και πολιτικού παρελθόντος. Είναι εκείνοι που προκάλεσαν επανειλημμένα το λαϊκό αίσθημα με τις πράξεις τους και ξεσήκωσαν θύελλες συζητήσεων για το ηθος και το ύφος της εξουσίας, και

β) η αριστερή αποψη-τάση, με επίσης διαφορές αποχρώσεις, που εξέφραζε τη λαϊκή διάθεση για αλλαγές προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού και του εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας. Κύριοι εκφραστές αυτής της τάσης τα ριζοσπαστικά στοιχεία

σταση. Με μία Δεξιά σχεδόν διαλυμένη. Με την κομμ. Αριστερά απομονωμένη και το ΠΑΣΟΚ να κυβερνά ελ-λείψει άλλου. Παρ' όλα αυτά η αριστερή διανοηση ανένταχτη ή όχι, δεν μπορεί να ψελίσει εναν' κάπως συγκροτημένο προβληματισμό. Πολλοί ευχονται τη μακροήμερευση του Α. Παπανδρέου στην εξουσία. Οι προοδευτικοί μας διανοούμενοι αναπαύονται στις δά-

Πέρα από την «3η Σεπτέμβρη»

και οι διανοούμενοι του ΠΑΣΟΚ. Αν και περισσότερο προωθημένη πολιτικά και ιδεολογικά, δεν κατάφερε να συγκροτηθεί, να ξεκαθαρίσει τους στόχους της και να αποκτήσει ομοιογένεια. Δεν τόλμησε και δεν μπόρεσε να αναπτύξει κινήματα μαζί. Περισσότερο απέβλεπε στο ρόλο του κράτους. Αρκετές φορές δημιούργησε ή βοήθησε αποτελεσματικά πρωτοβουλίες που ξεκίνησαν από τα κάτω, κυρίως σε νέους θεσμούς.

Οι συγκρούσεις μεταξύ αυτών των δύο τάσεων, όπως εκφράστηκαν κάθε φορά ανάλογα με τη συγκυρία και το χώρο, ήταν βίαιες και τις περισσότερες φορές δίχως αρχές. Η καθοδήγηση σ' αυτές τις συγκρούσεις παίζει το ρόλο του πυροσβέστη διατηρώντας προσεκτικά την τακτική των ισών αποστάσεων. Αν αναγκαστεί να πάρει θέση, θα 'ναι εκείνη των μικροαστών. Ο πολυσυλλεκτισμός και η διατήρηση της εξουσίας το επιβάλλουν.

Οι συγκρούσεις αυτές θα διαπερνούν το ΠΑΣΟΚ ίσως τον παραμερισμό του Κ. Λαλιώτη, γεγονός που συμβολίζει και την ολοκληρωτική επικράτηση της διαχειριστικής άποψης.

Από τον Οκτώβρη του 1981 ο κομματικός μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ αρχίζει να δέχεται ιδιαίτερα ισχυρές πιέσεις. Έχοντας έναν αριστερό προσανατολισμό μπαίνει εκ των πραγμάτων εμπόδιο στη διαχειριστική αντίληψη. Η λαϊκή πίεση που εκφράζεται κυρίως μέσα από την οργάνωση αναγκάζει ακόμη και τους εκφραστές της διαχειριστικής αντίληψης να μην ακολουθούν πιστά τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες, αλλά να απαιτούν πληροφόρηση και τη δυνατότητα να εκφράζουν άποψη πριν τις τελικές αποφάσεις. Το επιχείρημα όμως: «Τώρα που έχουμε το κράτος τι την θέλουμε την οργάνωση» κερδίζει συνεχώς έδαφος στα ανώτατα κυβερνητικά και κομματικά κλιμάκια.

Έτσι η οργάνωση του ΠΑΣΟΚ μένει απληροφόρητη, χωρίς ουσιαστικό αντικείμενο δράσης, χωρίς καθοδήγηση με τελικό στόχο τον ολοκληρωτικό παραμερισμό της. Γρήγορα μετατρέπεται σε διεκπεραιωτικό μηχανισμό της Κυβέρνησης με φυσικό επακόλουθο να στραφεί προς τη δημόσια διοίκηση για να ασκήσει εξουσία. Η έλλειψη σοβαρής ιδεολογικοπολιτικής συγκρότησης δεν επιτρέπει στην οργάνωση να αντιδράσει προς μια αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη της Κυβέρνησης. Έτσι αδυνατίζει ακόμα παραπάνω και η εξουσία όλο και περισσότερο περνά στο περιβάλλον του Α. Παπανδρέου.

Η σημερινή κατάσταση

Σήμερα η πολιτική ζωή βρίσκεται σε απελπιστική κατά-

φνης της «προληπτικής κριτικής» τους χωρίς να ασθάνονται την ανάγκη να παραγουν πολιτικές προτάσεις. Συμπεριφέρονται σαν να είναι κυρίαρχο στρώμα. Η μήπως είναι, με το δικό του θέβαια τρόπο: Αν κρίνουμε από την προνομιακή μεταχείριση που έχουν από όλα σχεδόν τα έντυπα (κι όχι μόνο απ' αυτά) κι αν θεωρήσουμε πως η κατεξοχήν καταπίεση που μπορούν να υποστούν είναι η έλλειψη της δυνατότητας έκφρασης, τότε σίγουρα οι διανοούμενοι μας σήμερα ίσως και να αισθάνονται προνομίουχοι.

Από την υπόλοιπη αριστερά: Το μεν ΚΚΕ διατηρεί την παραδοσιακή «σταθερότητά» του. Η πραγματικότητα αδυνατεί να το επηρεάσει! Το ΚΚΕ εσωτερικού ανέλαβε ένα ρόλο που όλα δείχνουν πως δεν τον αντέχει και ήδη άρχισε να γυρίζει προς τα πίσω.

Οι διαγραμμένοι συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ οργανώνονται στη βάση της διακήρυξης της 3ης Σεπτέμβρη και μας θυμίζουν μελαγχολικά κάποιες γκρούπες της κομμουνιστικής αριστερας που ήθελαν να κρατήσουν ψηλά τις παραδόσεις...

Οι αριστεροί του ΠΑΣΟΚ, όσοι δεν πήγαν στα σπίτια τους και δεν αδρανοποιήθηκαν, αδυνατούν να επηρεάσουν έστω και κατ' ελάχιστο την πορεία των γεγονότων. Αν κάποιος απ' αυτούς ανασυρθούν από τη «ναφθαλίνη», λόγω των δημοτικών εκλογών, αυτό θα είναι καθαρά συγκυριακό φαινόμενο που δεν μπορεί να ανατρέψει την υπάρχουσα κατάσταση. Οι αριστεροί του ΠΑΣΟΚ κατακερματισμένοι περιθωριοποιημένοι και σχεδόν απογοητευμένοι έχουν τα μάτια στραμμένα τόσο μέσα στο ΠΑΣΟΚ (όσο κι αν αυτό φαίνεται περιπεργο) όσο κι έξω από το ΠΑΣΟΚ.

Ίσαμε σήμερα τίποτα δεν δείχνει πως γρήγορα θα ενεργοποιηθούν προς τη μια από τις δύο κατευθύνσεις. Οι πρωτοβουλίες που παίρνονται, προς το παρόν, δεν μπορούν να τους κινητοποιήσουν.

Όλα δείχνουν πως το κεφάλαιο της 3ης Σεπτέμβρη κλείνει για το προοδευτικό κίνημα.

Το ζήτημα όμως είναι αν αναγεννάται τίποτα άλλο!

Ολύμπιος Δαφέρμος

τωνς ή όχι κριτικής με στόχο την αύξηση των ψήφων τους στην επερχόμενη κάθε φορά εκλογική αναμέτρηση. Η καχυποψία τους απέναντι στις όποιες δυναμικές αναπτύχθηκαν με την πτώση της Δεξιάς, βοηθώντας και του κρατισμού που διαπερνά την όλη νοοτροπία τους, τους αποστέρησε τη δυνατότητα να επηρεάσουν τα τεκταινόμενα. Ενώ πλειοδοτούσαν στις απόψεις της κυβέρνησης (πραγματική αλλαγή, περισσότερη συμμετοχή κ.α.) δεν συμμετείχαν στις κοινωνικές διεργασίες, δεν προώθησαν τον εκδημοκρατισμό των θεσμών, δεν οργάνωσαν κοινωνικά κινήματα προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης της κοινωνίας των πολιτών.

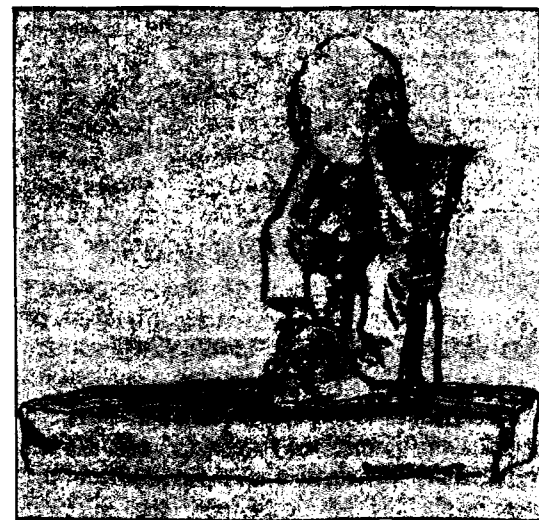
Έτσι το ΠΑΣΟΚ, μεταξύ μιας αμήχανης αριστεράς και μιας Δεξιάς, που έμπαινε, με το που έχασε την εξουσία, σε μια παρατεταμένη, βαθιά και πολύπλευρη κρίση, θρέθηκε κυρίαρχο χωρίς αντιπολίτευση στο πολιτικό επίπεδο.

Γρήγορα έλεγξε το μεγαλύτερο μέρος του συνδικαλιστικού και αγροτικού κινήματος καθώς και την τοπική αντιδιοίκηση. Η μόνη υπολογίσιμη αντιπολίτευση έμειναν οι επαγγελματικές οργανώσεις των αστών (βιομήχανοι, μεσάζοντες κ.τ.λ.) που ελέγχουν στρατηγικούς τομείς της οικονομίας. Το γεγονός αυτό ίσως δεν είναι άσχετο με τη σημερινή συντηρητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ

Οι δύο τάσεις και η ήττα της οργάνωσης

Ο χώρος, που κύρια, τώρα πια, αντανακλούνται οι κοινωνικές αντιθέσεις, αφού η Δεξιά και η παραδοσιακή Αριστερά αδυνατούν να ανταποκριθούν στους ρόλους τους, είναι ο χώρος του ΠΑΣΟΚ. Η οργάνωση του ΠΑΣΟΚ, κι ως ένα βαθμό και η κυβέρνηση, χωρίζονται σε απόψεις-τάσεις. Σχηματικά οι δύο κυρίαρχες με διάφορες αποχρώσεις είναι:

α) η διαχειριστική που εκφράζει τα ανερχόμενα μικροαστικά στρώματα. Το μόνο που επιζητά αυτή η

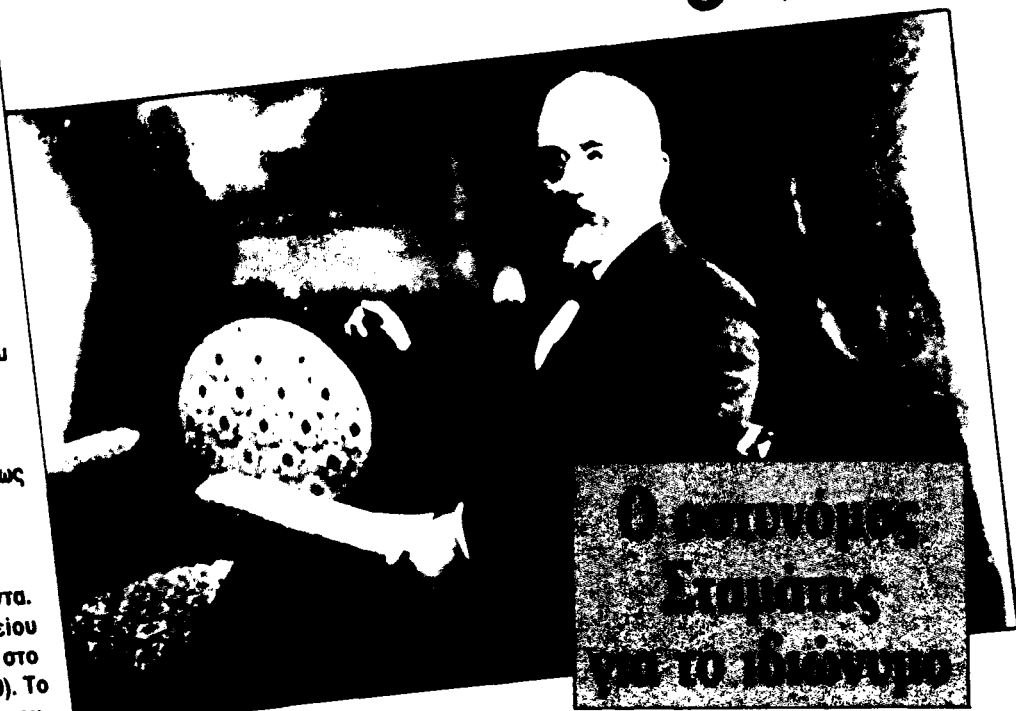
«Εθνοσωτήρας» ή «λακές»;

Οι λόγοι που προκάλεσαν την όψιμη ανακάλυψη της βενιζελογενούς καταγωγής του ΠΑΣΟΚ είναι διάφανοι. Έχει περάσει άλλωστε πολύς καιρός από την εποχή της «εγκυκλίου Τζουμάκα». Δεν είναι όμως δυνατόν να περάσει ασχολίαστη η ευαισθησία του κ. Παπανδρέου στην ομιλία του ΚΚΕ κατά το πρόσφατο «πολιτικό μνημόσυνο» του Ελευθερίου Βενιζέλου στη βουλή. Θίχτηκε ο κ. πρωθυπουργός από την «ταξική τοποθέτηση» του κ. Καλούδη και θεώρησε ότι υβρίζεται ο τιμώμενος «Εθνάρχης». Και όμως, ο λόγος του κ. Καλούδη ήταν ιδιαίτερα προσεκτικός. Τις θέσεις του τις διατύπωσε με μια σειρά ρητορικές ερωτήσεις που, κατά τη γνώμη του, απεικόνιζαν την «αντιφατική προσωπικότητα του Βενιζέλου, σαν αντανάκλαση των παλινωδιών της αστικής τάξης».

Όπως θέβαια έσπευσε να ξεκαθαρίσει ο κ. Παπανδρέου, πολιτικό μνημόσυνο δε σημαίνει και ιστορική τοποθέτηση. Στο μνημόσυνο τρώμε κόλυθα και εξαιρούμε τις αρετές του μακαρίτη. Όμως το ΚΚΕ έχει μια ιστορία που φτάνει μέχρι την εποχή του Βενιζέλου, είναι το μόνο κόμμα που τουλάχιστον με το ίδιο όνομα δοκίμασε την πολιτική των φιλελευθέρων την πολέμησε, δώχθηκε απ' αυτήν.

Ναι, σ' ένα μνημόσυνο δεν κάνουμε ιστορία. Όμως δικαίωμα των πολιτικών κομμάτων είναι να διεκδικούν την ιστορική τους μνήμη.

Σαν δική μας συμβολή στις τελετές για τα «πενηντάχρονα», δημοσιεύουμε δυο ντοκουμέντα. Το ένα είναι η ανακοίνωση του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ για τις δηλώσεις του Βενιζέλου πάνω στο σχέδιο νόμου για το «ιδιώνυμο» (Μάρτιος 1929). Το άλλο, είναι η αποτίμηση των συνεπειών αυτού του νόμου από τον χουντικό αστυνόμο Χ. Σταμάτη.

Ο αστυνόμος Σταμάτης για το ιδιώνυμο

**ΤΟ Π.Γ. του ΚΚΕ
για τον Βενιζέλο
(1929)**

Ο κ. πρωθυπουργός και αρχηγός του Κόμματος των φιλελευθέρων αγορεύων από το θήμα της Βουλής επί του σχεδίου νόμου «περί μέτρων ασφαλείας του Κοινωνικού καθεστώτος» προέβη σε δηλώσεις σχετικές με το ρόλο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδος και τη δράση του κατά του υπό συζήτησιν τσαγκωφικού σχεδίου νόμου.

Ο κ. Πρωθυπουργός δια πρώτην φοράν ωμίλησε δια το Κομμουνιστικό κόμμα της Ελλάδος, πράγμα το οποίο απέφευγε συστηματικά μέχρι τώρα, ομιλών αορίστως περί ανατροπών, ταραξιών και δακτύλων της Μόσχας κλπ.

Ίδου το κυριότερο σημείο των δηλώσεων του πρωθυπουργού της «πυγμής», ο οποίος δέχεται ανερυθριάστως τα ραπίσματα του Χάμπρο, της Πάουερ, του Φόρεϊν Όφφισ και του Καϊ ντ' Ορσαι:

«Κύριοι βουλευταί, η κυβέρνησις εκ των υπηρεσιών της Δημόσιας ασφαλείας έχει την πληροφορίαν ότι το Κομμουνιστικόν Κόμμα διοργανώνει γενικήν απεργίαν του εργατικού κόσμου δια να επιβληθή εις την κυβέρνησιν και εις την εθνικήν αντιπροσωπείαν, όπως μη ψηφισθεί το νομοσχέδιον το

οποίον ασφαρίζει τας ελευθερίας των πολιτών».

Ο αρχιδήμιος των Γυπαρέων έχει στη διάθεση του τη Δημόσια ασφάλεια, δηλαδή την Οχράνα της ελληνικής αστικής δημοκρατίας, απ' την οποία επληροφορήθη, λέγει τις προπαρασκευές του Κομμουνιστικού κόμματος, τις οποίες και κατήγγειλε στην «Εθνική αντιπροσωπεία» δια να την κάμει ενήμερον της νέας «εγκληματικής» ενέργειας του Κομμουνιστικού κόμματος.

Μένουν τα άλλα σημεία της πρωθυπουργικής αγόρευσης. Το Κομμουνιστικόν κόμμα, λέγει ο κ. πρωθυπουργός, «δεν εινε αυτοφυές προϊόν του ελληνικού εδάφους». Το Κομμουνιστικόν κόμμα της Ελλάδος «οφείλει να ξαίρει ο πρωθυπουργός—φύτρωσε μέσα στις φάμπρικες του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας, μέσα στις οποίες στενάζουν οι μάζες της εργατιάς κάτω απ' την εκμετάλλευση του έλληνος κεφαλαιούχου. Φύτρωσε μέσα στα βαπόρια, όπου οι ναυτεργάτες σφαδάζουν κάτω απ' τη ληστρική εκμετάλλευση του έλληνος εφοπλιστή. Φύτρωσε στους κάμπους της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας.

(...)

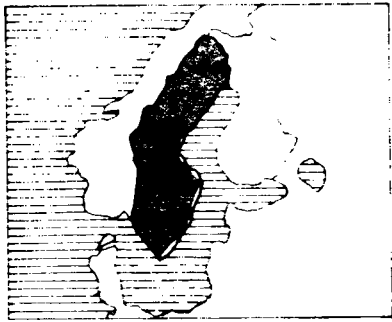
Είναι λοιπόν το Κομμουνιστικόν κόμμα, «αυτοφυές προϊόν του ελληνικού εδάφους», οφείλει να το γνωρίζει αυτό ο λακός του Σαράιγ και του Φουρνιέ, του γαλλικού και αγγλικού ιμπεριαλισμού, η μαριονέττα του σερ Πέρσυ-Λώρενς και του Κλεμάν Σιμόν(...)

(Αποσπάσματα, από την ανακοίνωση του Π.Γ. του ΚΚΕ, 31 Μαρτίου 1929)

Αι συνέπειαι διά το Κ.Κ.Ε. και την πολιτικήν του, εκ της εφαρμογής του νόμου τούτου, του και αποκληθέντος «ιδιώνυμο», υπήρξαν ολέθριαι. Το έτος 1931, διά του νόμου 5174, η ίδια Κυβέρνησις επανέφερε το μέτρον της Διοικητικής Εκτοπισσεως, το οποίον είχε καταργηθει διά του νόμου 4229 1929

Ήρχισεν ούτω μεθοδικός και λιαν αποτελεσματικός αγών της Αστυνομίας Πόλεων κατά του Κ.Κ.Ε., με αποτέλεσμα να επιτευχθούν πολλά και, το κυριώτερον να επιτύχη η Αστυνομία Πόλεων διεισδυσιν εις τα ανώτατα κλιμακία των οργανωτικων μηχανισμών του Κομμουνιστικού Κόμματος και να δημιουργήσει βασεις εξοντωτικού αγώνος μεταξύ των ηγετικών στελεχών του. Αποτέλεσμα της αστυνομικής ταυτης ενεργείας υπήρξεν η πλήρης συγχυσισ εις τα τάξεις του Κ.Κ.Ε. μία σύγχυσις η οποία απεκορυφώθη όταν η Αστυνομία Αθηνών κατόρθωσε να θέση εις εφαρμογήν σχεδιον αναληψεως υπο ταύτης και αυτής της διοικήσεως του Κομμουνιστικού Κόμματος! Πραγματι, επετευχθη η συγκρότησις εννεαμελους διοικήσεως επιτροπής του Κ.Κ.Ε., τα πεντε μελη της οποίας ήταν πρακτορες και όργανα της Αστυνομίας εν πλήρει αγνοία των λοιπών τεσσάρων. Κατ' αυτόν τον τρόπο διοικήθη το Κ.Κ.Ε. μέχρι της κατοχής συμφώνως—κατά το δυνατόν—προς τα συμφερόντα του Έθνους, εξεδιδετο δε συνεχώς ο παράνομος «Ριζοσπαστής», διά του οποίου διωχτετεύετο εις τους κομμουνιστάς η δήθεν κομματική γραμμή... Παράλληλως, δια της υπό τον έλεγχόν της προσωρινής διοικήσεως επιτροπής, η Αστυνομία ευρίσκετο εις τακτικήν δι' αλληλογραφίας επικοινωνιαν με την Κομμουνιστικήν Διεθνή. Ταύτα αποτελούν αθλον πρωτοφανήν δια τας ευρωπαϊκάς Αστυνομίας και διά την ιστορίαν του Διεθνους Κομμουνισμού

(Από την «Ιστορία της Αστυνομίας Πόλεων 1921-1971» του Χ. Σταμάτη, Αθήναι 1971, σελ. 248-249)

ΣΟΥΗΔΙΑ: Ο Μεγάλος Αδελφός Ξανακτυπά

Η τουλάχιστον περιεργή δολοφονία του ειρηνιστή Ούλοφ Πάλμε, την οποία ο διεθνής Τύπος έσπευσε αμέσως να φορτώσει σε διάφορες ακροαριστερές τρομοκρατικές ομάδες, δεν είναι ο μοναδικός λόγος που έφερε στην επικαιρότητα τη Σουηδία, κράτος-πρότυπο των απανταχού σοσιαλδημοκρατών. Μια άλλη είδηση, εξίσου ανατριχιαστική, έχει αναστατώσει την παγωμένη Στοκχόλμη, αλλά πέρασε στα μονόστηλα των εσωτερικών σελίδων στις ελληνικές εφημερίδες.

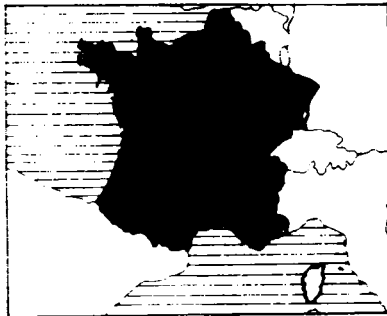
Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Όπως είναι γνωστό, η στασιτική και η κοινωνιολογία γνωρίζουν πρωτοφανή ανάπτυξη στη χώρα αυτή. Στα μέσα Φεβρουαρίου η εφημερίδα Ντάγκεν-Νύστερ δημοσίευσε πρώτη την είδηση ότι για τις ανάγκες ενός «προγράμματος στασιτικής» του πανεπιστημίου της Στοκχόλμης, ηλεκτρονικοί υπολογιστές έχουν καταγράψει εκατοντάδες στοιχεία για την προσωπική και κοινωνική ζωή περίπου 15.000 Σουηδών, οι οποίοι είχαν πλήρη άγνοια για το υπερσύγχρονο αυτό φακέλωμα. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι γεννήθηκαν το 1953, ζουν στη Στοκχόλμη, και μεταξύ άλλων η «έρευνα» κατέγραφε στοιχεία για τις επιδόσεις τους στην εκπαίδευση, για το ποινικό τους μητρώο, τη συμπεριφορά τους στο στρατό, τις σχέσεις τους με την εφορία, την υγεία τους κ.λ.π.

Η είδηση έσκασε σα βόμβα. Και βεβαίως, δεν ενθουσίασε καθόλου τους ατυχείς πολίτες που συνειδητοποίησαν ξαφνικά ότι τα διάφορα πολύπλοκα εργαζομένα, τα οποία οι ίδιοι ή οι γονείς τους συμπλήρωναν κάθε τόσο από τη γέννησή τους, δεν ήταν «υπεράνω πάσης υποψίας»...

Εντονότερες κινητοποιήσεις είχαν σαν αποτέλεσμα να διακοπεί η προσθήκη νέων στοιχείων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Όμως αυτό δεν αρκεί. Απαιτηση όλων είναι η άμεση καταστροφή των σχετικών αρχείων, κάτι που θα αποτελέσει αντικείμενο συνενόησης μεταξύ των ενδιαφερομένων και της σοσιαλδημοκρατικής κυβέρνησης. Με αφορμή τη θύελλα διαμαρτυριών που ξεσήκωσε η υπόθεση, ο σουηδικός Τύπος έφερε στο φως το περιεχόμενο και άλλων «στασιτικών ερευνών» των τελευταίων ετών. Για παράδειγμα, μια τέτοια έρευνα αφορούσε τις συνθήκες ζωής περίπου 165.000 γυναικών που πραγματοποίησαν έκτρωση στο χρονικό διάστημα 1966-1974. Ενώ μια άλλη, εξέταζε τα πο-

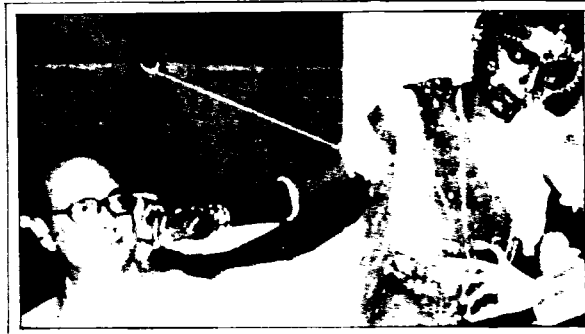
λιτικά ενδιαφέροντα 2.000 δεκαοκτάχρονων κατοίκων της Στοκχόλμης, φθάνοντας στο συμπέρασμα ότι οι νεαροί κομμουνιστές «είναι γενικά ευφύεις», οι νεαροί συντηρητικοί «ασχολούνται περισσότερο με τον αθλητισμό» και οι νεαροί σοσιαλδημοκράτες «είναι ο λιγότερο ενδιαφερόμενος» απ' όλους!

Συμπέρασμα: Ο Μεγάλος Αδελφός εδοκιμή ακόμη και στους «επιγειαίους παράδεισους». Μόνο που αυτοί οι τελευταίοι δεν βρίσκονται παρά στη νοσηρή φαντασία ορισμένων ανθρώπων...

ΓΑΛΛΙΑ: Το ΚΚΓ στο περιθώριο

Το γαλλικό «πείραμα συγκοίτησης» ενός σοσιαλιστή προέδρου δημοκρατίας με μια δεξιά κυβέρνηση, φαίνεται ότι

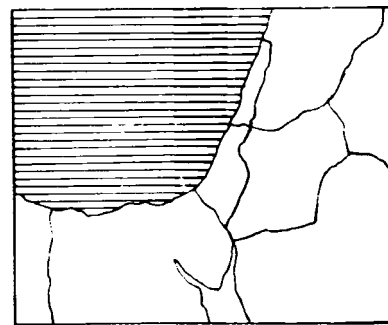
αποτελεί βιώσιμη προοπτική μετά τις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές, τουλάχιστον μέχρι την αναμέτρηση του 1988 για την προεδρία. Δεν είναι λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι οι έντονες διαφορές στους κόλπους της δεξιάς συμμαχίας, που παραμερίστηκαν προσωρινά, θα επανεμφανισθούν δριμύτατες ενόψει κάποιας πιθανής μετακίνησης ενός δεξιού ηγέτη από την κυβέρνηση στο μέγαρο των Ηλυσίων. Προς το παρόν, όμως, τόσο ο Φρανσουά Μιτεράν όσο και ο Ζακ Σιράκ μιλούν για «προστασία των θεσμών» και διαπραγματεύονται ψύχραιμα και σχεδόν απαθώς τη νομή της εξουσίας μεταξύ τους...

Ο άχαρος ρόλος του παρατηρητή είναι το μόνο που απέμεινε για το γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα, που εξασφάλισε μόνο το 9,78% των ψήφων και 35 βουλευτές, όσους και οι νεοφασίστες του Ζαν-Μαρί Λεπέν. Στελέχη και απλά μέλη του κόμματος, μετά το πρώτο σοκ, αναζητούν απεγνωσμένα τα αίτια που οδήγησαν στην μεγαλύτερη ήττα της τελευταίας πεντηκονταετίας. Γιατί, βέβαια, οι πρώτες απαντήσεις της ηγεσίας τους δεν είναι ιδιαίτερα πεσιπικές. Το βράδυ των

εκλογών, ο Ζωρζ Μαρσαί εμφανίσθηκε στην γαλλική τηλεόραση για να δηλώσει ότι η επιστροφή της δεξιάς «είναι κακό για τους εργαζόμενους» και να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα λέγοντας ότι «πολλοί από τους οπαδούς μας υιοθέτησαν τη λογική της χρήσιμης ψήφου για να ενισχύσουν τους σοσιαλιστές». Ενώ από τη μακρινή Μόσχα, το «Τας» μετέδιδε πως «η αντικομμουνιστική υστερία» συρρίκνωσε το κάποτε ισχυρότερο πολιτικό κόμμα της Γαλλίας.

Η στείρα ορθοδοξία και ο άτεγκτος δογματισμός, η μαζική εγκατάλειψη του ΚΚΓ από τους προοδευτικούς διανοούμενους, η χρησιμοποίηση του μαρξισμού και του λενινισμού σαν μουσειακές, σχεδόν θεωρίες και όχι σαν σύγχρονα και εξελιγμένα στοιχεία πολιτικής παρέμβασης, η εν ψυχρώ κλοπή του αριστερού λόγου από τους σοσιαλιστές, οι πάντοτε δίκαιες αλλά πάντοτε αμήχανες και άτυχες απεργιακές κινητοποιήσεις, το βαρύ φορτίο της αποτυχημένης κυβερνητικής συνεργασίας με τους σοσιαλιστές, δεν θεωρήθηκαν σοβαροί λόγοι για την απομόνωση του κόμματος από την γαλλική κοινωνία.

Ας είναι. Υπάρχει μια ελπίδα: οι εποχές των μεγάλων κρίσεων είναι ταυτόσημες, με τις εποχές των μεγάλων αποφάσεων και της ανοικτής κριτικής. Για πόσο καιρό ακόμη το γαλλικό κομμουνιστικό κίνημα θα τρέφεται από τις σάρκες του;

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ: Μια χρήσιμη συνέντευξη

«Ο πόλεμος που διεξάγεται σήμερα μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων θα θεωρηθεί από τις μελλοντικές γενιές ως εμφύλιος πόλεμος. Γιατί το ζήτημα στη Μέση Ανατολή δεν είναι σε ποικίλους ανήκει η χώρα, αλλά ποιοι ανήκουν στη χώρα. Νομίζω ότι τόσο οι Ισραηλινοί όσο και οι Παλαιστίνιοι της ανήκουν εξίσου».

Η εκπληκτική αυτή άποψη, διατυπώθη-

κε πρόσφατα στην Αθήνα από έναν επώνυμο Ισραηλινό, το δημοσιογράφο και συγγραφέα κ. Κεναπ. Σχεδόν αφελής μέσα στην υπερβολική αισιοδοξία της, εκφράζει πάντως την έντονη πίστη και αγωνιστικότητα κάποιων κοινωνικών ομάδων του Ισραήλ, που δεν έπαψαν τόσα χρόνια να πιστεύουν ότι μπορεί να υπάρξει λύση ικανοποιητική για όλους, κι ότι η ειρήνη έχει ανάγκη κάτι περισσότερο από ευχές.

Στο πλαίσιο της εκστρατείας διεθνούς πληροφόρησης του ΟΗΕ για το Παλαιστινιακό, η αίθουσα της ένωσης ανταποκριτών ξένου Τύπου φιλοξένησε, στις 6.2.86, μια συνέντευξη με καλεσμένους δύο «φύσει» εχθρούς, αλλά στην πραγματικότητα εγκάρδιους προσωπικούς φίλους. Από τη μια μεριά ο κ. Τετζί, βετεράνος Παλαιστινίος αγωνιστής, στέλεχος της αντιπροσωπείας του PLO στα Ηνωμένα Έθνη. Κι από την άλλη, ο κ. Κεναπ, προοδευτικός Ισραηλινός δημοσιογράφος που δεν εκπροσωπούσε κανέναν άλλο από τον εαυτό του. Ως γνωστόν, η κυβέρνηση του Ισραήλ απαγορεύει οποιαδήποτε δημόσια εμφάνιση εκπροσώπου της με εκπρόσωπο των Παλαιστινίων. Συντονιστής της συζήτησης ο κ. El-Said, από τη διεύθυνση πληροφόρησης του ΟΗΕ.

Ο περιορισμένος χώρος της στήλης δεν επιτρέπει εκτεταμένη αναφορά στις λεπτομέρειες της συζήτησης, γι' αυτό θα επιχειρήσουμε την εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων. Και οι δύο ομιλητές αναγνώρισαν την ανάγκη έναρξης άμεσου διάλογου μεταξύ των δύο πλευρών. Έγινε φανερό ότι ο διάλογος αυτός θα είναι καρπός δύο υποχωρήσεων: αναγνώριση της πραγματικότητας του Ισραηλινού κράτους από το PLO ως ισότιμο μέλος του ΟΗΕ, από τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Με αφετηρία μια τέτοια διπλή υποχώρηση, η περιοχή των κατεχομένων εδαφών, από τη δυτική όχθη μέχρι τη λωρίδα της Γάζας, μπορεί να τεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων του ΟΗΕ, με τελικό στόχο να φιλοξενηθεί το νέο παλαιστινιακό κράτος. Οι ομιλητές διαβεβαίωσαν ότι στους κόλπους και των δύο λαών υπάρχουν κοινωνικές σχέσεις που οργανώνονται και πιέζουν προς αυτή την κατεύθυνση. Υπάρχουν, ειπώθηκε, νέες γενιές που βλέπουν τα γεγονότα του 1948 σαν ιστορία και το μόνο που ζητούν είναι να ζήσουν ειρηνικά με τους γειτονικούς λαούς.

Είναι ευθαρρυντικό να βλέπει κανείς ανθρώπους που υποτίθεται πως τους χωρίζει άβυσσος, έτοιμους να δώσουν τα χέρια. Όμως σε καμιά περίπτωση, δεν μπορούμε να συμμεριστούμε την αισιοδοξία τους, στο βαθμό που αυτή εκπορεύεται, όπως φάνηκε ξεκάθαρα, από προσωπικές εκτιμήσεις και θεωρητικές προσεγγίσεις.

Ίσως γι' αυτό το λόγο η συγκεκριμένη συνέντευξη να ήταν διπλά χρήσιμη. Όχι μόνον γιατί κατέδειξε τα όρια των καλοπροαίρετων θεωρητικών προσεγγίσεων κάθε πλευράς, αλλά και γιατί απογύμνωσε πλήρως τις προσεγγίσεις αυτές. Η σύγκριση με την καθημερινή πραγματικότητα στα κατεχόμενα εδάφη (αλλά και στο Ισραήλ, στο Λίβανο και στον διπλανό αραβικό κόσμο) είναι αναπόφευκτη...

Γιώργος Ι. Αλλαμανής

ΠΡΩΤΟΕΜΦΑΝΙΣΤΗΚΕ στην τουρκική επικαιρότητα σαν υπουργός οικονομικών της τελευταίας πολιτικής κυβέρνησης το 1980. Τότε ήθελε μόνο να σώσει τη χώρα του από το οικονομικό χάος και εφάρμοσε ένα από τα σκληρότερα μονεταριστικά μοντέλα, γνωστό και σαν «Αποφάσεις της 24ης Ιανουαρίου 1980». Σ' αντίθεση με τους άλλους πολιτικούς, πέρασε ανώδυνα τη χούντα των στρατηγών, και το 1983 σαν «δημοκρατικά εκλεγμένος» πρωθυπουργός υποσχέθηκε στο λαό του να μετατρέψει την Τουρκία των εκατομμυρίων ανέργων σε απέραντη κυψέλη, και τους συμπατριώτες του σε εργαζόμενες μέλισσες. Σύμβολο, που έγινε και έμβλημα του κόμματός του.

Δυο χρόνια αργότερα, ο Τουργκούτ Οζάλ συνειδητοποίησε ότι το όραμα αυτό ήταν πολύ συγκρατημένο για τη χώρα του. «Σε 15 χρόνια η Τουρκία θα είναι η Υπερδύναμη της Μέσης Ανατολής», ανακοίνωσε αποφασιστικά στις 4 Μαρτίου στον τύπο. Και εξήγησε: Μέχρι τότε το κατά κεφαλήν εισόδημα θα αυξηθεί από τα 950 δολ. που είναι σήμερα στα 3000 δολ. Αυτοκινητόδρομοι και 3-4 γέφυρες που πρόκειται να δημιουργηθούν πάνω απ' το Βόσπορο, θα καταστήσουν τη χώρα διαμετακομιστικό κέντρο μεταξύ ανατολής και δύσης. Μερικά ατομικά εργοστάσια που έχουν προγραμματιστεί θα λύσουν το ενεργειακό της πρόβλημα. Η τουρκική κλώστουφαντουργία θα αναδειχθεί σε πέμπτη ή έκτη παγκόσμια δύναμη του κλάδου. Και η Τουρκία, το έτος 2.000 «πραγματικός γίγαντας παραγωγής αγροτικών προϊόντων» θα τροφοδοτεί Ευρώπη και Μέση Ανατολή.

Στις αρχές αυτού του χρόνου στο Νταβός της Ελβετίας, ο τούρκος πρωθυπουργός ξεπέρασε και τα στενά όρια της πατρίδας του: «Συνέστηρα στον έλληνα ομόλογό μου τι πρέπει να προσέχει, για να αποφύγει οικονομικά λάθη», δήλωνε ευχαριστημένος στους τούρκους δημοσιογράφους. Ο Τουργκούτ Οζάλ μοιράζει εντός και εκτός Τουρκίας θαυματουργές υποσχέσεις. Μόνο, τι κρίμα, που η τουρκική οικονομία δε συγκλίνει με τις πρωθυπουργικές αποφάσεις.

Στις 15 του Μάρτη, η Άγκυρα αποφάσισε να υποτιμήσει την τουρκική λίρα κατά 7% σε μέσο όρο. Αμέσως μετά, ο οικονομολόγος Οζάλ καθυσύχαζε εαυτούς και αλλήλους: «Δεν πρόκειται για υποτίμηση παραδοσιακής μορφής. Είναι μόνο μια νέα ρύθμιση του εθνικού μας νομισματός». Η κατηφορική πορεία «παραδοσιακής μορφής» της τουρκικής λίρας ακολουθούσε τα τελευταία έξι χρόνια ένα σχεδόν παράλογο ρυθμό. Μετά την εφαρμογή των οζαλικών «Αποφάσεων της 24ης Γενάρη 1980» υποτιμήθηκε σε πραγματική αξία έναντι του δολαρίου κατά 1177% και έναντι του γερμανικού μάρκου κατά 1091%.

Η νέα υποτίμηση δεν οφείλεται σύμφωνα με τις επίσημες δηλώσεις σε αναπροσαρμογή του νομισματός στον πληθωρισμό, που το 1985 σκαρφάλωσε πάλι στο 45%. Δεν οφείλεται καν στη στήριξη των τουρκικών εξαγωγών. Κύριος στόχος της είναι η καταπολέμηση του «Ταχτακαλέ».

Το Ταχτακαλέ, κέντρο της μαύρης αγοράς ξένου συναλλάγματος στην Πόλη, κοντά στην Αγία Σοφία, γνώρισε την εβδομάδα πριν την υποτίμηση της λίρας μια έξαρση που θύμιζε παλιές καλές εποχές. Στην αγορά του κατέφυγαν προς αναζήτηση δολαρίων εκτός από τα γνωστά μεμονωμένα άτομα και τους επιχειρηματίες αυτή τη φορά και τραπεζίτες. Ο λόγος: Η έλλειψη ξένου συναλλάγματος στη χώρα σε συνδυασμό μ' ένα νέο, σπασμωδικό οικονομικό μέτρο της τουρκικής κυβέρνησης.

3.2 δισεκατομμύρια δολάρια (1.8 δις για χρεωλύσια και 1.4 δις για τόκους) πρέπει να πληρώσει η Τουρκία αυτό το χρόνο για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του εξωτερικού της χρέους. Τον περασμένο Δεκέμβριο έληξε η συμφωνία αναστολής των χρεών

Ο θαυματουργός Τουργκούτ Οζάλ

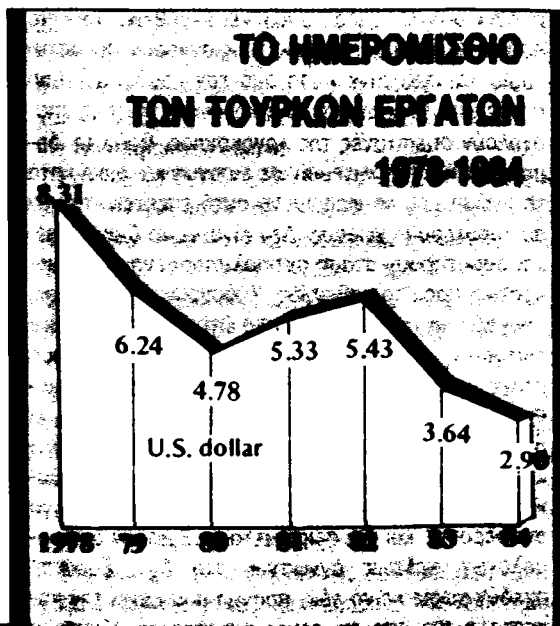

του 1980. Ο όρος που έθεσαν τότε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και οι πιστωτές της Τουρκίας για τη συμφωνία αυτή ήταν η με κάθε μέσο αύξηση των τουρκικών εξαγωγών που, έτσι έλπιζαν τουλάχιστον, θα κάλυπτε το αναγκαίο αυτό ποσό. Στα πεντέμισι χρόνια στρατιωτικής κυριαρχίας ο Οζάλ ακολούθησε πιστά τη συνταγή: υποτίμησε επανειλημμένα την τουρκική λίρα, συμπιέζοντας τους μισθούς των εργαζομένων σε χαμηλότερο επίπεδο απ' ό,τι το 1960 (συγκριτικά το μέσο μεροκάματο ήταν το 1978 8.31 δολ. και το 1981 2.9 δολ.) μείωσε δραστικά την εσωτερική ζήτηση και στήριξε τις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες εξαγωγών. *Μάταια:* και οι τούρκοι επιχειρηματίες προτιμούν να καταθέτουν το συνάλλαγμά τους στις σίγουρες τράπεζες του εξωτερικού.

Η ταχύτατη μείωση της τιμής του πετρελαίου, που θα μπορούσε να δώσει μια κάποια ανάσα στην τουρκική οικονομία έγινε «χαμένη ευκαιρία» και αυτή, γράφει το τουρκικό περιοδικό ΝΟΚΤΑ. Η Τουρκία προμηθεύεται το 37% των αναγκών της σε αργό πετρέλαιο από το Ιράν. Και στην Τεχεράνη ο Οζάλ υπέγραψε περήφανα τον περασμένο Γενάρη μια συμφωνία, με την οποία η τιμή του πετρελαίου παραμένει κι αυτό το χρόνο για την Τουρκία 26 δολ. το βαρέλι. Το αίτημα της Άγκυρας να ακυρωθεί η συμφωνία προσκρούει τώρα τόσο στην αντίδραση της Τεχεράνης, όσο και στην αντίδραση των Τούρκων επιχειρηματιών. «Οι σχέσεις μας με την Τουρκία είναι σφαιρικές» υποστήριξε ο πρέσβης του Ιράν στην Άγκυρα. «Η αλλαγή στη μια συμφωνία θα προκαλούσε αλυσιδωτές αλλαγές και στις υπόλοιπες». Πράγμα που σημαίνει μείωση των τουρκικών εξαγωγών στο Ιράν (αυτή τη στιγμή καλύπτουν το 13.5% των συνολικών εξαγωγών της χώρας). Συγχρόνως, ο Σαμπαντζί, εκπρόσωπος των Τούρκων επιχειρηματιών, απειλούσε: «Οι διαμάχες για το πετρέλαιο θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την τουρκική βιομηχανία».

Μπροστά σ' αυτή τη στενωπό, ο πρωθυπουργός της χώρας επινόησε το νέο του οικονομικό μέτρο: στο πρώτο δεκαήμερο του Μάρτη διέταξε της τράπεζες της χώρας να καταθέτουν το 20% των αποθεμάτων τους σε ξένο συνάλλαγμα στην Κεντρική Τράπεζα. Εξανάγκασε έτσι πολλούς τραπεζίτες να καταφύγουν στο «Ταχτακαλέ» σε αναζήτηση δολαρίων. Και κατέστησε έμμεσα τη μαύρη αγορά ξένου συναλλάγματος ρυθμιστικό παράγοντα της νομισματικής του πολιτικής. Την εβδομάδα πριν την υποτίμηση το δολάριο προσφερόταν στο Ταχτακαλέ έναντι 640 λιρών και αυτή είναι τώρα η επίσημη τιμή του δολαρίου. Ειρωνεία της τύχης: πέρα απ' την πάταξη της τρομοκρατίας, οι στρατηγοί επιδίωκαν με το πραξικόπημά τους και την καταπολέμηση της μαύρης αγοράς ξένου συναλλάγματος!

Χ. Ανδρέου

Ο μύθος του τουρκικού οικονομικού θαύματος

ΟΥΤΤΑΡΙΑ: Αντιπολίτευση και πανκς

ΠΙΝ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ η καθημερινή 'εναλλακτική' εφημερίδα του δυτικού Βερολίνου TAGES-ZEITUNG δημοσίευσε μια συνέντευξη με τον ούγγρο αντιπολιτευόμενο οικονομολόγο Γκιέργκι Κρασό (György Krasso). Ο Κρασό, 52 ετών, ανήκει σ' εκείνους που πήραν μέρος στις οδομαχίες της εξέγερσης της Βουδαπέστης το 1956, που κατεστάλη αιματηρά με τη βοήθεια των σοβιετικών τανκς. Από τότε συνέχισε την αντικαθεστωτική του δραστηριότητα, ιδιαίτερα στον παράνομο τύπο που κυκλοφορεί στο χώρο των διανοούμενων της αντιπολίτευσης και τελευταία στο παράνομο εκδοτικό ABC που έκλεισε τον Γενάρη μετά από επέμβαση της αστυνομίας. Οι αναλύσεις του για τα γεγονότα του '56 και οι αναφορές του στους περίπου χίλιους εκτελεσμένους που βαρύνουν τον ηγέτη του κομμουνιστικού κόμματος Γιάνος Καντάρ του κόστισαν την περιστολή των αστικών δικαιωμάτων του και τη μόνιμη αστυνομική προστασία. Τον τελευταίο χρόνο του απαγορευόταν η συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, η επίσκεψη σε βιβλιοθήκες και μπαρ. 'Οφειλε να βρίσκεται καθημερινά στο σπίτι του από τις 9 το βράδυ ως τις 5 το πρωί, όπου υποχρεώθηκε σε άπειρες αστυνομικές έρευνες. Τα μέτρα αυτά ανεστάλησαν όταν τον Οκτώβρη του '85 άρχισαν οι συνεδριάσεις του πολιτιστικού τμήματος της Συνδιάσκεψης για την Ευρωπαϊκή συνεργασία και Ασφάλεια.

Δημοσιεύουμε παρακάτω αποσπάσματα της συνέν-

τευξης.

- Ποιοι υφίστανται σήμερα αστυνομική παρακολούθηση κατ' οίκον;

- Απ' όσο ξέρω, κανείς, από τους κύκλους της 'δημοκρατικής αντιπολίτευσης'. Η αστυνομία γνωρίζει τα πρόσωπα αυτά, αλλά τα αφήνει ελεύθερα προς το παρόν. Κι αυτοί με τη σειρά τους αγνοούν την αστυνομία και συζητάνε μέσα από τον παράνομο τύπο ο,τιδήποτε θεωρούν σημαντικό, χωρίς να τους απασχολούν οι επιταγές της λογοκρισίας. Βάζω τη 'δημοκρατική αντιπολίτευση' σε εισαγωγικά, διότι κατά τη γνώμη μου το φαινόμενο αυτό επεκτείνεται και σε ευρύτερους χώρους. Δεν είναι μόνο διανοούμενοι όσοι τηρούν στάση αντιπολιτευόμενη και δημοκρατική προς το καθεστώς. Υπάρχουν, λόγω χάρη, όσοι αρνούνται τη στρατιωτική θητεία, αυτοδύναμες επιτροπές ειρήνης στα πανεπιστήμια, αντίδραση στους καθεστωτικούς επισκόπους από αρκετές καθολικές ενορίες. Σημαντικό αριθμό έχουν και οι απόγονοι των 'λαϊκιστών' που ασχολούνται σήμερα κυρίως γύρω από τα δικαιώματα ουγγρικών μειονοτήτων στα γειτονικά κράτη. Ακόμα μπορούμε να αναφέρουμε και μια σειρά μεταρρυθμιστών οικονομολόγων, τελειώς άγνωστων στη Δυτ. Ευρώπη, σχεδόν χωρίς κοινό εδώ, πράγμα που κάνει την καταστολή της από τις αρχές ευκολότερη. Ιδιαίτερα θύματα της καταστολής είναι και ομάδες πολιτικής τέχνης, όπως οι Incohu καθώς και οι πανκς.

- Αποτελούν οι πανκς μια πολιτικά σημαντική ομάδα;

- Πιστεύω πως ναι. Αγωνίζονται ενάντια στη στειρότητα των κοινωνιών σοβιετικού τύπου. Αυτό είναι κάτι καινούργιο. Οι κρατούντες τους φοβούνται, ακόμα περισσότερο απ' όσο συμβαίνει στη Δύση, φοβούνται την ανεξέλεγκτη δύναμη των κινήματων νεολαίας. Οι πολιτικοί μας αντικρύζουν στους πανκς τον κίνδυνο πως θα ήταν δυνατό να γεννηθεί και ν' αναπτυχθεί κάτι που θα ξεφευγε απ' τον έλεγχό τους. Το φθινόπωρο έγινε σε μια συνοικία της Βουδαπέστης μάχη στους δρόμους μεταξύ της αστυνομίας και 80-100 πανκς, μετά την απαγόρευση μιας συναυλίας. Υπήρξαν τραυματισμοί και στις δύο πλευρές. Επειδή οι αρχές δεν χρειάζονταν να νοιαστούν για τη δυτική κοινή γνώμη, τους καταδίκασαν σε φυλάκιση μέχρι και δύο ετών. Όταν γίνονταν οι τελευταίες δίκες οι διπλωμάτες της ευρωπαϊκής συνδιάσκεψης άρχιζαν τις επαφές τους για την ανάπτυξη των πολιτιστικών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη της Ευρώπης.

- Εννοείς πως οι πανκς αποτελούν για τους κρατούντες σοβαρότερο κίνδυνο από την 'δημοκρατική αντιπολίτευση' με την στενή έννοια;

- Τους τελευταίους μήνες τέθηκαν σε ισχύ νέοι νόμοι που στρέφονται ιδιαίτερα κατά των πανκς, δεν αφορούν πολύ την 'δημοκρατική αντιπολίτευση'. Σύμφωνα με τους νόμους αυτούς, διατάσσονται καταναγκαστικά έργα για όποιον δεν μπορεί να παρουσιάσει μόνιμη εργασία ή ζει από δουλειές του ποδαριού. Στο εξής κάθε Ούγγρος οφείλει να έχει μια μόνιμη θέση εργασίας, που καταγράφεται στο δελτίο ταυτότητάς του. Ο κάθε αστυνομικός χωρίς διατυπώσεις, έχει το δικαίωμα να σε ρωτήσει ποιος είναι ο εργοδότης σου.

Αν δεν μπορείς να αναφέρεις, σε παίρνουν να δουλέψεις στα ορυχεία. Γνωρίζω παρόμοιες περιπτώσεις. Όλοι καταφέρονται εναντίον των νόμων αυτών, που είχαν εφαρμοστεί και μέσα στη δεκαετία του '50, αλλά είναι οι πανκς που εκφράζουν με τον πιο ριζοσπαστικό τρόπο στα τραγούδια τους την αποστροφή και αηδία τους ενάντια στο εργασιακό πρεσάρισμα κατά διαταγήν του κράτους. Κι αυτοί είναι πάλι οι μόνοι που γράφουν τραγούδια κατά της εγκατάστασης των πυραύλων SS-20.

Μια μειονότητά τους έχει πάντως φρικτή συμπεριφορά. Παράδειγμα είναι οι 'Mosoly'. Το συγκρότημα αυτό έχει κάνει σαφή σωβινιστικά και ρατσιστικά τραγούδια που στρέφονται εναντίον των Ρουμάνων και των Τσιγγάνων. Λένε σ' ένα απ' αυτά: «Θέλωμε ένα κομμάτι γης χωρίς τσιγγανούς, τραθήξτε τα αυτόματα, ξαπλώστε τους χάμω». Ενδιαφέρον έχει εδώ η στάση των αρχών. Τα μέλη των 'Mosoly' καταδικάστηκαν με αναστολή, ενώ χώνουν στη φυλακή διάφορους δημοκρατικούς νέους για τη μουσική τους ή για το κούρεμά τους.

- Ποια κοινωνική απήχηση έχει η λεγόμενη 'δημοκρατική αντιπολίτευση' με τη στενή έννοια του όρου;

- Λυπάμαι που πρέπει να πω ότι οι διανοούμενοι της αντιπολίτευσης δεν έχουν για την ώρα σύνδεση με τους εργάτες. Αν συλλαμβάνανε ολόκληρη τη 'δημοκρατική αντιπολίτευση' μέσα σε μια νύχτα, δεν θα αγανακτούσε κανένας εργάτης. Κι όμως είναι αναμφισβήτητο πως αυτοί είναι που, μετά μια περίοδο ηττοπάθειας που εξαπλώθηκε ύστερα από τα γεγονότα του '56, ξανάφεραν κάποια πολιτική κουλτούρα. Αυτοί αρθρώσανε πρώτοι λόγο γύρω από θέματα ταμπού. σ' αυτούς οφείλεται ότι σήμερα μιλάμε για τη νέα φτώχεια, για την κατάσταση των ουγγρικών μειονοτήτων στις λεγόμενες αδελφές χώρες, για τη συνειδητοποίηση ζητημάτων περιβαλλοντικών και εκδημοκρατισμού της κοινωνίας. Είναι ένας χώρος που εμπεριέχει πολιτικό δυναμικό, δυστυχώς όμως ανοργάνωτο. Εκτός αυτού, οι περισσότερες από τις ομάδες αυτές είναι μάλλον μεταρρυθμιστικές παρά επαναστατικές.

Οι Φιλιππίνες μετά τον Μάρκος

ΕΝΑ ΣΧΕΔΟΝ ΜΗΝΑ μετά τη «μεταπολίτευση» της Μανίλα, οι Φιλιππίνες έχουν φύγει πια από τα πρωτοσέλιδα τόσο του διεθνούς όσο και του εγχώριου τύπου κι επέστρεψαν στα «ψιλά». Για το αναγνωστικό κοινό, τα πράγματα είναι απλά και το happy end γεγονός: ο κακός Μάρκος έφυγε, η καλή Ακίνο νίκησε, η δημοκρατία (που, όπως μας θυμίζει ο Σαλβαδόρ Λαουρέλ από τις στήλες της «Ελευθεροτυπίας», «γεννήθηκε στην Ελλάδα») αποκαταστάθηκε στις Φιλιππίνες, άρα τέλος καλό, όλα καλά. Ωστόσο, για τα 54 εκατομμύρια των Φιλιππινέζων, η πολιτική ζωή της χώρας τους κάθε άλλο παρά τερματίζεται με την ανατροπή του Μάρκος και την ανάληψη της προεδρίας από την Ακίνο. Το αντίθετο μάλιστα.

Όσον αφορά την ανατροπή του Φερδινάνδο Μάρκος, αυτή εμφανίζεται σαν το αποτέλεσμα τριών παραγόντων:

● Από τη μία, έχουμε την αρνητική στάση της αμερικανικής κυβέρνησης απέναντι στο καθεστώς, στάση που οριστικοποιήθηκε από τη στιγμή που έγινε φανερό ότι το υπάρχον καθεστώς είναι εντελώς αδύναμο να ανακόψει την προέλαση της αριστεράς και ότι η αντιπολίτευση είναι σε θέση να φέρει σε πέρας μια μετάβαση από τη δικτατορία στη δημοκρατία όσο το δυνατό πιο ομαλά.

● Από την άλλη, η αποκοπή του καθεστώτος από τη μεσαία και ανώτερη αστική τάξη φτάνει μετά τις εκλογές στο κορύφωμά της, καθώς οι τελευταίες παύουν να αναγνωρίζουν σε αυτό το καλύτερο εγγυητή των συμφερόντων τους και στρέφονται κι αυτές προς την αντιπολίτευση. Ενδεικτικό γεγονός γι' αυτή τη ρήξη αποτελεί η ομαδική παραίτηση, λίγες μέρες μετά τις «εκλογές» της 7ης Φλεβάρη, όλων των «τεχνικών συμβούλων» της προηγούμενης κυβέρνησης του Μάρκος.

● Τέλος, αποφασιστικός ήταν ο ρόλος της εντυπωσιακής λαϊκής κινητοποίησης υπέρ της αντιπολίτευσης, αρχικά στη «μάχη για τις κάλπες» ενάντια στη νοθεία των εκλογικών αποτελεσμάτων και στη συνέχεια με την ενεργό υποστήριξη που οι λαϊκές μάζες παρείχαν στο στρατιωτικό κίνημα της 22ης Φλεβάρη υψώνοντας οδοφράγματα σε ολόκληρο το κέντρο της Μανίλα κι εμποδίζοντας τις δυνάμεις του Μάρκος να καταστείλουν το κίνημα στη γέννησή του.

Μετά την ολοκλήρωση της μεταπολίτευσης στις 25 Φλεβάρη (φυγή Μάρκος - ορκωμοσία Ακίνο), το πολιτικό σκηνικό των Φιλιππίνων παρουσιάζει έντονα τα χαρακτηριστικά της μεταβατικής περιόδου. Η κυβέρνηση της Κορασόν Ακίνο αποτελεί ολοφάνερα την έκφραση του «ιστορικού συμβιβασμού» της 22ης Φλεβάρη ανάμεσα στις διάφορες αστικές πολιτικές δυνάμεις της χώρας, με προεξάρχοντες το στρατό και τη φιλελεύθερη δεξιά. Συγκεκριμένα, μια χαρτογράφηση του κυβερνητικού συνασπισμού δίνει την παρακάτω εικόνα:

Στην άκρα δεξιά βρίσκεται το «μπλοκ του στρατού», με επικεφαλής τον (εδώ και 21 χρόνια) υπουργό Άμυνας Χουάν Πόνσε Ενρίλε και τον αρχηγό του επιτελείου στρατηγό Φιντέλ Ράμος, τους επικεφαλής δηλαδή του στρατιωτικού κινήματος που οδήγησε στην απομάκρυνση του Μάρκος. Δίπλα τους, το «Κίνημα της Νέας Κοινωνίας» (KBL), το κόμμα του Φερδινάνδο Μάρκος, συνεχίζει την πολιτική του δραστηριότητα χωρίς τον ιδρυτή του. Στηρίζει κοινοβουλευτικά την κυβέρνηση της Ακίνο (μια και διαθέτει τις 127 από τις 200 έδρες της Βουλής) κι εκφράζεται κυρίως από τον Χοσέ Φερνάντες, πρόεδρο της Central Bank of Philippines.

Στο κέντρο του κυβερνητικού συνασπισμού έχουμε τους συντηρητικούς φιλοαμερικανούς γεωκλήμονες όπως ο (αντιπρόεδρος, πρωθυπουργός και υπουργός Εξωτερικών) Σαλβαδόρ Λαουρέλ, εκπροσώπους

του μεγάλου κεφαλαίου όπως ο υπουργός οικονομικών Χάιμε Ογκπέν (πρόεδρος παράλληλα της εταιρείας Benget Consolidated Mines, η οποία εκμεταλλεύεται τα χρυσωρυχεία του αρχιπελάγους) και ο υπουργός εμπορίου και βιομηχανίας Κονσεψιόν καθώς και την ίδια την Κορασόν Ακίνο γόνο παραδοσιακής οικογένειας γεωκτημόνων (στα τσιφλίκια της απασχολούνται πάνω από 6.000 εργάτες), της οποίας ο ρόλος στο εσωτερικό της κυβέρνησης είναι περισσότερο αυτός του εξισορροπιστή των διαφορών τάσεων.

Τέλος, η «προοδευτική» πτέρυγα της κυβέρνησης εκφράζεται, σύμφωνα με πληροφορίες που μας παρείχε εκπρόσωπος του NDF στην Αθήνα, από τον υπουργό Πληροφοριών Χόκερ Αρόγιο, τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Ρενέ Σαγκίσαγκ (και οι δυο τους γνωστοί δικηγόροι, γνωστοί σαν υπερασπιστές των διωκόμενων επί Μάρκος) και τον υπουργό Εσωτερικών Ακίλινο Πιμεντέλ, ηγέτη του κεντρώου «Χριστιανοσοσιαλιστικού Φιλιππινέζικου Δημοκρατικού Κόμματος» (PDP).

Ήδη μέσα στις τρεις πρώτες εβδομάδες της ύπαρξής της, η κυβέρνηση της Ακίνο υπήρξε θέατρο εντόνων αντιπαράθεσεων ανάμεσα στις διάφορες τάσεις με μια σειρά ζητήματα που αναπόφευκτα συνοδεύουν κάθε παρόμοια αλλαγή καθεστώτος: απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων, παροχή αμνηστίας προς τους αντάρτες ή (και) σύναψη ανακωχής με το αντάρτικο, εξουδετέρωση του πολιτικού δικτύου που είχε δημιουργήσει ο Μάρκος και το οποίο εξακολουθεί να λειτουργεί ερήμην του.

Αν στο ζήτημα των πολιτικών κρατουμένων η επιμονή της Ακίνο μπόρεσε να νικήσει τους ενδοισμούς των στρατιωτικών, με αποτέλεσμα την απελευθέρωση ακόμα και εκείνων που αποτελούσαν το «κόκκινο πανί» για τους τελευταίους, όπως οι ιδρυτές του Κ.Κ.Φιλιππίνων (CPP) Χοσέ Μαρία Σίσον και του Νέου Λαϊκού Στρατού (NPA) «Κομματάντε Ντάντε», η κάθαρση των υπολειμμάτων του παλιού καθεστώτος αποδεικνύεται πολύ πιο προβληματική. Ο Ακίλινο Πιμεντέλ προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων με την απόφασή του να καθαιρέσει τους διορισμένους από το Μάρκος δημάρχους πολλών πόλεων και χωριών, ενώ το KBL ζήτησε ανοιχτά απ' αυτούς να συνεχίσουν να ασκούν τα καθήκοντά τους. Το ζήτημα παραμένει ανοικτό κι ίσως να μη λυθεί οριστικά ούτε με τις δημοτικές εκλογές που πρόκειται να διεξαχθούν στον ερχόμενο Μάη.

Όσον αφορά την πολιτική της συνασπισμένης στο «Εθνικό Δημοκρατικό Μέτωπο» (NDF) αριστεράς, αυτή χαρακτηρίζεται περισσότερο από μια στάση αναμονής. Στην ύπαιθρο, οι συγκρούσεις ανάμεσα στο NPA και τις κυβερνητικές δυνάμεις συνεχίζονται με αμείωτη ένταση, παρά τις προσπάθειες για σύναψη ανακωχής (μέχρι τις 18 Μάρτη στις συγκρούσεις αυτές είχαν θρει το θάνατο 114 άτομα). Ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής της αριστεράς είναι η άρνησή της να καταθέσει τα όπλα. «Είμαστε ανοικτοί σε οποιοδήποτε διαπραγματεύσεις, δεχόμαστε ακόμα και να συνεργαστούμε με την Ακίνο», μου λέγε πριν λίγες μέρες εκπρόσωπος του NDF στην Αθήνα, «υπό έναν όμως όρο: ότι θα κρατήσουμε τα όπλα μας, μέχρις ότου υπάρξουν οι συνθήκες για την ασφαλή ενσωμάτωσή μας στην πολιτική ζωή των Φιλιππίνων. Μπορεί να είμαστε καλόπιστοι, δεν είμαστε όμως αφελείς».

Σ' αυτές τις συνθήκες, η βιωσιμότητα της σημερινής κυβέρνησης, είναι αμφίβολη, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει πως η αποτυχία ή η διάσπαση της είναι προκαθορισμένες. Η ιστορία μας έχει εξάλλου διδάξει πως, αν μη τι άλλο, η αστική τάξη ξέρει καλά πώς να ενοποιεί τις αντιθέσεις της...

Τάσος Κωστόπουλος

Στους καταυλισμούς των προσφύγων

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Παλιοί πολεμιστές των Σαχράουι

Γυναίκα Σαχράουι εξηγεί την κατασκευή της παραδοσιακής σκηνής

ΤΟ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ σηκώθηκε απ' το Αλγέρι στις έξι η ώρα το πρωί. Δίπλα μας μονάχα φαντάροι που μετά την άδεια ξαναγύριζαν στη ζώνη του πολέμου στα νοτιοδυτικά σύνορα της Αλγερίας. Μαζί με την ιταλική αποστολή είμαστε οι μόνοι «πολίτες» που ταξιδεύουμε για το Τιντούρ.

Μετά την πρώτη ώρα της πτήσης¹ το τοπίο αλλάζει και από το παράθυρο του αεροπλάνου βλέπουμε τη Σαχάρα να ξετυλιγεται σε όλο της το μεγαλείο.

Στο αεροδρόμιο—ένα πρόχειρο υπόστεγο—μας περιμένουν οι στρατιώτες του μετώπου που μας οδηγούν στο κτίριο της υποδοχής. Το Τιντούφ είναι μια μικρή κωμόπολη που χρησιμοποιεί κυρίως για τη διασύνδεση των αξιωματικών του αλγερινού στρατού. Οι εγκαταστάσεις του μετώπου Polisario βρίσκονται σε μια απόσταση είκοσι περίπου λεπτών από την πόλη. Όσο προχωράμε μέσα στην έρημο τόσο πιο πολύ χάνουμε την επαφή μας με τον προσανατολισμό. Ο οδηγός μας είναι τυλιγμένος σε ένα μαύρο σαρίκι και αφήνει να φαίνονται μόνο τα μάτια του. Δέν ξέρουμε ποτέ πού μας οδηγεί. Είναι λιγόλογος και προσπαθεί να αποφύγει κάθε πληροφορία σχετικά με αποστάσεις και πορείες.

Οι Σαχαραούι εγκαταλείποντας τα σπίτια τους βρήκαν καταφύγιο στα σύνορα της Αλγερίας. Εκεί εγκαταστάθηκαν με στόχο κάποια στιγμή να γυρίσουν πάλι πίσω στις πόλεις που σήμερα βρίσκονται υπό μαροκινή κατοχή.

Οι οικισμοί που δημιούργησαν ξεκινάνε από το Τιντούφ και φθάνουν νοτιότερα στα σύνορα με την Μαυριτανία. Διασχίζοντας την έρημο συνειδητοποιούμε όλο και πιο πολύ τις δυσκολίες που υπάρχουν στη δημιουργία μιας ζωής στην καρδιά της Σαχάρας. Είμαστε περικυκλωμένοι από άμμο και

σκληρή πέτρα ενώ στο βάθος του ορίζοντα υπάρχει σχεδόν πάντα μια γραμμή που θυμίζει θάλασσα. Όσο την πλησιάζουμε αυτή απομακρύνεται και εμφανίζεται αργότερα παρά πέρα σ' ένα διαφορετικό σημείο.

Τα τζιπ σταματάνε στην τεντούπολη που έχει πάρει το όνομά της από την πόλη της Ντάχλα². Στην τεντούπολη η ζωή οργανώνεται γύρω από τρία δημόσια κτίρια. Το δικητήριο, το σχολείο και το νοσοκομείο. Είναι οι μόνοι κτισμένοι χώροι που υπάρχουν, ενώ οι σκηνές—χιλιάδες σκηνές—δίνουν την αίσθηση της προσωρινότητας της εγκατάστασης περιμένοντας την επιστροφή. Κάθε τέντα έχει δίπλα της ένα μικρό πλίθινο δωμάτιο που χρησιμεύει για κουζίνα.

Μπαίνουμε σε μια σκηνή και καθόμαστε σταυροπόδι περιμένοντας τον δήμαρχο. Στο βάθος της τέντας μια γυναίκα ετοιμάζει το τσάι, μια ολόκληρη ιεροτελεστία. Τα ποτηράκια περνάνε από μπροστά μας, ενώ ο συνοδός μας εξηγεί τη λογική της τελετουργίας. Το πρώτο ποτήρι τσάι είναι πικρό σαν τη ζωή. Το δεύτερο γλυκό σαν τον έρωτα και το τρίτο ακόμη πιο γλυκό σαν τον θάνατο. Ο δήμαρχος, πολεμιστής του μετώπου, κάθεται μαζί μας και μετά τις πρώτες τυπικές κουβέντες μας αναλύει την οργάνωση της τεντούπολης. Ο δήμαρχος μαζί με το δημοτικό συμβούλιο είναι υπεύθυνος για ένα χωριό της επαρχίας. Σε κάθε χωριό υπάρχουν επιτροπές που διαχειρίζονται τα τρόφιμα και το ρουχισμό έχοντας συγχρόνως τη μέριμνα της εκπαίδευσης και της νοσοκομειακής περίθαλψης των κατοίκων.

Τρία, πολλές φορές και τέσσερα χωριά μαζί αποτελούν μια Wilaya (Επαρχία) που διοικείται από ένα μέλος του πολιτικού γραφείου του μετώπου Polisario. Δεν υπάρχουν ταξικές διακρίσεις ανάμεσα στους κα-

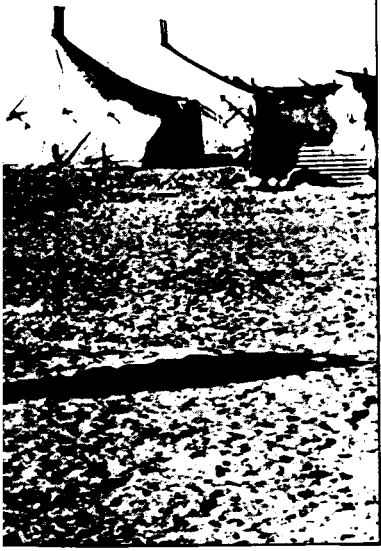
τοίκους που ζούνε όλοι ανεξαιρέτως σε σκηνές. Το χρήμα είναι άγνωστο και όλες οι καθημερινές κινήσεις περνάνε από τον έλεγχο των επιτροπών. Οι αποφάσεις για όλα τα προβλήματα παίρνονται απ' τις γενικές συνελεύσεις των επιτροπών και διαβιβάζονται στα ανώτερα κλιμάκια της δημόσιας διοίκησης. Οι άντρες λείπουν στον πόλεμο και η ζωή οργανώνεται κυρίαρχα από τις γυναίκες. Αυτές είναι αισθητά πιο ελεύθερες από τις γυναίκες του υπόλοιπου αραβικού κόσμου. Η επίσημη θρησκεία και νομοθεσία είναι η ισλαμική χωρίς όμως φανατισμούς και υπερβολές.

Ο δήμαρχος σηκώνεται και μας παρακαλεί να τον ακολουθήσουμε σε μια σύντομη επίσκεψη στον οικισμό. Είναι ιδιαίτερα περήφανος γιατί οι φετινές πειραματικές καλλιέργειες έχουν αποδώσει και από του χρόνου θα πολλαπλασιάσουν την παραγωγή³. Την ώρα που μας δείχνει το πηγάδι νιώθουμε τη φωνή του να σβήνει απ' τη συγκίνηση. Το νερό στη Ζαχάρα ζυγίζει το χρυσάφι όλης της γης.

Σε κάθε μας βήμα εκατοντάδες παιδιά έρχονται να μας πιάσουν το χέρι, να μας χαμογελάσουν, μαθαίνουν τα ονόματά μας κι αρχίζουν μετά να μας φωνάζουν από μακριά. Η παρουσία των παιδιών είναι εντυπωσιακή στην κοινωνική ζωή των τεντούπόλεων. Η συνεννόηση μαζί τους γίνεται στα ισπανικά μια που στα σχολεία παράλληλα με τα αραβικά διδάσκεται και η ισπανική γλώσσα.

Το βράδυ μαζευόμαστε στη σκηνή για να δοκιμάσουμε το παραδοσιακό κουσκούς με κρέας καμήλας. Περιμένουμε την κυβερνήτρια της επαρχίας για να πάμε σε μια συγκέντρωση που οργανώνεται προς τιμήν των αντιπροσωπειών. Ο ήλιος έχει δύσει και η θερμοκρασία κατεβαίνει απότομα στους μηδέν βαθ-

Σμάρα: Αποψη του οικισμού

μούς Κελσιού.

Οι οδηγοί των αυτοκινήτων προσανατολίζονται στο σκοτάδι με ένα τρόπο μαγικό. Έχουν μια ευκολία να παρακολουθούν τ' αστέρια που μας καταπλήσσει. Μετά από μισή ώρα διαδρομή φθάνουμε στο σημείο της συγκέντρωσης. Λίγες τσιμεντένιες κερκίδες αποτελούν το μοναδικό στάδιο του Polisario. Μόλις φθάνουμε χιλιάδες άτομα σηκώνονται όρθια για να μας υποδεχθούν. Τα έχουμε χαμένα. Νιώθουμε θήμα το θήμα καθώς πλησιάζουμε την αγωνία αυτού του λαού, την ώρα που από τις κερκίδες ξετυλίγονται πολύχρωμα σαρίκια και τα συνθήματα μες τη νύχτα παίρνουν μια άλλη διάσταση στο άκουσμά τους.

«Όλη η πατρίδα ή η θυσία»... Προσπαθούμε ν' ανταποδώσουμε τον χαιρετισμό σηκώνοντας τις γροθιές μας. Η Ιταλική αντιπροσωπεία φθάνει στο γήπεδο τραγουδώντας το Bella Ciao. Γίνεται πανζουρλισμός. Χανόμαστε μέσα στο πλήθος και προσπαθούμε να βρούμε κάποια σημεία επικοινωνίας με τον κόσμο. Οι λόγοι που ακολουθούν είναι σχετικά απλοϊκοί πλην όμως ικανοί να ενθουσιάσουν τους κατοίκους που παρακολουθούν με μεγάλο ενδιαφέρον.

Το πρωί ο δήμαρχος μας οργανώνει συνάντηση με τις τρεις γενιές των πολεμιστών. Ένας γέρος ενενήντα τριών χρόνων που πολέμησε στον αποικιακό πόλεμο ενάντια στους γάλλους. Ένας εξηντάρης που συμμετείχε στον αγώνα ενάντια στους ισπανούς αποικιοκράτες και ο Μοχάμεντ Σαλίμ εθνικός ποιητής της Σαχάρας. Ακούμε από πρώτο χέρι την ιστορία της αποαποικιοποίησης. Ο ποιητής κάθε τόσο ξεκινώντας μια ιστορία σηκώνεται όρθιος και με έντονες χειρονομίες απαγγέλλει κάποιο ποίημα.

Ο Μοχάμετ Σάλεκ απαγγέλλει

Δεν έχει σημασία που δεν καταλαβαίνουμε τα λόγια. Ο ίδιος είναι σίγουρος ότι το αίσθημα δεν έχει πατρίδα.

Ο πόλεμος ενάντια στο Μαρόκο είναι το λαϊμοτίφ όλων των συζητήσεων. Η κοινωνία που γνωρίζουμε κοιμάται και ξυπνάει με τον πόλεμο στο προσκέφαλό της. Κάποια στιγμή τα πάντα καταλήγουν στη δικιά μας συμπάρσταση και στην αναγνώριση της R.A.S.D.⁴ από τις ευρωπαϊκές χώρες.

Το ταξίδι μας συνεχίζεται την ίδια μέρα και την υπόλοιπη εβδομάδα για τους οικισμούς Σμάρα, Ελ Αγιούν και Αουσερτ. Κάθε φορά επισκεπτόμαστε με την ίδια σχεδόν σειρά το νοσοκομείο, το σχολείο και το διοικητήριο. Τα νοσοκομεία καθαρά, πρωτόλεια και φροντισμένα στερούνται όμως των περισσότερων φαρμάκων. Τα σχολεία βρithουν από παιδιά, που όμως πιο πολύ ετοιμάζονται για τον πόλεμο, παρά για οποιαδήποτε άλλη απασχόληση.

Οι γυναίκες, μετά το δημοτικό σπουδάζουν στη στρατιωτική σχολή των γυναικών. Εκεί ράβουν τα ρούχα του Polisario και υφαίνουν τα χαλιά των σκηνών. Στις ελεύθερες τους ώρες επιδίδονται σε ευρεσιτεχνίες τις οποίες επιδεικνύουν με υπερηφάνεια. Το αποτέλεσμα είναι δραματικό. Η αίθουσα των εκθεμάτων από μόνη της αρκεί για να στεγάσει το μουσείο του βορειο-αφρικανικού «κιτς».

Με βαριά καρδιά παίρνουμε σιγά-σιγά το δρόμο του γυρισμού. Στο κεφάλι μας στριφογυρνάνε εικόνες που δυσκολευόμαστε να καταγράψουμε στο χαρτί. Πίσω απ' τις στρατιωτικές στολές και τα μαύρα σαρίκια, πίσω απ' το λόγο του πολέμου και το κροτάλισμα των εχθρικών πυροβόλων ένα πρωί κοντά στο «τείχος», κρύβεται μια πραγματικότητα που θα δυσκολευτούμε να ξεχάσουμε.

— Πότε πιστεύετε ότι θα τελειώσει ο πόλεμος; Με ρώτησε ένας μαροκινός πιλότος Φάντομ, αιχμάλωτος από χρόνια στο καταυλισμό του Τιντούφ⁵, σκιαγραφώντας με τον πιο εύγλωττο τρόπο την αγωνία ενός ολόκληρου κόσμου για την κατάπαυση του πυρός.

Τα ελικόπτερα που πετάνε σήμερα πάνω απ' τα καμένα χωριά του Polisario είναι αμερικάνικα και είναι τα ίδια μ' αυτά που χρησιμοποίησε ο Κόπολα στην «Αποκάλυψη τώρα». Τα ελικόπτερα που το '70 καίγαν χωριά ολόκληρα, τρομοκρατώντας τους Βιετκόγκ με τη μουσική του Στράους, βρίσκονται σήμερα στο πέμπτο τείχος σκορπώντας θάνατο στο πέρασμά τους.

Ζήσαμε από κοντά τον απόηχο αυτών των επιθέσεων όχι μέσα απ' την οθόνη αλλά στις κόρες των παιδικών ματιών, που άλλο τίποτε δεν γνώρισαν παρά μια τέντα κάτω από τον καυτό ήλιο του πολέμου.

Νιώσαμε στο πετσί μας μέρα με τη μέρα τους κτύπους της καρδιάς ενός λαού που μ' ένα σκουριασμένο Λαντ-Ρόβερ και με σφιγμένα τα δόντια πολεμάει να ξαναπάρει στα χέρια του το πολυτιμότερο των αγαθών. Μια χαμένη πατρίδα.

Την ώρα που το μεταγωγικό αεροπλάνο άφηνε πίσω του τις στρατιωτικές βάσεις του αλγερινού συντάγματος είχαμε μάθει καλά το μάθημά μας.

Ο κόσμος που μας έσφιξε το χέρι έγραψε μαζί μας και την τελευταία του υποθήκη: το τέταρτο «τσάι», το τσάι της νίκης, ας το πιούμε μαζί, πίσω σπιτία μας, στην Ελεύθερη Σαχάρα.

Νίκος Χιωτάκης
φωτογραφίες: Κώστας Κουρεμένος

(1) Η πτήση Αλγερί - Τιντούφ είναι μεγαλύτερη από τη πτήση Αθήνα - Αλγερί.

(2) Οι τεντούπόλεις δανείζονται τα ονόματά τους από τις αντιστοιχες πόλεις που εκκενώθηκαν μετά τη μαροκινή εισβολή.

(3) Κάθε επαρχία καλλιεργεί σε μια εκταση από 2 έως 6 στρέμματα ένα περιορισμένο αριθμό προϊόντων. Οι καλλιεργειες λόγω των μεγάλων δυσκολιών δοκιμάζονται για μια τριετία πριν αρχίσει η παραγωγή.

(4) R.A.S.D. Republique Arabe Sahrouie Democratique

(5) Το Μαρόκο δεν δεχεται να ανταλλάξει αιχμαλώτους γιατί δεν αναγνωρίζει την ύπαρξη του POLISARIO. Τους θεωρεί Αλγερινούς μισθοφόρους.

Το σπέρμα του κακού

Μετά την αποκάλυψη του Σχολιαστή για την εμπορία σπέρματος στους στρατώνες της Χίου πολλές δηλώσεις έγιναν και πολλά γράφτηκαν. Η προσπάθεια υποβίβασης και συγκάλυψης από τις αρμόδιες αρχές είναι φανερή. Σε νεότερη επιστολή τους στρατώνες από τη Χίο:

•Επιμένουν ότι η Νομάρχης ενώ ήταν γνώστης των γεγονότων από τον Ιούνιο '85 μετά από ανώνυμη καταγγελία τους αδιαφόρησε και συγκάλυψε το θέμα.

•Θεωρούν συνεπείθιστο τον αναπληρωτή υπουργό άμυνας γιατί παρ' ό,τι γνώριζε και «υπηρεσιακά» και μετά τις καταγγελίες τους, προσπάθησε να υποβαθμίσει το γεγονός «αφήνοντας ανοικτό το πεδίο στο λοκαγό Δερμιτζάκη και τους όμοιους του να επιβάλλουν κλίμα τρομοκρατίας στις μονάδες. Και η υποβάθμιση αυτή έγινε στο όνομα του κύρους του στρατιωτικού κάτεκτημένου».

•Απαντούν στις δηλώσεις του εισαγγελέα τονίζοντας ότι ενώ και αυτός ήταν γνώστης δεν έκανε αυτό που ήταν υποχρεωμένος να κάνει από το νόμο, όσον αφορά τους πολίτες που ανέκριναν στην υπόθεση αυτή.

•Ρίχνουν ευθόνες και στον Ιατρικό σύλλογο Χίου, που δεν πήρε σαφή θέση, συγκάλυπτοντας το γεγονός ως αντίθεση κλινικαρχών του νοσοκ. και θεωρούν ασέβη τον Ιατροεπιστήμη ότι οι «δόσεις» σπέρματος προορίζονταν για επιστημονικούς σκοπούς, μιας και η Χίος δεν έχει την κατάλληλη επιστημονική υποδομή για σπερματέγχυση (δεν μπορούν να γίνουν στο νοσοκ. οι απαραίτητες εξετάσεις χρηματοοικονομικών, ηπατίτιδας και AIDS).

•Δηλώνουν ότι οι φαναίροι που κατ' επανάληψη έπαιναν χρηματοποιήθηκε σ' αυτή την ιστορία και πολλοί είναι και απ' όλες σχεδόν τις μονάδες του νοσοκ. πρόδρομοι.

•Καλούν τη Νομάρχη να αποδείξει έμπρακτα το ενδιαφέρον της για τους στρατιωμένους νέους καταγγέλλοντες:

•218 ΤΕ και 643ΤΕ: Δύο μονάδες που λειτουργούν σαν τάγματα ανεπιθυμητών

αξωματικών -ακροδεξιών- με αποτέλεσμα οι συνθήκες της ζωής μας να θυμίζουν ναζιστικά στρατόπεδα συγκεντρώσεων. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις 320 μέρες φυλακής του Φλεβάρη στο 218ΤΕ, τους καθημερινούς ηθικούς και ψυχολογικούς εκβιασμούς, τις κακές συνθήκες διαβίωσης, τους ξυλοδαρμούς και τις χειροδικίες σε βάρος συναδέλφων μας».

•96 ΕΑΡΜΕΘ και 96ΤΕ: Εδώ οι συνθήκες ζωής μας, μας οδηγούν στον τεχνικό παράδεισο των παραισθησιογόνων και τη διεξοδο στο αδιέξοδο, στην αυτοκατονία με την οποία είναι κρεωμένοι η μονάδα μας (96ΤΕ)».

•96 ΜΕΘ: Εδώ μας διαφεντεύει ένας αντισυνταγματάρχης που θεωρείται από τους επηλείψι υποδείγματα εξελισσόμενου αξωματικού και το στρατόπεδό μας μονάδα-βηρίνα. Ο εν λόγω αξωματικός βασίζει την καλή φήμη του και τη γρήγορη βαθμολογική του εξέλιξη στην ήθικη και υλική υπερεκμετάλλευσή μας με εξαντλητική εργασία μέσα στο στρατόπεδο αλλά και έξω από αυτό (π.χ. άμισθη εργασία συναδέλφων μας σε πληθοποιείο δίπλα στο αεροδρόμιο της Χίου για μειωμένο κόστος αγοράς υλικού για την μονάδα μας)».

Γ.Π.

Δεν υπάρχει δημογραφικό πρόβλημα

Είναι ο τίτλος της οικολογικής επιφυλλίδας του Ν. Σ. Μάργαρη στο ΒΗΜΑ, 9.2. Η πολυβρήνιτη διαπίστωση της «υπογεννησιμότητας» μας ως λαού, που -ω του μαζοσαμού- επαναλαμβάνεται και από τα χείλη ολιγοτέκνων, ατέκνων και λοιπών (ο καθένας μας ξεχωριστά έχει, φυσικά, τους λόγους του) βρήκε κάποια ανάδραση. Ο Ν.Σ.Μ. ερμηνεύει με ένα 'λεπτογυμνό' επίχειρημα τη μείωση των γεννήσεων ως παραπροϊόν της αγροτικής εξόδου και της εκβιομηχάνισης: «Στο παρελθόν, σε μια αγροτική οικογένεια τα παιδιά... ήταν παραγωγικά... Στην πόλη

τα παιδιά μετατρέπονται σε καταναλωτές... (επιβαρύνοντας) τον Οικογενειακό προϋπολογισμό». Και παρακάτω υπενθυμίζει την συχνά παρατηρημένη παρέα που απολαμβάνει η αύξηση του πληθυσμού στον τρίτο κόσμο: «Έλλειψη τροφίμων, βρεφική θνησιμότητα, πείνα, εξοθλίωση».

«Η δημογραφική σταθεροποίηση είναι δείγμα υγιούς κοινωνίας», τονίζει ο αρθρογράφος, φατεινή ως τώρα εξαίρεση επί του θέματος.

Τέλος, καθιστούμε τις ενοχοποιημένες συνειδήσεις πάνω στο θέμα που τροφοδοτεί σχεδόν αποκλειστικά τη συζήτηση για τις γόνιμες μέρες του έθνους: στρατοκράτες, ιέρακες και όσους άλλους «αντισκούν για το μεγάλο πληθυσμό της Τουρκίας. Αν γίνει πόλεμος η σύγχρονη τεχνολογία δε θα μας αφήσει να...παλέψουμε!»

Γ.Κ.

Απέλαση στην Κύπρο

Για δεύτερη φορά απελαύνεται από την Κύπρο ο Θεσσαλονίκης Γιάννης Καραλιώτας. Στις 26 Φεβρουαρίου, αφού κρατήθηκε 3 ώρες στο αεροδρόμιο της Λάρνακας, υποχρεώθηκε να επιβιβασθεί στο αεροπλάνο και να επιστρέψει στην Αθήνα, χωρίς να του εξηγηθούν οι λόγοι της απέλασης.

Προφανώς ήταν οι ίδιοι με την προηγούμενη φορά, στις 21 Δεκεμβρίου 1984: «επικίνδυνος για την ασφάλεια του Κυπριακού λαού», πόρισμα που βγήκε ύστερα από συμμετοχή του σε συλλαλητήριο ενάντια στις τουρκικές αρχές κατοχής. «Διασταυρωμένες πληροφορίες» που δημοσιεύθηκαν στον ημερήσιο τύπο της Κύπρου, αναφέρουν σαν αιτία, τις δραστηριότητες του Καραλιώτα «στον πολιτικό χώρο των κομματικά ανέντακτων αριστέρων ενωπικών, οι οποίοι ομαδοποιούνται γύρω από το περιοδικό «Αυτοδιάθεση»... Στέλεχος της Λαϊκής Επιμόρφωσης Θεσσαλονίκης, παντρεμένος με Κύπρια, ο απελαθής δεν μπόρεσε να λάβει μέχρι σήμερα κάποια απάντηση από υπεύθυνα χείλη, παρά τις προσπάθειες που έκανε με έγγραφες αναφορές, απτήσεις προς την Κυπριακή Κυβέρνηση, προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστήριο κ.λ.π. ενώ οι αρχές της Ελλάδας φαίνεται να «υποβαθμίζουν» το θέμα.

Με κεντρικό αίτημα την άρση της αναγόρευσης εισόδου, και την αποτροπή νέας απέλασης έγιναν ποικιλομορφίες στην Κύπρο, γράφτηκαν σκόλια και άρθρα στον ελληνικό και κυπριακό τύπο, μαζεύτηκαν υπογραφές και βγήκε κείμενο συμπάραστασης από φοιτητικές παρατάξεις, προσωπικότητες, κόμματα κ.λ.π.

Ανάμεσά τους το ΚΚΕ στο Θεσσαλονίκης, η φοιτητική παράταξη «Αγώνας» της ΕΔΕΞ, ο καθηγητής Συναγματικού Δικαίου του Αριστοτελείου κ. Αντώνης Μανιτάκης, ο Αντιδήμαρχος Θεσσαλονίκης Κ. Παπαθεοδώρου, ο συγγραφέας Αξελός, δημοσικοί σύμβουλοι, καθηγητές πανεπιστημίων, δημοσιογράφοι κ.λ.π. Στο κοινό κείμενο τονίστηκε ότι:

•Η πράξη της απέλασης είναι συνέχεια μιας πολιτικής που απομακρύνει το λαό της Ελλάδας από την κυπριακή υπόθεση.

Η απέλωση καταστρατηγεί το θεμελιακό δικαίωμα του ατόμου για ελεύθερη είσοδο και διακίνηση σε οποιοδήποτε χώρο της υδρογειού όπως κατοχυρώνεται από το χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Μ. Δεληπέτρος

Του Τρίτου το δικιο

Εργολάβοι, Τεχνικό Επιμελητήριο και οικοπεδοϋχοι προέβησαν και επέβαλαν τελικά το περίφημο άρθρο 23 παρ. 5 του νέου Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού, που προσυζητείται ρητά και κατηγορηματικά τους συντελεστές δόμησης. Για να λάμπε του στραβού το δικιο, οι Τρίτος και Μάνος, προηγούμενοι υπουργοί περιβάλλοντος, προσπάθησαν να αποτρέψουν αυτή τη νέα εξέλιξη, που προωκνίζει ένα ακόμα χειρότερο πολεοδομικό αλαλούμ. Σε αντίθεση με τους εργολάβους, τους μηχανικούς και τους οικοπεδοϋχοις, το δομημένο περιβάλλον αφενός και το μέλλον αφητέρου αποδειχθηκε ότι δεν έχουν ούτε ψήφους ούτε επιρροή: Όταν οι μεταγενέστεροι θα οπρρίζουν τους προγενέστερους για τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώσαν (ή μάλλον πήδησαν...) τον δομημένο χώρο, τότε θα είναι πια αργά.

Το πρόβλημα όμως που βάζει ο νέος Γ.Ο.Κ., αφορά όλα μόνο τη διαμόρφωση των πόλεων αλλά και την ίδια την ύπαρξη λογικής στους εμπνεστές του. Με δεδομένη την επιθυμία αναθερμάνσης της οικοδομικής δραστηριότητας, με δεδομένη την ύπαρξη λιμναζόντων κεφαλαίων που μπορούν να επενδυθούν σε οικοδομές, ερωτάται γιατί δε θα ήταν δυνατή η διοκείυση αυτών των κεφαλαίων στα πλαίσια, να πάρει ο διάλογος, μιας κερδοσκοπίας που δεν θα καταβαρθώνει και δεν θα καταστρατηγεί τις ρυθμίσεις που έγιναν για τη βελτίωση των πόλεων. Ερωτάται γιατί οι εργολάβοι και οι μηχανικοί και οι κάθε λογής κερδοσκόποις δεν θα μπορούσαν ξανά να καρδίσουν τα λεσκά τους, «να φάνε τον αγλέουρα» που λέει κι ο Χάρυ Κλην, στα πλαίσια μιας άλλης πολεοδομικής τακτικής που θα καναλιζάρει τα οικοδομικά κεφάλαια και τις αποταμιεύσεις σε άλλες κατευθύνσεις.

Το όργιο πάντως στην όλη ιστορία δεν είναι τόσο ότι ο κ. Τρίτος ρισκάρει μια πρόκληση «δ' υπόθεσιν του» από τον παλαινόμο κ. Παγορόπουλο, όσο η σάση του ΚΚΕ στο επίμαχο θέμα. Εφημερίδα ΝΕΑ, Κυριακή 2 Μαρτίου '86, δηλώσεως νομαρσιακού συμβούλου της Αριστής και σελέκιους του ΚΚΕ: «Το βασικό πολεοδομικό πρόβλημα δεν είναι η μείωση των συντελεστών δόμησης... η αμφισβητούμενη ρύθμιση (του άρθρου 23 παρ. 5) διευκολύνει στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων... οι πόλεις κρεάζονται πρώτα απ' όλα ελεύθερους κέρρους, πράσινο, εξάλειψη της ρύπανσης κ.λ.π.» Με τη βασική λογική σκέψη ότι οι πόλεις μπορεί να είναι συμπαγείς

μάζες μπειτόν και ασφάλτου ανάμεσα στις οποίες θα ξεπηδάνε οάσεις ελεύθερων χώρων, πάρκων κ.λ.π., φαίνεται ότι το ΚΚΕ συγκρατεί την ιδιομορφη πολεοδομική αντίληψη του: Μια αντίληψη που συνεπάγεται σε τελευταία ανάλυση το θάνατο της γεγονιάς, το θάνατο του πολεοδομικού κώταρου που διαθέτει μια σειρά από ανθρώπινες χρήσεις και δυνατότητες στη διάθεση κάποιος μικρής αλλά λειτουργικής κοινότητας. Η λογική του καταμερισμού της πόλης σε ζώνες, είναι μια λογική διακαρισμένη, και το μόνο πράγμα που εγγυάται είναι η έλευση της Καπιταλιστικής Μεγαλόπολης των συσσωρευμένων εκαιομημένων-ανώνυμων και αλλοτριωμένων-ατόμων.

Ας το πάρουμε απόφαση: Ο παραλογισμός στη μικροκλίμακα της ιδιωτικής οικοδομής ποροκνίζει τον παραλογισμό στη μεγάλη, πολεοδομική κλίμακα. Ο παραλογισμός στη μικρή κλίμακα συνεπάγεται εθισμό απέναντα στο μεγάλο παραλογισμό...

Γιάννης Σζίνας

Θέατρο σκιών

Από τον ανταποκριτή μας στην Κύπρο λάβαμε φύλλο της εβδομαδιαίας εφημερίδας «Κήρικας» (9.3.86), με ρεπορτάζ από τη συζήτηση για «τη γλώσσα μας» που έγινε στο «Λαϊκό Πανεπιστήμιο» του Δήμου Λευκωσίας με ομιλητές τον Χρήστο Γιανναρά και τον Διονύση

Σαβδόπουλο. Οι απόψεις, βέβαια, είναι γνωστές. Μάλιστα ο Σαβδόπουλος ξανάπε ακριβώς τα ίδια που είχε πει στη συνάντηση του Μίλανα που είχε οργανώσει το ΚΚΕσο. Πάλι τα περίφημα διαγράμματα, και η μουσικότητα, και η μοναδικότητα της ελληνικής γλώσσας. Και πάλι η κινδυνολογία ότι το μονοτονικό θα οδηγήσει στην κατάρρευση της ορθογραφίας, κι αυτή με τη σειρά της στο λαπνικό αλφάβητο, μέχρι τον πλήρη εθνικό εξανδραποδισμό.

Διά «η Ελλάδα δεν ήταν ποτέ ένας τόπος. Ήταν ένας τρόπος βίου».

Ανεπαίσθητα μου πέρασε απ' το νου το ρεφρέν του τραγουδιού του Σαβδόπουλου για το Βιετνάμ:

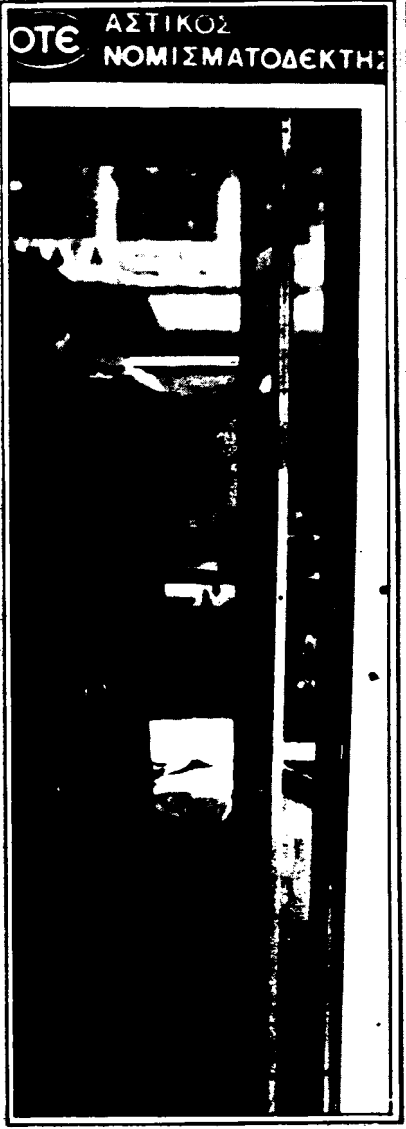
Γιε, γιε, γιε, γιε
γιε, γιε, γιε, γιέγιε, γιε
γιε, γιε, γιε, γιέγιε, γιε
γιε, γιε, γιε, γιε
γιε, γιε, γιέγιε, γιε

Σ.

Κανονικά και με το νόμο

Πώς θα ένιωθε αν μια μέρα σε εδοποιούσαν αρμοδιές -από την εισαγγελία- πώς πριν τρία χρόνια παρακολουθούσαν και κατέγραφαν τα τηλεφωνήματά σου, σκεπτά με μια υπόθεση δολοφονίας πολιτικού, Κι ακόμα, επειδή, λέει, δεν προέκυψε τίποτα ως βάρος σου, πώς καταστράφηκαν οι μαγνητοταινίες

ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ. «Μόνο η Ελληνική γλώσσα είναι σοβαρό τραγούδι». Η Ελλάδα δεν ήταν ποτέ ένας τόπος. Ήταν ένας τρόπος βίου. Τα σινεμα μας ήταν καντάτες στη γλώσσα, στο ήθος στην παράδοση του λαού... Λαϊκή Τραπεζα. Ακόμα ένα βήμα πτό κοντά σας. 10 Μαρτίου, 1986. ΛΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.

οδηγμένα με το τάδε άρθρο του δάινα νόμου; Έκπληξη, αμικανία, οργή, φόβος, ζαλοφραγμα, ενσώες; (Ανάμεσα α-οδήματα)

Αλλά πάντως συνείδησαν στο περιοδικό Ριλατεντάντ που επιδειξε ο πάλε ποτέ μαγιάτικος ηγέτης Κου-Μάνβικ, ο ερυθρός Νάινο, στη Φρανκφούρτη. Σε τόσους τηλεφωνικές συσκευές κάθονταν τα συλληπτικά για εβδομάδες ολόκληρες, ενώ οι άκρως τανίες σδηστικαν τον περασμένο κούλο χρόνο, όπως ενημέρωσαν νομίσματα το εδοσικό από το γραφείο του ομοσπονδιακού εισαγγελέα. Νομίσματα: Η επιδολλόμενη ενημέρωση οφείλει να γίνει μόνο αφού εξασφαλιστεί ότι δεν απειλείται η επιτυχία των σκοπών της έρευνας.

Θα 'πρεπε να καρούμε ή να λιπιθούμε που στην Ελλάδα δεν διαθέτουμε τέτοιο νόμο.

Γ.Κ.

Της φυλακής

Μετά από πολύ καιρό απουσίας ξανακυκλοφόρησε το περιοδικό «της φυλακής». Μια περιοδική έκδοση που προσπαθεί να καλύψει ένα μεγάλο κενό που όφρπει με την απουσία του στο τεράστιο όσο και ευαίσθητο κοινωνικό χώρο που δηλώνει ο ίδιος ο τίτλος του. Με πηλο ενδιαφέρουσα ύλη, με ειδήσεις και απολογισμό πληροφρεί όλους εμπάς τους «απ' έξω». Αξίζει.

Σ.

Η αυτοδικία θεομοθετεί

ενή

Μετά την αναβολή της δίκης της Κ. Κολιτσοπούλου

φωτογραφία Κώστας Ελευθεράκης

Η ΑΠΟΦΑΣΗ για την επ' αόριστον αναβολή της δίκης Σγουριδή-Κολιτσοπούλου, το έγγραφο του υπουργού Δικαιοσύνης προς τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου για τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με τις συνθήκες διεξαγωγής της δίκης, καθώς και η ανακοίνωση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών είναι κινήσεις που δημιουργούν ένα αίσθημα –προσωρινής έστω– ανακούφισης σε όλους εκείνους που ένιωσαν ότι στο πρόσωπο της Κολιτσοπούλου καταπατήθηκαν και τα πιο στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

Το πρόβλημα, ωστόσο παραμένει άλυτο και μόνον η απρόσκοπτη διεξαγωγή της δίκης στη νέα της φάση μπορεί κάπως να μετριάσει την εντύπωση που αποκόμισαν εκείνες και εκείνοι που παρακολούθησαν από κοντά τις απαράδεκτες συνθήκες που επικράτησαν κατά τις δεκαπέντε ημέρες της δίκης στο Εφετείο. Γιατί ακόμη και την τελευταία στιγμή πριν από την αναβολή, παρά το γεγονός ότι είχε πια αποδειχθεί ότι η κατηγορούμενη ξυλοφορτώθηκε, παρά την έντονη παρουσία μελών γυναικείων ομάδων και οργανώσεων και παρά τη μεταστροφή μερίδας του τύπου, το οργισμένο πλήθος συγγενών και φίλων του θύματος, με τη βοήθεια επιλεκτών εκπροσώπων της «σιωπηλής πλειοψηφίας» κινήθηκε και πάλι απειλητικά κατά της Κολιτσοπούλου. Ξέσπασε και πάλι σε βρισιές εναντίον της και δεν έχασε ευκαιρία για να ξεστομίσει και πάλι τις γνωστές χυδαιότητες σεξουαλικού περιεχομένου σε βάρος της...

Τα ίδια είχαν συμβεί και στην πρώτη δίκη. Κι εκεί η Κολιτσοπούλου είχε δεχθεί επιθέσεις, και τότε η συνεδρίαση είχε διακοπεί κατ' επανάληψη λόγω των απαράδεκτων αντιδράσεων του ακροατηρίου και τότε υπήρξαν συγκεκριμένες καταγγελίες των συνηγόρων της. Από πολύ νωρίς δηλαδή είχε διαφανεί ότι η Κολιτσοπούλου θα δεχόταν όλο το μένος μιας «κοινής γνώμης» διψασμένης για εξιλαστήρια θύματα, δημόσια λυντσαρίσματα, μάγισσες που πρέπει να καούν στην πυρά και που καλόν είναι να καταδικάζονται προτού δικάστουνε.

Δύο λοιπόν δίκες σε συνθήκες που δεν αποτελούσαν σε καμία περίπτωση εγγύηση για την ψυχική και σωματική ακεραιότητα της κατηγορούμενης με το πλήθος να ορύεται γύρω της, με τους αστυνομικούς να τη μεταφέρουν σαν σακί, με τους μάρτυρες να εκφωνούν πύρινους λόγους περί ηθικής και να μην καταθέτουν συγκεκριμένα γεγονότα, αλλά να αναφέρουν κουτσομπολιά, δικά τους σενάρια ή και απόψεις με μόνο στόχο να επιβαρύνουν τη θέση της, με τον τύπο να συνεχίζει τον εκμαυλισμό της εύφλεκτης κοινής γνώμης με πρωτοσέλιδα περί «τίγρης», «μάγισσας» και «ξανθιάς φόνισσας». Κι όλοι να ξεχνούν το δολοφόνο και να μιλούν για τη διαβολική γυναίκα με τα δύο θύματα: το νεκρό σύζυγο και τον άθουλο εραστή, πιόνι της υπερφυσικής της δύναμης, έρμαιο του αντρίκιου, δηλαδή ανθρώπινου, πάθους του. Και οι συνήγοροι να τονίζουν ότι η ηθική αυτοουργία προϋποθέτει ιδιαίτερη πειθώ, φορτικότητα, επιμονή τέτοια που να κάμπτει τη θέληση του άλλου και να τον καθιστά πειθήνιο όργανο, πράγμα που δεν έχει αποδειχθεί στην περίπτωση της Κολιτσοπούλου...

Με μοναδικό επιβαρυντικό στοιχείο κατά της κατηγορούμενης την τρίτη κατάθεση του Σγουριδή στην αστυνομία, κατάθεση που αντιφάσκει σε ορισμένα σημεία με τις προηγούμενες και που βελτιώθηκε στην πρώτη δίκη, η κατηγορία παρουσιάζει κενά, όπως τουλάχιστον υποστηρίζουν οι συνήγοροι της Κολιτσοπούλου. Ποιος, όμως, ενδιαφέρθηκε για

τα κενά αυτά; Η έλλειψη των στοιχείων αντικαταστάθηκε αθασάνιστα με την εικόνα της σατανικής γυναίκας, της επίφοβης φόνισσας που απειλεί όλους τους άνδρες, επομένως ολόκληρης της κοινωνίας, της πόρνης που δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει να δει το ίδιο της το παιδί.

Καμιά ωστόσο δίκη δεν μπορεί να γίνεται κάτω από την πίεση των «λαϊκών» αντιδράσεων. Οι εφιαλτικές σκηνές που εκτυλίχθηκαν στο εφετείο θυμίζουν άλλες εποχές, προκαλούν τον τρόμο με την άμεση θαναυσότητά τους. Είναι αδιανόητο να αρνούνται στην κατηγορούμενη ένα ποτήρι νερό. Είναι αδιανόητο να αφήνουν το πλήθος να την κλωτσάει και να τη χαστουκίζει. Είναι αδιανόητο να ακούγονται όλα όσα ακούστηκαν εκεί μέσα. Οι μηχανισμοί που πυροδότησαν τη «λαϊκή έκρηξη» κατά της Κολιτσοπούλου είναι διάφανοι και έχουν ήδη αναλυθεί από αρκετές πλευρές. Μόνο μια γυναίκα μπορεί να προκαλέσει

τόσο μίσος και να ξυπνήσει τόση απωθημένη επιθετικότητα. Πράγματι, όπως έλεγε και το πανό που άνοιξαν έξω από τα δικαστήρια κάποιες γυναίκες την τελευταία ημέρα της δίκης, η Κάτια Κολιτσοπούλου είναι θύμα μισογυνισμού.

Ευτυχώς, έστω και πολύ καθυστερημένα, έγινε μια προσπάθεια να ερμηνευτεί το φαινόμενο. Ευτυχώς, έστω και πολύ καθυστερημένα, μερικές εφημερίδες άρχισαν να μεταβάλλουν την απαράδεκτη στάση τους. Έτσι, την τελευταία ημέρα, μόνον η *Βραδυνή* συνέχιζε να ορύεται απροκάλυπτα κατά της «τίγρης» και των «απίθανων φεμινιστριών» που τόλμησαν να της συμπαρασταθούν. Κάτι είναι κι αυτό. Μένει να παρακολουθήσουμε τη συνέχεια. Στο μεταξύ ας θυμηθούμε τη στάση του Τύπου απέναντι στον δικαζόμενο Παπαχρόνη κι ας θγάλουμε –για μian ακόμη φορά– τα συμπεράσματά μας.

Σ.Κ.

Χρονογράφημα

Τέσσερις θέσεις για έναν ελληνοκεντρικό Απρίλη

ΑΠΟ ΠΟΥ ΚΙ ΩΣ ΠΟΥ εσύ... θεωρητικός, θα μου πείτε. Καλά δεν ασχολιόσουν με τα άμεσα, ή έστω, με την κοινωνική κριτική και τα ρέστα; Τι τα θέλεις αυτά τα ασήκωτα; Γιατί δεν τα αφήνεις στην ΚΟΜΕΠ, στην «Αριστερά σήμερα», ή άντε στις «Θέσεις»; Η αλήθεια είναι πως ούτε κι εγώ ξέρω την απάντηση. Σε αυτό δηλαδή μοιάζω με όσους προηγούμενα αναφέρθηκαν. Οποσδήποτε πάντως φταίνε οι κακές επιρροές μου. Κάτι ΚΜΕ, κάτι ΚΜΑΣ, κάτι ΚΕΜΕΔΙΑ, κάτι Ζουράρις, Σαρτζετάκης και τρέχα γύρευε... είπα κι εγώ να συνεισφέρω. Για το καλό του τόπου βεβαίως!

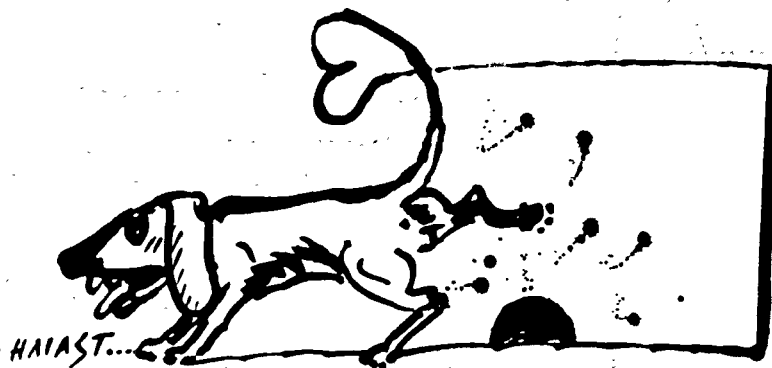
Θέση πρώτη λοιπόν: «Ο Ανδρέας είναι ο πρώτος». Τι Καντάφι, τι Γκονζάλεθ, τι Μιττεράν... Ακόμη κι οι μακαρίτες, ο Πάλμε και ο Περόν μπάζα δεν έκαναν μπροστά στον δικό μας. Μόνο τα πτυχία που έχει, τα ντοκτορά και τα επίτιμα καθηγητικά να υπολογίσεις, όλοι οι άλλοι μαζί δεν μετράνε. Ακούω βέβαια, κιάλας, κάποιες αντιρρήσεις... Αφού είναι και τόσο μεγάλος, λένε οι άπιστοι, γιατί δεν αναλαμβάνει το Υπουργείο Οικονομίας να καθαρίσει; Αλλά είπαμε: Αυτό το κείμενο είναι για τη θεωρία, την πολιτική την αφήνουμε για τα άλλα.

Θέμα δεύτερο: «Ο Ανδρέας είναι Αντρέας». Πρόκειται, ουσιαστικά, για την εξειδίκευση στα εθνικά δεδομένα της προηγούμενης, διεθνικής, βέβαια θέσης. Πότε φιλελεύθερος και πότε τροτσκοστής, πότε με τον νεοκαπιταλισμό και πότε σοσιαλίζων, άλλοτε επαναστατημένος και άλλοτε συμβιβασζόμενος, το βασικό χαρακτηριστικό του δικού μας είναι η συνέπεια. Αυτή η θέση βέβαια, όπως και η προηγούμενη, κι αυτές που θα ακολουθήσουν, είναι αξίωμα. Δεν χρειάζεται, με άλλα λόγια, απόδειξη. Τη δεχόμαστε και πάμε παρακάτω.

Θέση τρίτη: «Ό,τι πεις εσύ Ανδρέα». Γιατί πώς να το κάνουμε, τι θα είμαστε όλοι εμείς χωρίς αυτόν! Θα είμαστε εργάτες, υπάλληλοι, βιοτέχνες, άνεργοι, φαντάροι, έτσι νέτα σκέτα. Ενώ τώρα είμαστε εργάτες, υπάλληλοι, βιοτέχνες, άνεργοι, φαντάροι, αλλά ψηφοφόροι του ή, κι αυτό ακόμη σε μια σύγχρονη δημοκρατία επιτρέπεται, αυτοί που δεν τον ψηφίζουν. Μεγάλη κουβέντα ό,τι κι αν πεις.

Θέση τέταρτη και τελευταία: «Κάντα μας όλα Ανδρέα». Γιατί, αν δεν τα κάνεις, πώς θα βαδίσουμε μαζί σου στους δρόμους της καινούριας ζωής, και τι σημαίνει καινούρια ζωή αν όχι καινούριες εμπειρίες, και πώς θα γνωρίσουμε καινούριες εμπειρίες αν εσύ δεν πάρεις καινούργια μέτρα και πώς θα πάρεις καινούρια μέτρα αν εμείς δεν είμαστε εδώ έτοιμοι να τα δεχτούμε;

Όμως αρκετά σας βοήθησα. Από δω και πέρα στηριγμένοι σε αυτά τα αξιώματα, μπορείτε, μόνοι σας να αποδείξετε οποιοδήποτε θεώρημα. Το «μην δίνεις λόγο σε κανένα Ανδρέα», το «της νύχτας τα καμώματα τα θλέπει η μέρα και γελά», ακόμη και, το «πολύ χαιρόμαστε που μόνο εσύ ξέρεις πού το πας».

Κατά τα άλλα, μεγάλα παιδιά είσαστε, θγάλτε τα πέρα μόνοι σας. Σε κάθε περίπτωση όμως αγνοείστε τους αντεθνικούς δρώντες που μεμφιμοιρούν ψιθυρίζοντας ότι άλλο είναι να ονομάζεις μία περίοδο Απρίλη κι άλλο το να έρθει η Άνοιξη. Γιατί εγώ σας βεβαιώνω. Ο Απριλίας τέτοια εποχή έρχεται κάθε χρόνο. Κι ακόμη: ο Απριλίας, που θα 'λεγε και ο Ανδρέας, αυτός ο μικρός, ο μέγας, ή θα είναι ελληνοκεντρικός ή δεν θα υπάρξει...

Κ. Σ. Σθέικος

Η ανεργία

και η απεργία

Οι πρόσφατες κινητοποιήσεις των καθηγητών αλλά και των μαθητών της Σιβιτανιδείου Σχολής έχουν ελάχιστα απασχολήσει τον Τύπο. Ο πρόεδρος του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου αναλύει για τους αναγνώστες του Σχολιαστή τους λόγους και τις προοπτικές αυτών των κινητοποιήσεων.

Σ.

ΕΝΤΟΝΕΣ τελευταία είναι οι αγωνιστικές κινητοποιήσεις ωρομισθίων καθηγητών και των μαθητών της Σιβιτανιδείου Σχολής, που ως γνωστόν προέρχεται από κληροδότημα των αδελφών Σιβιτανίδη, αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. (Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου) και διοικείται από Δ.Σ., με πρόεδρο τον εκάστοτε αρχιεπίσκοπο, αντιπρόεδρο τον εκάστοτε πρόεδρο του Αρείου Πάγου και μέλη τον εκάστοτε Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και τέσσερα άλλα άτομα, που υποδεικνύονται από το Υπουργείο Παιδείας. Όσον αφορά το προσωπικό της, αυτό σύμφωνα με το καταστατικό του κληροδοτήματος χωρίζεται σε μόνιμο και έκτακτο, χωρίς να είναι ξεκαθαρισμένο με ποια βάση προσλαμβάνεται το έκτακτο προσωπικό.

Σήμερα στο Σιβιτανίδειο Ίδρυμα, όπου λειτουργούν τρεις σχολικές μονάδες, της Μ.Τ.Ε.Ε. (Μέσης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης) το Τεχνικό Λύκειο, το Επαγγελματικό Λύκειο και η Σχολή Νέου Τύπου, απασχολούνται περίπου 200 εκπαιδευτικοί όλων των κλάδων και ειδικοτήτων. Από αυτούς περίπου 135 (το 65%) είναι ωρομίσθιοι και καλύπτουν το 80% του συνόλου των ωρών διδασκαλίας.

Το σημαντικότερο είναι ότι ενώ στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς απολύονται (!!!) όλοι οι ωρομίσθιοι, επαναπρολαμβάνονται και πάλι οι ίδιοι στην αρχή της επομένης. Το θέμα όμως της επιλογής των επαναπρολαμβανόμενων κρίνεται από τη Διοίκηση γιατί «οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του πραγματικά υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης που παρέχεται» με αποτέλεσμα να υπάρχουν ωρομίσθιοι καθηγητές, που η προϋπηρεσία τους ξεκινά από λίγους μήνες και φτάνει μέχρι τα 16 χρόνια.

Ιστορικά αναφέρουμε ότι από τους 65 μόνιμους εκπαιδευτικούς, που υπηρετούν στη Σχολή οι περισσότεροι πριν μονιμοποιηθούν υπηρέτησαν σαν ωρομίσθιοι και αφού συμπλήρωσαν κάποιο χρόνο προϋπηρεσίας διορίστηκαν ενώ οι υπόλοιποι διορίστηκαν κατόπιν επιλογής, που έγινε από τη Διοίκηση μέσω προκήρυξης των θέσεων αυτών.

Οι εργαζόμενοι σήμερα στη Σχολή σαν ωρομίσθιοι κρίνοντας ότι κύριο κριτήριο για τη μονιμοποίησή τους θα ήταν και πάλι η προϋπηρεσία σαν ωρομίσθιοι, έχουν δουλέψει αποτελεσματικά για τη Σχολή, τρέφοντας χρόνια την ελπίδα του διορισμού σαν αναγνώριση της θετικής προσφοράς τους. Μάλιστα ο αυτοός οφείλεται σε μεγαλύτερο μέρος, το οποίο επίπεδο εκπαίδευσης παρέχει αυτή τη στιγμή η Σχολή. Χάρη ο αυτοός στήθηκαν τα άρτια εργαστήρια, για τα καινούργια τμήματα οδοντοτεχνίας, τα οποία στελεχώνονται αποκλειστικά από αυτούς.

Η αναγνώριση όμως της προσφοράς τους δεν ήταν τίποτα άλλο παρά η επαπειλούμενη ανεργία, που έφερε ο νόμος 1566/85 και ειδικά το άρθρο 61, του νόμου αυτού, που οι ρυθμίσεις του αφορούν τον τρόπο διορισμού μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού στη Σιβιτανίδειο (από επετηρίδα Υπουργείου Παιδείας και Μετατάξεις).

Όμως αυτό που δημιουργεί την έκπληξη δεν είναι το σύστημα διορισμού που εισάγει ο νέος νόμος, αφού και πριν το καθεστώς διορισμών ούτε συγκεκριμένο ούτε αξιοκρατικό ήταν, αλλά το γεγονός ότι στο νόμο δεν υπάρχει καμιά μεταβατική διάταξη με την οποία να εξασφαλίζονται εργασιακά οι ήδη υπηρετούντες ωρομίσθιοι, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να βρεθούν στο δρόμο άνεργοι.

Πέρα όμως από το φόβο της ανεργίας, ο ίδιος παραπάνω νόμος που δημοσιεύτηκε στις 30/9/85 δίνει μισθό στους ωρομίσθιους το 1/90 (Ν.Δ. 576) των μόνι-

μων αντί του 1/70 που έπαιρναν. Έτσι η μείωση του μισθού τους, φτάνει στις 14.000 το μήνα. Πρέπει ακόμη να λάβουμε υπόψη ότι τις διακοπές των Χριστουγέννων και του Πάσχα, καθώς επίσης και τους τρεις μήνες του καλοκαιριού αλλά και τις σχολικές αργίες οι ωρομίσθιοι καθηγητές δεν πληρώνονται!

Έτσι με απόφαση του ΣΕΕΠΣΙ (Σύλλογος Εκτάκτου Εκπαιδευτικού Προσωπικού Σιβιτανιδείου Ίδρυματος) οι ωρομίσθιοι από την αρχή της σχολικής χρονιάς απέχουν από όλες τις εξωδιδασκτικές εργασίες (υπεύθυνοι τμημάτων, παραλαβή δικαιολογητικών απουσιών, εκδρομές κ.τ.λ.) γιατί δεν προβλέπονται από την πάρα πολύ δυσμενή γι' αυτούς ιδιότυπη σχέση εργασίας (ωρομίσθιοι), η οποία διατηρείται.

Επίσης με απόφαση της Γεν. Συνέλευσης ο ΣΕΕΠΣΙ κήρυξε στάσεις εργασίας από τις 26/2/86.

Στις 7/3/86 σε σύσκεψη των φορέων του Ίδρυματος με τη Διοίκηση, προτάθηκε η αναστολή των στάσεων μέχρι να συνατηθούν οι νομικοί σύμβουλοι του ΣΕΕΠΣΙ και της διοίκησης, οι οποίοι θα εξετάσουν νομικά το πρόβλημα των ωρομισθίων και θα προτείνουν λύσεις.

Έτσι στις 10/3/86 με νέα Γεν. Συν. ο ΣΕΕΠΣΙ αποφάσισε αναστολή των στάσεων εργασίας μέχρι τις 21/3/86, μέρα νέας Γεν. Συνελεύσεως.

Συνοπτικά τα αιτήματα των ωρομισθίων είναι τα πιο κάτω:

α) Αύξηση των επιχορηγήσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό για την Σιβιτανίδειο, σύμφωνα με τις πραγματικές λειτουργικές ανάγκες.

β) Τη λύση του εργασιακού τους προβλήματος με ΜΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙΣ και μέχρι την οριστική λύση αυτού του προβλήματος να τους διέπει σχέση εργασίας έστω ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ έτσι ώστε να τους εξασφαλίζεται η συνέχιση της εργασίας στο ίδρυμα, με ταυτόχρονο ΣΤΑΜΑΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΔΟΧΩΝ ΤΟΥΣ, ΠΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΧΟΥΝ ΠΕΡΙΚΟΠΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ.

Και οι μαθητές όμως από τη μεριά τους έχουν αποφασίσει και πραγματοποιούν «λευκή αποχή» από τα μαθήματά τους (από τις 19/2/86) και ζητούν τη λύση των αιτημάτων τους, που τα πιο κύρια είναι:

- Δικαιολόγηση των απουσιών του Α' και Β' τριμήνου και των απουσιών που έχουν γίνει τις μέρες που τα μέσα μεταφοράς είχαν απεργία.

- Να δίνεται ειδικότητα από το πρώτο έτος και το πτυχίο τους να αναγνωρίζεται.

- Υλοποίηση των αιτημάτων των ωρομισθίων καθηγητών τους, γιατί πιστεύουν ότι αν αυτά λυθούν τότε η λειτουργία τους σχολείου θα είναι καλύτερη.

Η Διοίκηση της Σχολής μαζί με την Διεύθυνση, έδιναν προφορικές υποσχέσεις ότι «οι απουσίες θα δικαιολο-

γηθούν από τη Διοίκηση ή από το Υπουργείο, αν για οποιοδήποτε λόγο ο εκπαιδευτικός σύλλογος δεν τις δικαιολογήσει».

Το συμβούλιο των μαθητών όμως δεν αρκέστηκε στα λόγια και ζήτησε γραπτή απάντηση σ' όλο το υπόμνημα. Η απάντηση που λάβαμε (5/3 με αριθμό πρωτ. 1072/603) ήταν ότι η Διοίκηση «θεωρεί δικαιολογημένες τις απουσίες εφόσον έχουν κατατεθεί τα νόμιμα δικαιολογητικά». Επίσης στο τέλος της παραγρ. 1 αναφέρει συγκεκριμένα:

«Ελπίζουμε ότι τελικά (οι ωρομίσθιοι) θα κατανοήσουν το πρόβλημα και μαζί με τους άλλους καθηγητές σας, θα εκπληρώσουν τις νόμιμες υποχρεώσεις τους».

Το χαρτί αυτό, που υποτίθεται ότι είναι απάντηση εξόργισε το 15μελές συμβούλιο των μαθητών του Τεχνικού Λυκείου, που αυτό είχε ξεκινήσει τις κινητοποιήσεις γιατί πιστεύει πως κατ' αρχήν το παραπάνω χαρτί της Διοίκησης δεν είναι απάντηση, δεύτερο επικαλείται κακώς την καλή θέληση των ωρομισθίων και τέλος αδιαφορεί για την αρχή ότι μόνος αρμόδιος για δικαιολόγηση απουσιών είναι ο εκπαιδευτικός σύλλογος (νόμος 254).

Έτσι, μαζί με τους ωρομίσθιους καθηγητές τους παλεύουν για τη λύση των προβλημάτων τους, που θα επιφέρει την καλή λειτουργία του σχολείου.

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι οι αντιδράσεις είναι πολλές. Η ΑΔΗΚΕΛΣΥ (Δεξιά παράταξη μόνιμων καθηγητών) κοινοποιεί μια ανακοίνωση, που από αυτή καταλαβαίνει κανείς ότι οι ωρομίσθιοι είναι «ύποπτα κινούμενα πρόσωπα», και οι μαθητές «πίονια» τους, που λειτουργούν για την επίτευξη των σκοπών τους.

Σαν να μην έφταναν όλα αυτά έρχεται και ο πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων της Σχολής να ζητήσει το σταμάτημα των κινητοποιήσεων, από ωρομίσθιους και μαθητές, δηλώνοντας ότι ο Σύλλογος θα ενεργήσει για τα προβλήματά τους.

Έτσι ενώ ο Πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων θα έπρεπε να ήταν με το μέρος των ωρομισθίων και των μαθητών, έρχεται να πάρει το μέρος της Διοίκησης.

Πιστεύω ότι τα αιτήματα των ωρομισθίων είναι σωστά και πρέπει να λυθούν σύντομα, γιατί αν και το επάγγελμα του καθηγητή είναι λειτουργικό, δεν θα επιφέρει αποτελέσματα αν ο λειτουργός ΠΕΙΝΑΕΙ. Και οι μαθητές από τη μεριά τους έχουν σωστά αιτήματα, που αν λυθούν το σχολείο τους θα λειτουργεί πιο καλά. Έτσι μέσα από αυτά τη στήλη θα ήθελα να κινήσω την προσοχή των υπεύθυνων ώστε να βοηθήσουν αποτελεσματικά στη λύση των προβλημάτων.

Βασίλης Γραμμέλης
(πρόεδρος του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου)

**Προβλήματα της Σιβιτανιδείου Σχολής
Τεχνών και Επαγγελμάτων**

«Καθημερινή» και «Ριζοσπάστης» ζητούν να απαγορευτεί «Ο κρυμμένος πόλεμος»

Λογοκρισία στο όνομα της ιστορίας;

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ να 'ναι πολλές οι περιπτώσεις που ο Ριζοσπάστης έχει συμπέσει με την Καθημερινή στην επίμονη καταγγελία μιας τηλεοπτικής ταινίας. Αυτό όμως φαίνεται ότι συμβαίνει για το ιστορικό ντοκουμανταίρ της Τζαϊν Γκάμπριελ «Ο κρυμμένος πόλεμος» που προβλήθηκε από τις 6 έως τις 20 Ιανουαρίου στο Κανάλι 4 της βρετανικής τηλεόρασης. Τα τρία ωριαία μέρη του ντοκουμανταίρ έχουν σαν θέμα τους την ελληνική Αντίσταση, τον εμφύλιο πόλεμο, την μετεμφυλιακή Ελλάδα και την επιστροφή των πολιτικών προσφύγων.

Είναι βέβαια γνωστό ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει μια «κοινής αποδοχής» ιστορική ματιά κι ότι αναγκαστικά ένα ντοκουμανταίρ γι' αυτή την περίοδο κάποιους θα δυσαρεστήσει. Απ' το σημείο όμως αυτό μέχρι να ζητάνε την απαγόρευση της μετάδοσης της ταινίας στην Ελλάδα, η απόσταση είναι μεγάλη. Γράφει ο Ν. Αντωνάκος στον Ριζοσπάστη: «*Με έπιασε τρομάρα ότι μπορεί να τρέξουν οι φωστήρες της ελληνικής TV να αγοράσουν τον 'Κρυμμένο πόλεμο' και να τον προβάλουν και δώ»*. (26.1) Η Μπερλίνα της Καθημερινής επαφίεται στον...πατριωτισμό των άγγλων: «*Ο κρυμμένος πόλεμος η τηλεοπτική ταινία φαίνεται ότι θα μας έρθει κουτσουρεμένη... Οι άγγλοι, πιο ευαίσθητοι από μας, θα αφαιρέσουν τις ψευδολογίες που έχουν σχέση με τη δική τους πρόσφατη ιστορία...*» (23.2)

Οι αντιδράσεις των άγγλων και της κ. Βλάχου

Είναι εντελώς φυσική η αντίδραση ορισμένων κύκλων άγγλων «ειδικευμένων» στα ελληνικά θέματα, περί του κ. Woodhouse, που μέχρι σήμερα είχαν αναγορεύσει εαυτούς ως μόνους αρμόδιους για την αυθεντική ερμηνεία της ελληνικής ιστορίας εκείνης της περιόδου, μπροστά σε μια ταινία που με στοιχεία αδιάσειστα ανατρέπει την δική τους εκδοχή. Μια ταινία που έδειξε στο αγγλικό κοινό τόσο το χαρακτήρα της βρετανικής επέμβασης στην Ελλάδα, όσο και το ρόλο των συμμάχων στον εμφύλιο πόλεμο. Όπως σημειώνει ο ιστορικός σύμβουλος της ταινίας Γιάννης Γιαννουλόπουλος στην Αυγή (31.1.), «*η 'συμπαθής' και συμπαγής αυτή ομάδα από τότε που άνοιξαν τα βρετανικά αρχεία για το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αποφεύγει συστηματικά όλα τα διεθνή επιστημονικά συνέδρια που έχουν ως αντικείμενο την Ελλάδα της δεκαετίας του '40*». Γιατί βέβαια στα αρχεία αυτά είναι καταχωρημένα όλα τα ντοκουμέντα που ανατρέπουν το μύθο της «φιλελληνικής» πολιτικής του Τσώρτσιλ και τον εξωραϊσμό

της ένοπλης αγγλικής επέμβασης το Δεκέμβρη του '44.

Είναι κάπως δύσκολο για τους Άγγλους συντηρητικούς να χωνέψουν τα ντοκουμέντα που φέρνει στο φως η ταινία. Όπως, π.χ. τη μαρτυρία ενός πρώην βρετανού στρατιώτη: «*Στην Ιταλία, ή σ' οποιοδήποτε άλλο θέατρο του πολέμου, όταν έβλεπες έναν γερμανό τον πυροβολούσες. Ενώ όλοι έκανες ό,τι μπορούσες για να τον σκοτώσεις, κι αυτός για να σκοτώσει εσένα. Στην Ελλάδα είμαστε λίγο διστακτικοί, και το ίδιο, ευτυχώς, κι εκείνοι*».

Ή, ακόμα:

«*Νόμιζα ότι είχαμε έρθει να λευτερώσουμε τους Έλληνες, αλλά πολύ γρήγορα αρχίσαμε να τους σκοτώνουμε. Κι ακόμα χειρότερα, οι συμπατριώτες μας πεθάνανε για ένα σκοπό που ούτε οι ίδιοι δεν τον κατανοούσαν*».

Το ίδιο δύσκολο είναι για την ελληνική δεξιά να αποδεχτεί την ύπαρξη μιας τέτοιας ταινίας όχι μόνο για το περιεχόμενό της αλλά και για το λόγο ότι προέρχεται από τη Μ. Βρετανία που τόσο έχει εξυμνήσει ο συντηρητικός ελληνικός τύπος για το καθεστώς που διέπει τα μέσα ενημέρωσης. Δεν είναι εύκολο να σπρηχτεί η κατηγορία του «ξενοκινήτου», του «σοβιετικού δάκτυλου», ή έστω, του φανατισμένου κομμουνιστή, όταν απευθύνεται στη βρετανική τηλεόραση. Ο «Κρυμμένος Πόλεμος» είναι λοιπόν για την ελληνική δεξιά διπλό σκάνδαλο. Είναι χαρακτηριστικό ότι της σχετικής εκστρατείας ηγείται η «Καθημερινή» με τους ιδιαίτερους δεσμούς με την βρετανική πρωτεύουσα. Η ίδια η κ. Βλάχου ανέλαβε από την προσωπική της στήλη να παραδειγματίσει τους βρετανούς και να ψέξει ειρωνικά την παραγωγή της ταινίας (13.2). Έφτασε μάλιστα η κ. Βλάχου να κατηγορήσει έμμεσα και τις κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας για ανεκτικότητα απέναντι στην αριστερά: «*Εδώ και χρόνια, ακόμη πριν πρασινίσουν τα κανάλια, μόνο αριστερές φωνές ακούμε...*»

Βέβαια και τη δική της σύγχυση είναι εύκολο να κατανοήσουμε. Αρκεί να παραθέσουμε άλλο ένα απόσπασμα από την ταινία. Πρόκειται για τη μαρτυρία του Tom Mc Kittertick, αρχηγού τότε της στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών των βρετανών στην Αθήνα. Αναφέρεται στην ωμή αστυνομική επίθεση στο άοπλο πλήθος της πλατείας Συντάγματος στις 3 Δεκεμβρίου:

«*Γύρω στις έντεκα και δέκα η αστυνομία άνοιξε πυρ... και σκότωσαν συνολικά έντεκα ή δώδεκα ανθρώπους. Ήταν εκεί κάποιος ονόματι Frank Pattenham, ένας βρετανός αστυνομικός, που η δουλειά*

του ήταν να βοηθά στην εκπαίδευση της νέας ελληνικής αστυνομίας. Αυτός έτρεξε μπροστά και κλώτσαγε τα όπλα προς τα πάνω, για να μην πυροβολούν πάνω στο πλήθος. Βλέπεις δεν πυροβολούσαν πάνω απ' τα κεφάλια, αλλά ακριβώς μέσα στο πλήθος...»

Η αντίδραση του Ριζοσπάστη

Λιγότερο προφανείς είναι οι λόγοι που προκάλεσαν τις έντονες αντιδράσεις του Ριζοσπάστη. Θα πίστευε κανείς ότι τα ίδια ακριβώς στοιχεία που ενόχλησαν τους άγγλους συντηρητικούς και την ελληνική δεξιά, θα ήταν αρκετά για να προκαλέσουν την υποστήριξη και την καλή υποδοχή από την ελληνική αριστερά. Όμως, όχι. Χωρίς καν να μπουν στον κόπο να δουν ολόκληρη την ταινία οι συντάκτες του Ριζοσπάστη αποφαινόταν: δάκτυλος της αντίδρασης. Η ετυμολογία κλιμακώνεται σε δυο αλληπάληλα κυριακάτικα άρθρα. Στο πρώτο, ο Νίκος Καρκάνης, έχει ως φαίνεται υπόψη του μόνο όσα μεταδόθηκαν απ' τα ειδησεογραφικά πρακτορεία, δεν έχει δηλαδή ιδέα για την ίδια την ταινία. Αυτό δεν τον εμποδίζει να την κατατάξει στην κατηγορία της ...βρετανικής προπαγάνδας. Λειτουργεί εδώ το αντιιμπεριαλιστικό αντανάκλαστικό του συντάκτη. Η λογική του είναι τετράγωνη. Για να λένε κάτι οι βρετανοί, αυτό σημαίνει ότι τους συμφέρει, επομένως κάποιο λάκκο έχει η φάβα: «Δεν πρέπει να προκαλεί τόση εντύπωση η λέξη προδοσία όσο το γεγονός ότι πάνε να τη φορτώσουν στο πείσμα ενός μόνο ανθρώπου, του Τσώρτσιλ». Και ακολουθεί μια ολόκληρη ανάλυση του πώς αυτός ο μύθος της προσωπικής ευθύνης του Τσώρτσιλ καλλιεργήθηκε για να σκεπάσει την ευθύνη «του αγγλικού κατεστημένου που χάρη στο δικομματικό σύστημα εξασφάλισε τη συνέχισή της με ή χωρίς τον Τσώρτσιλ στην κυβέρνηση». Αν είχε κάνει τον κόπο να δει την ταινία πριν σπεύσει να την χαρακτηρίσει, ο Ν. Καρκάνης θα είχε διαπιστώσει ότι όχι μόνο δεν περιορίζεται στην καταγγελία της προσωπικής ευθύνης του Τσώρτσιλ, αλλά έχει την πιο κατηγορηματική κι υπεύθυνη κατάθεση ότι με την κυβερνητική αλλαγή στη Βρετανία τίποτα δεν μεταβλήθηκε στην εξωτερική της

πολιτική. Δηλώνει ο κ. Caccia: «Εκείνη τη στιγμή συνέθη να είμαι υπεύθυνος στη Βρετανική Πρεσβεία στην Ελλάδα, επειδή ο πρεσβευτής είχε επιστρέψει στην Αγγλία για διαβουλεύσεις. Και προς μεγάλη μου ανακούφιση, εντός 48 ωρών, ο κ. Έρνεστ Μπέθιν, ο νέος υπουργός εξωτερικών, έστειλε ένα τηλεγράφημα και μου ζητούσε να διαβεβαιώσω την ελληνική κυβέρνηση ότι η προηγούμενη πολιτική θα συνεχιζόταν ακριβώς ίδια».

Ο δεύτερος συνεργάτης του Ριζοσπάστη που ασχολήθηκε με την ταινία ήταν ο σκηνοθέτης Ν. Αντωνάκος (26.1). Όπως δηλώνει ο ίδιος είδε το πρώτο μέρος της ταινίας και έβγαλε τα συμπεράσματά του. Όμως ή δεν καταλάβαινε τι έβλεπε, ή την ταινία την «είδε» από ...διηγήσεις. Και να γιατί: Καταλογίζει στους «άγγλους ιδιωτικούς καναλιόποιους»(!) ότι περιλαμβάνουν κάποιο διάλογο Στάλιν-Τσώρτσιλ όπου «ο Στάλιν, μεταξύ τυρού και αχλαδιού, ανάμεσα σε χαριτολογήματα με τον Τσώρτσιλ, είπε στον Άγγλο πολιτικό: Δεν με ενδιαφέρει η Ελλάδα, ούτε οι Έλληνες κομμουνιστές, ούτε ο ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ούτε ο ελληνικός λαός, ούτε η Μεσόγειος, ούτε τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής, ούτε η Ακρόπολη και επειδή ξέρω ότι εσένα σε ενδιαφέρουν όλα αυτά και για να σου δείξω πόσο γενναιόδωροι είμαστε εμείς οι σοβιετικοί, σου τα χαρίζω μαζί με τον ελληνικό λαό και κάνε και στον ελληνικό λαό, ό,τι θέλεις».

Όμως αυτός ο διάλογος είναι ανύπαρκτος στο φιλμ! Δεν υπάρχει ούτε καν κάτι παρόμοιο, κάτι που θα μπορούσε να «μπερδέψει» και να παρασύρει τον Ν. Αντωνάκο. Ολόκληρο το απόσπασμα αυτό είναι ανακάλυψη δική του! Όπως ανακάλυψη δική του είναι και η φράση του Στάλιν προς τον Τσώρτσιλ: «στα χαρίζω όλα γιατί μ' αρέσει το πούρο σου!» που δήθεν κι αυτή περιλαμβάνεται στην ταινία.

Είναι περιεργο το γεγονός ότι ο κ. Αντωνάκος που διαμαρτύρεται για τα «ψέματα» που περιέχει η ταινία δεν βρίσκει ούτε μια «αληθινή» σκηνή της να περιγράψει. Και τα πυρά του στρέφονται στον Μάρκο Βαφειδάδη που «κοιτάει στο πλάι και όχι ίσια στη μηχανή (που τέτοιο θάρρος)» Εδώ βρίσκεται και η εξήγηση της οργής του Ν. Αντωνάκου. Μεταφέ-

ρουμε το σχετικό απόσπασμα απ' τη συνέντευξη του Μάρκου:

«Η σοβιετική στρατιωτική αποστολή δεν αναμείχθηκε καθόλου στα προβλήματά μας... Κράτησαν μια συνεχή ουδέτερη θέση, μέχρι σημείου που να τη θεωρεί κανείς ύποπτη... Όταν ζητήσαμε βοήθεια σε όπλα και πυρομαχικά, η απάντηση ήταν πάντοτε: Θα αναφέρουμε το αίτημά σας... Μέχρι, όμως το τέλος, το Δεκέμβρη δε λάβαμε ούτε μια σοβιετική σφαίρα...»

Αυτή η ξεκάθαρη και δραματική δήλωση του Μάρκου αποτελεί για τον Ριζοσπάστη και την πέτρα του σκανδάλου. Δεν έχει όμως την ευθύτητα να την αντιμετωπίσει και καταλήγει στην εύκολη λύση της παραπλάνησης. Κατά περιεργο τρόπο, αυτό το σημείο του ντοκουμανταίρ είναι και το κλειδί της κοινής στάσης Ριζοσπάστη και Καθημερινής: Όσο δύσκολο είναι για τον πρώτο να παραδεχθεί την «άψογη ουδετερότητα» των Σοβιετικών το Δεκέμβρη του '44, άλλο τόσο ασύμφορο για τη δεύτερη είναι να καταρριφθεί ο μύθος της «ξενοκίνητης ένοπλης εξέγερσης» και να αποδειχθεί ότι το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ στηριζόταν μόνο στις δικές του δυνάμεις απέναντι στην ξένη επέμβαση.

Πρέπει να δούμε την ταινία

Ο λόγος που με παρακίνησε να γράψω αυτό το κείμενο δεν ήταν οι οποιοσδήποτε αντιρρήσεις που διατυπώθηκαν για τον «Κρυμμένο Πόλεμο», αλλά οι προσπάθειες που γίνονται στην Ελλάδα και στην Αγγλία να αποτραπεί η μετάδοσή του από την ΕΡΤ. Δεν στέκομαι επομένως σε αντιρρήσεις, όπως αυτές που προβάλλει ο Γ. Ανδρικόπουλος στην *Ελευθεροτυπία*. Άλλωστε δε νομίζω ότι είναι δυνατό να γυριστεί η οριστική ταινία για μια τόσο σημαντική και κυρίως συσκοτισμένη ιστορική περίοδο. Ο «Κρυμμένος Πόλεμος» ρίχνει αρκετό φως, κι αυτό είναι κατά τη γνώμη μου αρκετό. Το ερώτημα είναι αν θα επικρατήσουν για μια ακόμα φορά οι ίδιες σκοπιμότητες που τόσα χρόνια κρατούν όλη αυτή την ιστορική περίοδο στο σκοτάδι.

Δημήτρης Ψαρράς

Μαρτυρίες για το «παιδομάζωμα»

Σουλτάνα Μπούμπαρη:

Είχα ένα μικρό κορίτσι. Μας χτύπαγαν απ' τα βουνά με το πυροβολικό κι οι στρατιώτες μας κατηγορούσαν ότι κρύβαμε αντάρτες. Ήταν ψέματα. Υποτίθεται ότι είχαμε κάνει το ένα και τ' άλλο. Εμείς δεν ξέραμε τι συμβαίνει.

Σφάζανε κόσμο, εδώ μέσα στην πλατεία του χωριού, και τα παιδιά τα 'βλεπαν όλα. Οι αντάρτες αναγκάστηκαν να σχηματίσουν μια επιτροπή για να πάρει τα παιδιά μακριά από 'δω.

Σταύρος Κωτούλας:

Ο στρατός έλαβε θέσεις απέναντί μας... και πυροβολούσαν ασταμάτητα...

Καθε φορά που κινούμασταν, αυτοί άρχιζαν να πυροβολούν...

Πολλοί από μας σκοτώθηκαν. Οι νέοι, τα παιδιά κι οι γυναίκες σκοτώθηκαν στους βομβαρδισμούς απ' τα κυβερνητικά αεροπλάνα...

Τότε, το 1948 και '49, όταν τα πράγματα έφτασαν στο χειρότερο σημείο αρχίσαμε να φεύγουμε...

Τα παιδιά έφυγαν πρώτα απ' το χωριό μας... Παιδιά από οικογένειες ανταρτών που είχαν μείνει εδώ μόνα τους, με τις θείες τους, που οι γονείς τους ήταν κι οι δυο αντάρτες, ή είχαν σκοτωθεί στη μια πλευρά ή στην άλλη. Πήγαν στην Αλβανία...

Λάμπρος Δημητρίου:

Όταν ήμουν πεντέμισι χρονών, έχασα τα δύο πιο σημαντικά πράγματα στη ζωή -τους γονείς μου και την πατρίδα μου...

Ακολούθησα τους νικημένους και είδα πράγματα που ποτέ δεν θα είχα δει αν είχα μείνει εδώ στην Ελλάδα...

Πήγα με τη μητέρα μου και το μικρό αδερφό στην Αλβανία...

Όλγα Κουτσινα:

Τα παιδιά έφυγαν γιατί είχαν τρομοκρατηθεί απ' τα αεροπλάνα. Το χωριό μας είχε βομβαρδιστεί. Ήταν πολύ δύσκολο να βρισκω τα παιδιά το βράδυ -τόσκαγαν όπου μπορούσαν. Κι εγώ η ίδια κρυβόμουν

στα χωράφια. Τα παιδιά ήθελαν να φύγουν. Η μεγαλύτερη κόρη μου ήθελε να φύγει αλλά εγώ δεν μπορούσα να την αφήσω. Τι θα 'κανα μόνη μου; ...»

Βασιλική Μουκούλη:

Θα 'πρεπε να το 'χες δει: μανάδες και παιδιά να κλαίνε καθώς έφευγαν, σαν αρνάκια που τα χωρίζουν απ' τις μανάδες τους...

Αφήσαμε τα παιδιά να φύγουν. Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε;

Κράτησα τη μικρότερη κόρη μου μαζί μου, και κάθε πρωί με ρώταγε: Πού να κρυφτώ σήμερα;

Όλγα Κουτσινα:

Έφυγαν εκατόν εβδομήντα παιδιά. Πέρασαν δίπλα στον Μάρκο κι άρχισαν να τραγουδούν.

Γελούσαμε και κλαίγαμε ταυτόχρονα. Κλαίγαμε που βλέπαμε τόσα παιδιά να φεύγουν...

Το χωριό ερημώθηκε.

Δεν υπήρχε ούτε ένα παιδί να βοηθάει τον παπά στην εκκλησία.

Απόσπασμα απ' το ντοκουμανταίρ «Ο κρυμμένος πόλεμος»

Ο κ. Γκέιτς και η χούντα

Επιτέλους! Η «Ελένη» έφτασε και στους ελληνικούς κινηματογράφους. Το αποτέλεσμα μάλλον απογοητευτικό. Τα ταμεία που έλπιζαν να γεμίσουν, μαρτυρούν μια μέτρια εισπρακτική κίνηση. Και αιτία δεν είναι βέβαια οι διαμαρτυρίες της ΚΝΕ έξω από τις αίθουσες προβολής. Με την ευκαιρία ας σημειώσουμε ότι αυτές οι «αντισυγκεντρώσεις» χειρίστη υπηρεσία προσέφεραν στην «αντι-ελενική» υπόθεση. Μας θύμισαν τον πρόσφατο ξεσηκωμό του παπαδαριού για την προβολή του «Χαίρε Μαρία» του Γκοντάρ. Σίγουρα ο μόνος τρόπος να δικαιοθεί ο κύριος Γκέιτς είναι να εμφανίζεται και σήμερα ως *θύμα*, ως *δικωμένος* από τους φανατικούς πολέμους του. Το ορφανό του «συμμοριτοπολέμου», που γλύτωσε το «παιδομάζωμα», κινδυνεύει τώρα από τους ...απογόνους των δολοφόνων της μητέρας του... Μοιάζει με έτοιμο σενάριο για τη νέα ταινία του Γκέιτς.

Εμείς προσφέρουμε στους αναγνώστες μας μια άλλη πτυχή του ταλέντου του συγγραφέα της «Ελένης». Πρόκειται για αποσπάσματα απ' το βιβλίο του *Portrait of Greece* που κυκλοφόρησε απ' τις εκδόσεις των New York Times, το 1971. Είναι ένας οδηγός της Ελλάδας που ταυτόχρονα είναι και μια σύνοψη της αντίληψης του κ. Γκέιτς για την «πατρίδα» του. Θα είχε ίσως ενδιαφέρον μια συνολική εκτίμηση του βιβλίου αυτού, όμως εμείς θα επιμεινουμε στις απόψεις του για τη χούντα των συνταγματαρχών. Θυμίζουμε ότι το βιβλίο είναι γραμμένο σ' εκείνη την κρίσιμη φάση που η χούντα επιδίωκε να αποφύγει την απομόνωση απ' τη διεθνή κοινή γνώμη.

Όλες οι υπογραμμίσεις είναι δικές μας. Σε παρένθεση δηλώνεται ο αριθμός της σελίδας.

Πώς έγινε η δικτατορία:

«Τις πρώτες πρωινές ώρες της 21 Απριλίου 1967, μια ομάδα συνταγματάρχων, **ακολουθώντας τις δικές τους φιλοδοξίες εξουσίας**, έθεσαν τη χώρα υπό τον έλεγχό τους. Συντηρητικοί στην ιδεολογία τους, **πουριτανοί στις αντιλήψεις και λαϊκιστές στη νοοτροπία**, οι συνταγματάρχες εμπέδωσαν των εξουσία τους φυλακίζοντας αριστερούς και εκδιώκοντας βασιλόφρονες από τις ένοπλες δυνάμεις». (93)

Τι σημαίνει η δικτατορία:

«Στην Ελλάδα υπάρχει από τον Απρίλιο του 1967 δικτατορία, **αλλά οι περισσότεροι τουρίστες θα δυ-**

σκολευτούν πολύ να βρουν κάποια διαφορά. (Δεν υπάρχουν πολλοί αστυνομικοί και στρατιωτικοί στους δρόμους, κι αυτοί είναι εξυπηρετικοί και φιλόξενοι, δεν υπάρχουν περιορισμοί στη μετακίνηση)» (96)

«Για τους έλληνες όμως η ζωή υπό τη χούντα είναι πράγματι **διαφορετική**... Όμως «το καθεστώς έχει μια ασυνήθιστα σωστή αίσθηση για το πότε πρέπει να τραβήξει ή να χαλαρώσει το σκοινί». (96)

«Ο σκοπός των συλλήψεων είναι η αποθάρρυνση της ανοιχτής κριτικής με την απειλή της φυλάκισης σε κάθε χωριό. Συλλαμβάνονται προς παραδειγματισμό των υπολοίπων και ακολούθως απελευθερώνονται, για να δημιουργηθεί η εντύπωση πως το καθεστώς δεν είναι αυθαίρετο ή καταπιεστικό, αλλά πως μπορεί να είναι συμπονετικό ή ακόμα και δίκαιο». (97)

Η σύγκριση της χούντας με τους κομμουνιστές

«Αυτές οι συλλήψεις χρησιμοποιούνται απ' τους συνταγματάρχες για να υπογραμμίσουν τη διαφορά μεταξύ αυτών και των κομμουνιστών. Σε πολλά απ' αυτά τα χωριά κατά τον εμφύλιο πόλεμο του 1946-1949, οι κομμουνιστές αντάρτες εκτελούσαν μέχρι μια ντουζίνα κόσμο επειδή επέκρινε αυτούς, ή τις μεθόδους τους... «Σε σύγκριση μ' αυτά, η **συμπεριφορά της χούντας** απέναντι στον έμπορο (που διωκόταν) **φάνηκε** στους συγχωριανούς του **μάλλον συγκρατημένη** παρά καταπιεστική. «Ήμουν εδώ όταν ήρθαν οι κομμουνιστές», είπε μια γριά γυναίκα στο χωριό. «Προτιμώ νάχω τη χούντα για εκατό χρόνια παρά να ξανάρθουν αυτά τα καθάρματα για μια μέρα μόνο» (97)

Η δημοτικότητα της χούντας

«Η χούντα έχει τη μεγαλύτερη δημοτικότητα στην ύπαιθρο, και υπάρχουν λόγοι γι' αυτό. Οι προηγούμενες κυβερνήσεις φρόντισαν για την ανάπτυξη και επέκταση των πόλεων. Παραμέλησαν τα χωριά... η **χούντα έχει καταβάλει προσπάθειες για να διορθώσει αυτή την ανισορροπία**. Αύξησε τις αγροτικές συντάξεις... χάρισε τα αγροτικά χρέη... επιτάχυνε τα προγράμματα εξηλεκτρισμού και οδοποιίας...» (97) «Υπάρχει κι άλλος λόγος, **ίσως εξίσου σημαντικός**, γιατί οι συνταγματάρχες έχουν ισχυρή υποστήριξη στα χωριά. Αυτοί οι ίδιοι γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε απομονωμένα χωριά και τα πουριτανικά μέτρα που προσπαθούν να επιβάλλουν σ' όλη την Ελλάδα συμπτωνώνουν τις αξίες τέτοιων χωριών». (98)

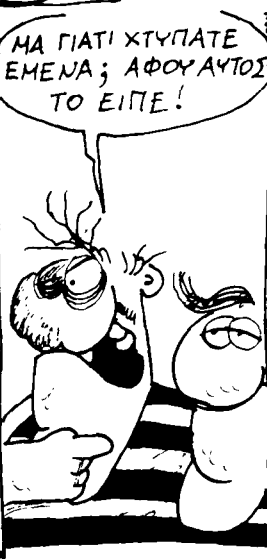
Τα βασανιστήρια

Αφού αναφερθεί στα βασανιστήρια -δηλαδή στη φάλαγγα, που είναι «αρχαία παράδοση προερχόμενη από την οθωμανική αυτοκρατορία και που χρησιμοποιήθηκε και από τις δυο πλευρές στον εμφύλιο πόλεμο», ο Γκέιτς καταλήγει:

«Παραδόξως, **το θέμα των βασανιστηρίων είναι πολύ πιο σημαντικό στο εξωτερικό παρά στην Ελλάδα**. Αν και το ζήτημα τράβηξε την προσοχή οργανώσεων όπως η Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, στο εσωτερικό της χώρας μόλις που σηζητιέται. Αυτό οφείλεται εν μέρει σε έλλειψη δημοσιότητας, αλλά κυρίως, **πρόκειται για ζήτημα πολιτικής προοπτικής**». (103-104)

«Κοιτάς το πρόβλημα με τα μάτια ενός αμερικάνου». λέει ένας έλληνας εφοπλιστής που έφυγε απ' την Ελλάδα το 1944 κατά τη διάρκεια της Κομμουνιστικής ανταρσίας και ζει έκτοτε στο Λονδίνο. «Υπό ελληνικές συνθήκες φέρονται απέναντι σε τέτοια άτομα σαν να βρίσκονταν σε ξενοδοχείο πολυτελείας. **Θυμήσου**, αυτοί οι άνθρωποι είναι ο σκληρός πυρήνας του κομμουνιστικού κόμματος. Είναι αυτοί που έβγαζαν τα μάτια του κόσμου στον εμφύλιο». Ρώτησα γι' αυτούς που δεν είχαν γεννηθεί τότε. «Είναι οι γιοι κι οι κόρες των ανθρώπων αυτών». απάντησε». (105)

«Η λογική είναι αδυσώπητη και ένας εντυπωσιακός αριθμός ελλήνων φαίνεται πως την αποδέχονται. **Μπορεί οι Σκανδιναβοί να γίνονται έξαλλοι από το γεγονός των βασανιστηρίων στην κοιτίδα της δημοκρατίας, πολλοί όμως έλληνες δεν ενοχλούνται**». (105)

ΘΑ ΓΙΝΕΙ
ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΑΚΑ!

ΣΙΑΜΑΙΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ
ΧΑΤΖΗΠΑΤΑΤΑ!
ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΣΑΣ!

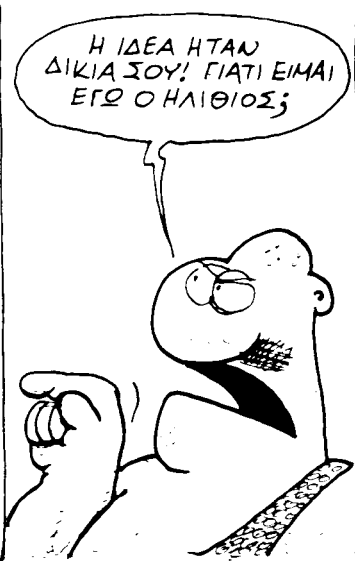
ΧΧΜΗΦ...

ΘΕΕ ΜΟΥ!..
ΤΙ ΧΙΟΥΜΟΡ!..

ΚΑΛΑ ΣΟΥ ΛΕΕΙ, ΡΕ
ΗΛΙΘΙΕ! ΤΙ ΒΛΑΚΕΙΕΣ
ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΝΕΙΣ;

Η ΙΔΕΑ ΗΤΑΝ
ΔΙΚΙΑ ΣΟΥ! ΓΙΑΤΙ ΕΙΜΑΙ
ΕΓΩ Ο ΗΛΙΘΙΟΣ;

ΓΙΑΤΙ Η ΦΑΝΕΛΑ
ΗΤΑΝ ΔΙΚΙΑ ΣΟΥ...

Αρκάς

ΠΑΜΕ
ΠΡΟΒΑ!

ΠΑΜΕ
ΠΡΟΒΑ!

ΚΟΥΝΗΣΟΥ
ΒΑΓΓΕΛΗ!

ΕΜΠΡΟΣ!

ΠΑΜΕ
ΠΡΟΒΑ!

ΚΟΥΝΗΣΟΥ
ΒΑΓΓΕΛΗ!

ΑΑΑΑΑΑ!

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΑΙΔΙΑ;
ΤΙ ΕΓΙΝΕ;

...ΜΗ;.. ΤΙΠΟΤΑ... ΞΕΧΑΣΑ
ΝΑ ΣΟΥ ΠΩ ΟΤΙ ΣΗΜΕΡΑ
ΕΙΔΑ ΤΟΥΣ ΣΙΑΜΑΙΟΥΣ ΠΟΥ
ΠΡΟΣΕΛΑΒΕ Η ΘΕΚΛΑ!..
ΕΧΟΥΝ ΠΟΛΥ ΠΛΑΚΑ!..

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ
ΔΙΑΒΑΣΩ ΕΝΑ ΚΑΛΟ
ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΑΡΚΟΥΔΕΣ...

ZZZZ

Αρκάς

scripta manent

ΘΑ ΗΤΑΝ ΨΕΜΑ να ισχυριστώ ότι εξοργίστηκα με την «Προς εν φεμινισμό αδελφές επιστολή» που δημοσίευσε στο περιοδικό ENA η Μαρία Ρεζάν, συμβάλλοντας και αυτή μαζί με τον Β. Νέτα στον ανεκδιήγητο φετινό εορτασμό της Ημέρας της Γυναίκας. Η αλήθεια είναι ότι η επιστολή της με διασκέδασε, γιατί πιστεύω πως για πρώτη φορά με το κείμενο αυτό, το τόσο διάφανο, η Μαρία Ρεζάν αστόχησε τόσο πολύ. Πρόθεσή της ήταν να βρεθεί και πάλι στο επίκεντρο, να ξεσηκώσει θύελλα, αλλά εκείνο που κατόρθωσε τελικά ήταν να αποκαλυψει όπλα και τους μηχανισμούς που της χάρισαν τη δημοσιογραφική της αίγλη. Μητέρα-τροφός του έθνους που χάρη στη γυναικεία της υπόσταση, την αποδοχή του «φυσικού» της ρόλου και τα φρικασέ της καταφέρνει να αίρεται σε σφαίρες υψηλής πολιτικής και να υπερβαίνει τις μικρομματικές συμβατικότητες, η Μαρία Ρεζάν πιστεύει ίσως ότι είναι σε θέση να κατακεραυνώσει τις φεμινίστριες, στην πραγματικότητα όμως προδίδει άτσαλα τη δημοσιογραφική συνταγή της: ότι ασκεί πολιτική μέσω της μαγειρικής, ότι δηλαδή ασκεί πολιτική «δεύτερης διαλογής», «γυναικεία», και ως εκ τούτου αποδεκτή. Ποιος άνδρας μπορεί να έχει αντίρρηση με έναν τόσο πετυχημένο συνδυασμό κουζίνας και πολιτικής μαγειρικής; Ως εδώ κανένα πρόβλημα. Δικαίωμα του καθενός να πορεύεται όπως νομίζει. Τα προβλήματα αρχίζουν με τις διαστρεβλώσεις –πολλές,

διαφόρων ειδών και προελεύσεων– που αφθονούν μέσα στο κείμενο της Μαρίας Ρεζάν προκειμένου να «τεκμηριωθεί» η αντιφεμινιστική της διάθεση και να εξαρθεί ο μητρικός-συμβουλευτικός της ρόλος. Έτσι λοιπόν, κατά τη Μαρία Ρεζάν, οι φεμινίστριες είναι κάτι όντα που δεν αγαπούν τα αρσενικά παιδιά τους, αλλά και γενικότερα όλα τα αρσενικά, που καταδικάζουν τις ομόφυλές τους στη μοναξιά, που «σεξίζουν» κατά των ανδρών, δημιουργούν γενιές «ντροπιασμένων και κομπλεξικών αγοριών» και στέλνουν τα παιδιά τους στα Εξάρχεια (αλήθεια, τι συμβαίνει στα Εξάρχεια κυρία Ρεζάν;) που αποκηρύσσουν το νοικοκυριό για να «βαδίσουν απρόσκοπτα προς τα κέντρα εξουσίας», που στέλνουν τις γυναίκες να διαθέσουν το κορμί τους αορίστως και που «μηδενίζουν το άβαστο, το σπιτικό, χιλιάδων γυναικών». Κατόπιν όλων αυτών, το συμπέρασμα προκύπτει αβίαστα: «Ο Γολγοθάς και το δράμα της εργαζόμενης γυναίκας παραινεί σοβαρή υπόθεση για να την εμπιστευτεί κανείς στα χέρια των γυναικών. Μερικών τουλάχιστον».

Εκπληκτική πράγματι εικόνα του σύγχρονου φεμινισμού, των απόψεων, των επεξεργασιών και των πρακτικών του. Για πόσον ακόμη καιρό ένα κοινωνικό κίνημα θα παρουσιάζεται σύμφωνα με αυτό που υπαγορεύουν τα φαντάσματα, οι φαντασιώσεις και τα βολέματα του καθενός; Η Μαρία Ρεζάν δεν παραθέτει επιχειρήματα, επομένως είναι λάθος να απαντήσει κανείς στο παραλήρημά της. Έτσι θα περιοριστώ στις εξής επισημάνσεις:

1. Αν πράγματι διαφωνεί με το γυναικείο κίνημα η Μαρία Ρεζάν, θα έκανε καλά να διαφωνεί και με τις κατακτήσεις του, κι όχι να επιλέγει εκείνες που την εξυμνούν (Οκογενειακό Δίκαιο, ίση αμοιβή κλπ.). Καλό επίσης θα ήταν να μη ζητούσε εκ των υστέρων τη συμπαράσταση του κινήματος για τη διακοπή της εκπομπής της.
2. Δεν δικαιούται κανείς να μιλά για ήθος και δημοσιογραφική δεοντολογία, όταν εν έτει 1986 εφευρίσκει τις απόψεις του αντιπάλου, τις προσαρμόζει στις ανάγκες της απάντησής του και στη συνέχεια τις ανατρέπει με όλη του την άνεση.
3. Έχει επανειλημμένα τονιστεί πόσο ολισθηρό είναι να μιλά κανείς διερμηνεύοντας δήθεν τα αισθήματα της «σιωπηλής πλειοψηφίας», να υιοθετεί με άλλα λόγια μια πρακτική που συνήθισαμε να αποδίδουμε σε δημοσιογραφικές σχολές τύπου «Αυριανή». Εξίσου προβληματική είναι και η γνωστή λαϊκιστική αντίληψη «πολύ κολωνιακώτικα σκέφτεστε, βρε παιδιά», που παραπέμπει δυστυχώς στην ίδια μεγάλη του γένους σχολή. Καλά τα φρικασέ και τα μελιστάλακτα μητρικά λόγια, (φτιάξε του τον καφέ, κούκλα μου), αλλά για να απορρίψει κανείς το γυναικείο κίνημα θα πρέπει να έχει να του αντιπαραθέσει κάποια επιχειρήματα. Ιδιαίτερα, όταν αυτός ο «κανείς» τυχαίνει να είναι γυναίκα...

Αγγέλικα Ψαρρά

ΑΠΟ ΤΟΝ συνεργάτη του ANTI κ. Π. Ν. Στάγκο λάβαμε την ακόλουθη επιστολή:

«Δεν με παραξένεψε η απορριπτική τοποθέτηση του συνεργάτη σας Δ. Ψαρρά απέναντι στην έκθεση Ευρυγένη για την άνοδο του φασισμού και του ρατσισμού στην Ευρώπη (τ. 35, σελ. 18). Κι αυτό γιατί η τοποθέτηση του κ. Ψαρρά είναι συνεπής με τη συχνά άκοπη και αφοριστική προσέγγιση που υιοθετεί το έντυπό σας αναφορικά με τα ζητήματα της ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης, όσες φορές συμβαίνει ν' ασχολείται

με τα ζητήματα αυτά. Με παραξένεψε όμως το γεγονός ότι: παρόλο που ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ διαπνέεται από την κριτική θεωρία και θεώρηση των κοινωνικών επιστημών, ο κ. Δ. Ψαρράς μάλλον δεν μπήκε στον κόπο να διαβάσει το σύνολο του 4σέλιδου άρθρου μου στο ANTI (τ. 306, σελ. 40-43) γιατί αν το διάβαζε, θα διαπίστωνε τη σκοπιά από την οποία παρουσίασα την έκθεση Ευρυγένη και τη σημασία της για τις διαδικασίες και τους στόχους της οικονομικής ενοποίησης στην Ευρώπη.

Προσπάθησα με το άρθρο μου (και με αφορμή τη διαφαινομένη, βάση της έκθεσης Ευρυγένη, ενασχόληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των άλλων κοινοτικών οργάνων με τα ζητήματα των μεταναστών στον κοινοτικό χώρο) να καταδείξω την ένταση εκείνων των διαδικασιών που κυφορούνται στην Κοινότητα και που αποθλέπουν στη «μετεξέλιξη» της σε μηχανισμό ανανέωσης της θεσμικής υπόστασης του «κράτους δικαίου» και άμβλυνσης της οξύτατης κρίσης που αντιμετωπίζει το τελευταίο. Μάλλον λοιπόν διέφυγε από τον κ. Δ. Ψαρρά αυτή η οπτική, όπως σίγουρα θα του διέφυγε και η ύστατη παρατήρησή μου (σ.43) ότι στους ίδιους τους λαούς του Τρίτου Κόσμου εναπόκειται όχι να «ενταχθούν» στον κοινωνικό ιστό των χωρών υποδοχής τους (της Ευρώπης κυρίως) αλλά να «απελευθερωθούν» –οπτική που, βέβαια, η έκθεση Ευρυγένη «εκ των πραγμάτων» θα ήταν αδιανόητο να υιοθετήσει.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τις ελλείψεις της έκθεσης Ευρυγένη για το φασισμό και το ρατσισμό στην Ελλάδα, επιτρέψτε μου να παρατηρήσω ότι δεν αγνοεί τις «σποραδικές» πράγματι «εκδηλώσεις αντισημιτισμού» που συμβαίνουν στη χώρα πραγματικά, πόσοι σήμερα θυμούνται και πόσες εφημερίδες ή κόμματα είχαν καταγγείλει τον εμπρησμό των εβραϊκών καταστημάτων στη Θεσσαλονίκη το 1983; (βλ. σημ. 124 της έκθεσης). Όσο για τα πρόσφατα γεγονότα στα Εξαμίλια της Κορίνθου, έχω προσωπική γνώμη του ότι η σύνταξη της έκθεσης Ευρυγένη είχε ήδη ολοκληρωθεί τον Αύγουστο του 1985.

Φιλικά
Πέτρος Ν. Στάγκος
Επίκουρος καθηγητής
Τμήματος Νομικής Α.Π.Θ.

Η γνώμη του κ. Π. Ν. Στάγκου για το Σχολιαστή και η άποψή του για το άρθρο του είναι σεβαστή. Όμως τι σχέση έχει το δικό μου κείμενο για την έκθεση Ευρυγένη με την άποψη του Σχολιαστή «για την ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση» είναι ένα μυστήριο που μόνο ο κ. Στάγκος κατέχει τη λύση του. Επανερχομαι λοιπόν στο ζήτημα: Στο ειδικό κεφάλαιο για την Ελλάδα, η έκθεση είναι ελλιπέστατη. Έδειξα με δυο παραδείγματα ότι είναι κακώς εννοούμενη προστασία της καλής μας φήμης ο εξωραϊσμός και η απόκρυψη φαινομένων που –δυστυχώς– και στη χώρα μας παρατηρούνται, και μάλιστα όλο και λιγότερο σποραδικά. Ας τα πούμε με τ' όνομά τους: οι ξένοι εργάτες και οι μειονότητες (μουσουλμάνοι, τσιγγάνοι) υφίστανται σήμερα μια διπλή καταπίεση. Ο Λεπέν είναι βέβαια γάλλος. Ο Πλυτζανόπουλος όμως είναι έλληνας. Όσο για την αναφορά στα Εξαμίλια, ο κ. Στάγκος μάλλον δεν καταλαβαίνει τι συμβαίνει. Το πρόβλημα δεν είναι ότι ένα χωριό δεν δέχεται τσιγγανόπουλα στο σχολείο του, αλλά ότι μόλις σήμερα τίθεται το θέμα να πάνε σχολείο τα παιδιά των τσιγγάνων. Κι αυτό το γεγονός δεν έπρεπε να περιμένει να το μάθει ο ερευνητής του ρατσισμού το 1986.

Δ. Ψαρράς

Ο Ηλίας στον Εύμαρο

Στις 22 Απριλίου ο συνεργάτης του Σχολιαστή από το Άμστερνταμ Ηλίας Τουφεξής, θα παρουσιάσει στο Χώρο Τέχνης «Εύμαρος» τα τελευταία του έργα. Είναι η πρώτη του έκθεση ζωγραφικής στην Ελλάδα.

Σ.

Αποφασίζομεν και...

Το υπουργείο εσωτερικών αποφάσισε να ενεργοποιήσει το νομοσχέδιο «εξελθινισμού» των επιγραφών καταστημάτων, και έστειλε σχετική εγκύκλιο στους δήμους και τις κοινότητες. Ο Μάιος ορίζεται ως τελική προθεσμία εφαρμογής της απόφασης. Άσχετα με τις προβλέψεις που μπορεί να κάνει κανείς για την κατάληξη αυτού του μέτρου, στη γενική επιδοκιμασία του Τύπου οφείλουμε να αναπτύξουμε ορισμένες παρατηρήσεις:

■ Το πρώτο κυβερνητικό επιχείρημα αφορά την «εθνική υπερηφάνεια» και την ανάγκη κατανόησης απ' το ελληνικό κοινό των επιγραφών. Μα ποιος νέος καταλαβαίνει καλύτερα το «ταχυτοφείο» απ' το «fast food»;

■ Το δεύτερο επιχείρημα είναι ότι το μέτρο ενισχύει τα λαϊκά στρώματα που δε γνωρίζουν ξένες γλώσσες. Και, όμως, αν διαθέτει κανείς παρατηρητικότητα θα διαπιστώσει ότι οι «boutiques» και οι

«coiffures» στις λαϊκές κυρίως γειτονιές απαντώνται, σαν ένα απελτισμένο αντίδοτο της μιζέριας τους. Αντίθετα, στο Κολωνάκι κάνουν συνεχώς την εμφάνισή τους «ελληνοπρεπείς» επιγραφές του τύπου «Οίκος», «Κατοικείν» κλπ. Είναι ενδεικτικό ότι σ'αυτή τη συνοικία έγινε η πρώτη μεταγλώττιση: Το POP ELEVEN έγινε ΠΟΠ ΕΝΤΕΚΑ! Εδώ βέβαια δεν πρέπει να ξεχάσουμε την όψιμη επίδραση του ελληνοχριστιανισμού στην περιοχή.

■ Δεν μπορεί κανείς ν' αρνηθεί ότι η προσκόλληση στις ξενόγλωσσες επιγραφές έχει δημιουργήσει σε πολλές περιπτώσεις κομφούζιο, ή και ξεκαρδιαστικές ανοησίες. Απ' αυτή όμως τη διαπίστωση, μέχρι τη διοικητική επιβολή των ελληνικών επιγραφών η απόσταση είναι μεγάλη. Για όσους αμφιβάλλουν, παραθέτουμε το ακόλουθο απόσπασμα απ' τη μυθιστορηματική βιογραφία του Παζολίνι απ' τον Ντομνίκ Φερναντέζ (εκδ. Ασάρτη 1985, σελ. 83):

«Μέγας Ποντίφικας και μέγας γελωτοποιός της προπολεμικής Ιταλίας: ο Ακίλε Σπαράτσε, γραμματέας του εθνικού φασιστικού κόμματος, έκανε μόνος του τη λίστα των ξένων ονομάτων που έπρεπε ν' αλλάξουν. Οι εφημερίδες απαγορευόταν να γράφουν «Panorama», «cachemir», «flash», «pardon», «s' il vous plait». Τα μαγαζιά «Standard», μετονομάστηκαν σε «Standa». Η επιχείρηση απλώθηκε στα τοπωνύμια (το Courmayeur έγινε Cortaioire, το Saint Vincent στην κοιλάδα της Αόστης σε San Vincenco) και στα κύρια ονόματα: η δημοφιλής ηθοποιός Wanda Osiris, που είχε ποντάρει στην αγυπτακή χώρα για να δώσει μια πικάντικη νότα στις τολμηρές πόζες της, εκλαπυσίτικε αναγκαστικά σε Vanda Osiride. Αν οι φίλοι μου συνέχισαν να ονομάζονται Ματίας (αντί του Mattia) και Ντάνιελ (αντί του Daniele), είχαν το λόγο τους:

ήταν η έσοχα εξέγερση αυτών των νεαρών που ακόμα και τα τσιγάρα τους τα «London» έφταναν μια ωραία πρωία στα καπνοπωλεία ... σε «Firenze».

Δ.Π.

Υ.Γ.: Μάθαμε από το ΕΝΑ ότι ο γνωστός Μαιτρ της υψηλής ραπτικής Μπιλλυ Μπο (ληξιαρχικά γνωστός ως Βασίλειος Κουρκουμέλης) ανοίγει κατάστημα στη Νέα Υόρκη που θα φέρει τον τίτλο Vas-silios. Είναι φανερό ότι ούτε ο «ράφτης Βασίλειος» μπορούσε να ευδοκιμήσει στην Ελλάδα, ούτε όμως ο Billy Bo θα θυμίζει στις ΗΠΑ τίποτα περισσότερο από επαρκιότητα κάου μπού. Όλα επομένως είναι σχετικά...

Συναυλίες

Οι Watermelon Men από τη Σουηδία, γκρουπ που ανήκει στο χώρο της σύγχρονης ψυχεδελικής ποπ, θα εμφανιστεί στο κλαμπ Κύπταρο τη Δευτέρα και Τρίτη 28/29 Απριλίου. Μαζί θα παίξουν και οι Blue Light, Jaywalkers, Last Drive και ίσως κάποιο τέταρτο αθηναϊκό γκρουπ (από δύο την κάθε βραδιά).

Τους Watermelon men φέρνει η «Breathless Presents» μια πολύ νέα εταιρεία που θα ειδικεύεται στο να προσκαλεί για συναυλίες συγκροτήματα από την Ευρώπη, Αμερική και Αυστραλία, κυρίως του ανεξάρτητου χώρου. Οι επόμενες συναυλίες φαίνεται ότι θα είναι: μέσα στο Μάιο κάποιοι από τους Moodists, Crime and the City Solution ή Butthole Surfers, την πρώτη εβδομάδα δε του Ιουνίου οι επίσης Σουηδοί Nomads.

Τα δήμερα 14/15 και 21/22 Απριλίου η «Breathless Presents» θα οργανώσει πάλι στο Κύπταρο, συναυλίες με ελληνικά συγκροτήματα. Όσο για τα ξένα και από το καλοκαίρι και μετά αναμένονται διάφορα «ξεχωριστά» ονόματα για τα οποία θα υπάρχουν αναλυτικές πληροφορίες στα επόμενα τεύχη.

Χ.Δ.

«V»

Ράδιο Κουρδιστάν

Πολλοί θα πούνε πως υπάρχουν ήδη πολλά να γίνουν για τα δικά μας ραδιοφωνικά προγράμματα, άλλοι πως δεν πρόκειται να ακούσουν πού πήγαν τα λεφτά τους, πάντως εσείς μπορείτε να ενισχύσετε τον ραδιοφωνικό σταθμό «Η φωνή του Κουρδιστάν», ισχυρό σταθμό «σε ελεύθερες περιοχές του κατεχόμενου από το Ιράν, Ανατολικού Κουρδιστάν και με εμβέλεια που καλύπτει μεγάλο μέρος και του κατεχόμενου από την Τουρκία και το Ιράκ τμήματος του ιστορικού Κουρδιστάν» που καταστράφηκε πριν από αρκετούς μήνες από τουρκικά αεροπλάνα. Για την ενίσχυση καλεί η «Ελλ. ένωση για τα δικαιώματα και την απελευθέρωση των λαών» και έχει ανοικτή λογαριασμός στην Εθνική Τράπεζα με αριθμό 129-29603038.

Σ.

Ούτε μεις πάμε στο Sun City

Στις 5.3 προβλήθηκε από την ΕΡΤ-1 ένα εξαιρετικό βίντεο κλιπ με τον Σπρινγκστυν και πολλούς άλλους ωραίους τύπους που τραγουδούσαν ένα αντρατιστικό τραγούδι: δεν παίζουμε στο SUN CITY!

Και γιατί; Το SUN CITY είναι ένα τεράστιο Λας Βέγκας, ή κάτι ανάλογο, μέσα σ' ένα νοποαφρικάνικο homeland (τα υποθεμένα ανεξάρτητα κρατίδια των μαύρων), γεμάτο ακριβά ξενοδοχεία, πισίνες, μπαρ, καζίνο και πορνεία. Είναι ο τόπος όπου 1,5 εκατομμύριο λευκοί νοποαφρικανοί γλετζέδες κάθε χρόνο ξεδίνουν στο «εξωτερικό» της πουριτανικής λευκής δημοκρατίας, όπως θεωρείται το homeland, η «ανεξάρτητη δημοκρατία της Μποφουθατσουάνα». Εκεί καταργείται το ερωτικό, τουλάχιστο, απαράκταντ κατά το βραδάκι, στα μπαρ, τα καμπαρέ και τα δωμάτια των ξενοδοχείων. Η πλειοψηφία των μαύρων, βέβαια, δεν καταλαβαίνει τη διαφορά, αντίθετα η ανεξαρτησία σημαίνει, -για τον μαύρο πρόεδρο Μανγκόπε (καλό φίλο του βασιλιά Φ.Γ.Στράους) και τους λοιπούς συνεργάτες- απελευθέρωση της εργοδοσίας από ενοχλητικούς κανονισμούς, όπως καθιέρωση ελάχιστου μισθού, απαγόρευση κάθε συνδικαλισμού, ανεργία κ.λ.π.

Το βίντεο κλιπ που είδαμε είχε τη χάρη ότι ξέφυγε απ' τη γνωστή μίζερια και υποκρισία της μπριζόλας που πρέπει τάχα να στερηθούμε για τα «παιδιά της Αφρικής», γιατί στο SUN CITY δεν πας για αγαθοεργούς σκοπούς. Κι όπως οι ωραίοι τύποι που το 'φραξαν και το τραγουδούσαν, δεν πρόκειται και να μας λείψει ο χαβαλές. Ούτε μεις παίζουμε στο SUN CITY!

Γ.Κ.

Το Όνομα της ιστορίας

Μια παράσταση της Λέσχης Γραμμάτων και Τεχνών της Βόρειας Ελλάδας και του Αχιλλέα Ψαλτόπουλου

Τέλη Μάρτη με αρχές Απρίλη -αν όλα πάν καλά στη Θεσσαλονίκη και στο Κινηματοθέατρο «Αχιλλέιον» εκεί πέρα στην Αγίου Δημητρίου και Αγία Σοφία, θα δοθεί η πρεμιέρα ίσως της πιο φιλοδοξής θεατρικής δουλειάς της χειμερινής σεζόν. Πρόκειται για την παράσταση «ΜΠ όπως ΜΠΕΚΕΤ: Το Όνομα της ιστορίας» ένα μικτό θέαμα -θέατρο, χορός, κινηματογράφος, βίντεο, ολάντ, ηχητική μπάντα- διάρκειας πενήμισι ωρών που θα παρουσιάσει η Ομάδα Θεατρικής Αναζήτησης της Λέσχης Γραμμάτων και Τεχνών Βόρειας Ελλάδας. Η παράσταση βασίζεται σε επτά μονόπρακτα και θεατρικά κείμενα του

Σάμουελ Μπέκετ της πρόσφατης περιόδου του και την μια ταινία του που γύρισε το 1965 με τον τίτλο «φίλμ» σε σκηνοθεσία Άλαν Σνάνιερ και με πρωταγωνιστή τον Μπάστερ Κίτον. Η ταινία φερμένη απ' τη Νέα Υόρκη θα προβάλεται μέσα στην παράσταση προς το τέλος της. Οι άλλες δύο ταινίες είναι οι: «Πανοραμική Θέα από ψηλά» και «Καλώς ήλθατε πίσω στις Η.Π.Α.» γυρισμένες στο Ζαϊρ και στη Νέα Υόρκη από τον Αστέριο Τόπν. Το βίντεο είναι γυρισμένο στη Θεσσαλονίκη και μερικά κοστούμια (από τα 55 της παράστασης) έχουν έρθει από την Ινδία.

Η παράσταση επιχειρεί να εξετάσει τις συνέπειες που είχε η Ιστορία τα τελευταία εκατό χρόνια (1883-1983) πάνω στα άτομα της Ευρώπης. Επί πλέον η παράσταση υιοθετώντας τη δομή του ονείρου εκφέρει κι ένα σχόλιο πάνω στις δομές της αναπαράστασης, με όλα τα εκφραστικά μέσα και στο πάντρεμα μεταξύ τους.

Η ηχητική μπάντα που επιμελήθηκε ο Θανάσης Γαγάδης κινείται σ' ένα ευρύ φάσμα μουσικών ακουσμάτων -από Σοπέν και Μάλερ μέχρι μια αναδρομή στη ροκ- παρουσιάζοντας για πρώτη φορά στην Ελλάδα μουσικούς σαν τον Νικόλα Πιοβάνι, Μέρντθ Μονκ, Μπερτ Μπέργκεν, Νταμάντα Γκαλλιάς και Ντάγκαρ Γκρίππε.

Στο ίδιο πνεύμα κινούνται και οι χορογραφίες της Αμαλίας Στρινοπούλου που εκτελούνται από 7 χορευτές σε παράλληλη ή ανεξάρτητη δράση με τους εννιά ηθοποιούς της παράστασης που είναι οι: Γιάννης Αραμπατζής, Χάρης Γρηγορόπουλος, Αναστασία-Ζωή Κουμίδου, Ισαβέλλα Μαρτιζοπούλου, Καίτη Σαμαρά, Εύρη Σοφρονιάδου, Χρύσα Τριανταφυλλάκη και ο Αχιλλέας Ψαλτόπουλος.

Ο Αχιλλέας Ψαλτόπουλος έχει κάνει επίσης και τη μετάφραση των κειμένων καθώς και τη σκηνοθεσία της παράστασης, ενώ τα σκηνικά και τη διαμόρφωση του χώρου ανέλαβε ο Κώστας Βελινόπουλος.

Η παράσταση που δίνεται για τον εορτασμό των 80 χρόνων του Σάμουελ Μπέκετ, αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον λόγω της πρωτοτυπίας της, λόγω του υψηλού της κόστους, της προετοιμασίας της (1 χρόνος προετοιμασίας, 6 μήνες εντατικής πρόβες) όσο και για το γεγονός ότι τα δύο από τα επτά κείμενα παρουσιάζονται σε παγκόσμια θεατρική πρώτη.

Πέτρος Κουτούμπας

Περί βοσκοτόπων

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα και στις περιόδους νηστείας, οι λαιμαργοί καλόγεροι συνήθιζαν να «αποχαρκτηρίζουν» το κρέας και να το βαφτίζουν με το όνομα ενός νησπίσιμου είδους, για να μπορούν στη συνέχεια να ξεκοιλιάζονται στο φαγητό δίχως τύψεις. Ο αποχαρκτηρισμός, παμπάλαιο κόλπο -κάβ' έφερε απ' αυτό η μεγάλη οικογένεια των Εθνοκοφρώνων, αυτή που έδρεψε τους καρπούς ουκ ολίγων «αποχαρκτηρισμών» αναρχοεαμοκομμουνιστοσυμμοριτών- ο αποχαρκτηρισμός λοιπόν, πάντα δραματικά επίκαιρος. Με νομοσχέδιο που διαμόρφωσε η κυβέρνηση και περιμένει στη βουλή για ψήφιση, 52 εκατομμύρια στρέμματα δασικών εκτάσεων «αποχαρκτηρίζονται» σε βοσκοτόπους, στερούνται έτσι από την προστασία που προβλέπει το άρθρο 24 του Συντάγματος και παραδίδονται αργά ή γρήγορα στις διαθέσεις οικοπεδούχων και οικοπεδοφάγων.

Κρατώντας το Σύνταγμα ακέραιο και τους καταπατητές χορτάτους, κι έχοντας πάντα πλήρη για το Σοσιαλισμό, την αναβάθμιση της ζωής και άλλα πασοκικά παρόμοια, η κυβέρνηση καταφέρνει να υπερ-πλειοδοτεί σε σχέση με την επάρατη (Δεξιά) που είχε αποδεσμεύσει 15 εκατομμύρια στρέμματα χορτολιβαδική τους ιδιότητα για να τα αποδώσει σε άλλες χρήσεις (Νόμος 998 του 1978): Σκορ λοιπόν συτριπικό, 52-15, Πασοκάρα Ολέ!

Μ' αυτό τον τρόπο προωθείται στη

Βουλή μια ρυθμισή ολέθρια και καντακωπική για το ελληνικό περιβάλλον, καταστρεπτική για τους φυσικούς πόρους, υπονομευτική απέναντι σε οποιαδήποτε διαθέση ορθολογικής χωροθέτησης σε εθνική κλίμακα.

Βέβαια οι εμπνευστές του νομοσχεδίου μιλάνε για βοσκούς και βοσκοπούλες που ζητάει ελεύθερη βόσκηση και βοσκοτόπια, όμως το βουκολικότατον αυτό επιχείρημα είναι τουλάχιστον κουτό: Στην εποχή μας, η παραδοσιακή κτηνοτροφία με την ελεύθερη βόσκηση αντικαθίσταται από την εσταυλισμένη. Ας μας επιτρέψει λοιπόν το υπουργείο Γεωργίας, δε θα πάρουμε από το κουτόχορτο που μας σερβίρει...

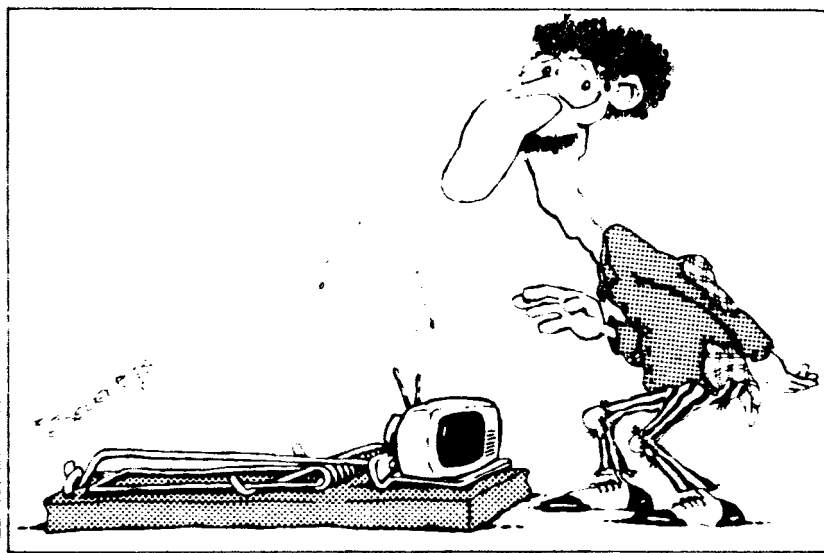
Γιάννης Σκίζας

Κορίτσια... ο Νέτας

Σχολιάστηκαν όσο σχολιάστηκαν τα Ανοιχτά Χαρπά που «αφιερώθηκαν» στην ημέρα της γυναίκας. Σχολιάστηκαν και οι παρεμβάσεις των γυναικών που συμμετείχαν. Εκείνο που δεν τονίστηκε όμως ιδιαίτερα ήταν η αντρική «συντονιστική» παρουσία που φόρπασε την όλη τελετή. Και συγκεκριμένα ο κύριος Νέτας μας! Έκτακτος! Τι σεμνό και αντρικό στυλ με το όπλο στον ώμο, έτοιμος να αγωνιστεί μέχρι και για το δικαίωμα της μητρότητας. Και η σαγηνευτικά αποστομάκασε τις κυρίες με το θέμα της στράτευσης. Εδώ φυσικά θα ήταν παράλειψη να μη θυμηθούμε την απάντηση της κυρίας Σπεντζάρη ως προς το ότι θα έπρεπε να μάθει να θηλάζει ο κ. Νέτας για να εξασφαλιστεί και η πλήρης ισότης. Σωστό! Φαίνεται λοιπόν ότι ο κ. Νέτας είναι πολύ ψημένος περί τα φεμινιστικά, με θέσεις και απ' όλα (πράγμα που απέδειξε και στο άρθρο του την άλλη μέρα στην *Ελευθεροτυπία*). Την παίζει στα δάκτυλα την ιδιαιτερότητα της γυναίκας.

Ξέρω ότι σε πολλών το νου θα πέρασε μια σκηνή με τον κύριο Νέτα στη θέση του κυρίου Βαρδαβά. Αλλά όχι! Όχι βία. Θα ήταν προτιμότερο να μεσολαβούσε καμιά κυρία από αυτές που τυχαίνει να διαθέτουν εξουσία και «πόστο» και να υποκρέωνε τον κύριο Νέτα να κεντίσει σιωπηλά ένα γκομπλέν στην οθόνη της ΕΡΤ ή έστω να πλέξει την κάλτσα του στρατιώτη στην επόμενη επέτειο της ημέρας της γυναίκας.

Α.Θ.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΑΜΕ ένα στατιστικό απολογισμό της εκδοτικής κίνησης στην Ελλάδα για το 1985. Επειδή δεν υπάρχει στη χώρα μας καμιά υπηρεσία καταγραφής και επεξεργασίας των εκδοτικών δεδομένων, βασιστήκαμε στα στοιχεία που δίνει το βιβλιογραφικό δελτίο του περιοδικού «Διαβάζω». Η καταγραφή των εκδόσεων του 1985 δεν είχε ολοκληρωθεί ως το τεύχος της 12.3.86, αλλά, με βάση την πείρα από προηγούμενες χρονιές, μπορούμε να δεχτούμε ότι οι ακαταχώριστοι ακόμα τίτλοι αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό 5% του συνόλου των τίτλων της περσινής χρονιάς, δηλ. δεν αλλοιώνουν σημαντικά την εικόνα που προκύπτει. Η εικόνα αυτή είναι, από πολλές απόψεις, πολύ ενδιαφέρουσα.

ΣΥΜΦΩΝΑ λοιπόν με τα παραπάνω στοιχεία, το 1985 κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα γύρω στις 2.000 νέες εκδόσεις και επανεκδόσεις (αν συνυπολογίσουμε και το 5% που αναφέραμε πιο πάνω). Αν πάρουμε υπόψη μας τη συνεχιζόμενη εκδοτική αναρχία στη χώρα μας, ο αριθμός των 2.000 είναι απελπιστικά μικρός, όπως δείχνει μια σύγκριση με τα αντίστοιχα νούμερα της Φιλανδίας, μιας χώρας με τον μισό πληθυσμό απ' τον δικό μας: στη Φιλανδία κυκλοφόρησαν το 1983 8.594 νέοι τίτλοι, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων κατανέμεται σε 10 περίπου εκδοτικούς οίκους. Αντίθετα, στην Ελλάδα οι 2.000 τόσοι τίτλοι αντιστοιχούν σε περισσότερους από 200 εκδοτικούς οργανισμούς. Τι σημαίνει αυτό; Ανάμεσα στ' άλλα, ότι για τους περισσότερους Έλληνες εκδότες η εκδοτική δραστηριότητα είναι λίγο-πολύ πάρεργο και η επιλογή των βιβλίων που εκδίδουν γίνεται χωρίς σταθερά κριτήρια, χωρίς μακρόπνοο σχεδιασμό. Αποτέλεσμα: η τελική παραγωγή, όπως δείχνουν τα παραπάνω συγκριτικά στοιχεία, είναι πολύ μικρή για να καλύψει ικανοποιητικά τους διάφορους τομείς της γνώσης και της πνευματικής δραστηριότητας.

ΑΠΟ ΤΑ 2.000 βιβλία του 1985, τα 635 (στοιχεία ως τις 12.3.86) ήταν λογοτεχνικά (ποσοστό περίπου 32% του συνόλου). Το αντίστοιχο νούμερο για τη Φιλανδία το 1983 ήταν 990 (ποσοστό 11,5%). Το μερίδιο δηλαδή της λογοτεχνίας στην ελληνική εκδοτική παραγωγή είναι πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο στην εκδοτική παραγωγή της Φιλανδίας, παρόλο που σε απόλυτους αριθμούς η μικρή αυτή σκανδιναβική χώρα υπερέρχει και πάλι. Αντίθετα, σ' όλο το 1985 εκδόθηκαν στην Ελλάδα όλα κι όλα 47 (σαραντεφτά!) βιβλία που ανήκαν στον χώρο των φυσικών επιστημών, της ιατρικής ή της τεχνολογίας (ποσοστό 2,35% του συνόλου). Το αντίστοιχο νούμερο για τη Φιλανδία το 1983 είναι 2.919 (ποσοστό 34%). Αφιερώνουμε αυτά τα νούμερα στον αγώνα της Ελλάδας να προλάβει τα τρένα της σύγχρονης γνώσης, τεχνολογίας και τεχνολογίας...

ΑΠΟ ΤΑ 635 λογοτεχνικά βιβλία του 1985 (στοιχεία ως τις 12.3.86), τα 460 καλύπτουν τον χώρο της ελληνικής λογοτεχνίας (ποίηση: 238 - πεζογραφία: 222) και τα 175 στον χώρο της ξένης λογοτεχνίας. Μερικές πληροφορίες γι' αυτό τον τελευταίο τομέα είναι αρκετά αποκαλυπτικές. Οι 175 τίτλοι κατανέμονται ως εξής κατά γλωσσικές ομάδες:

αγγλοσαξωνική λογοτεχνία	67
γαλλόφωνη λογοτεχνία	34
γερμανόφωνη λογοτεχνία	24
ιταλική λογοτεχνία	12
ισπανική-λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία	7
ρωσική λογοτεχνία	6
υπόλοιπες λογοτεχνίες	25

Αυτά τα «υπόλοιπα» αφορούν τη λογοτεχνία των χωρών της ανατολικής Ευρώπης, της Σκανδιναβίας, του αραβικού κόσμου, της Ινδίας, της Ιαπωνίας, της Κίνας, της Αφρικής κλπ. Η λογοτεχνία η γραμμένη σε τρεις γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά) που μιλιούνται ως μητρικές γλώσσες από 580 εκατομμύρια ανθρώπους σ' όλο τον κόσμο (ποσοστό περίπου 12% του πληθυσμού της γης) αντιπροσωπεύεται στην ελληνική εκδοτική παραγωγή του 1985 με ποσοστό που ξεπερνά το 70% στο σύνολο της μεταφρασμένης λογοτεχνίας... Αυτό για να έχουμε πιο σαφή αντίληψη του τι σημαίνει «πολιτισμικός ιμπεριαλισμός».

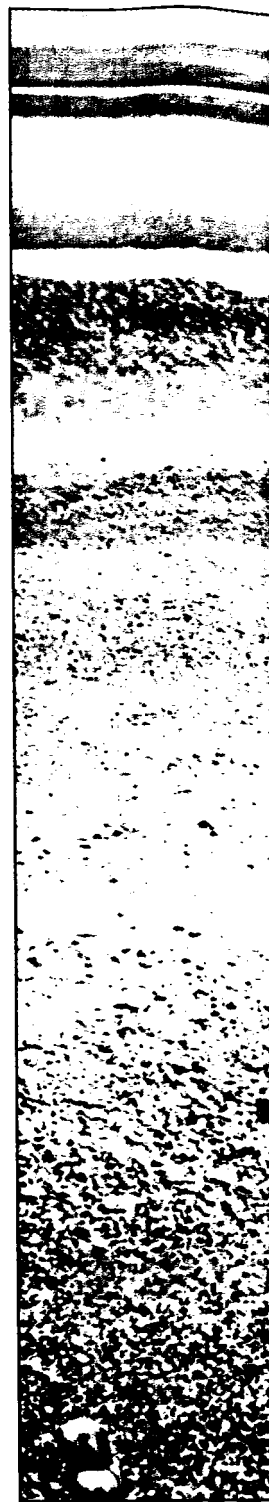
ΘΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΟΥΜΕ τώρα, σε αδρές γραμμές, ένα πρώτο απολογισμό της ελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής για το 1985, προσπαθώντας να εντοπίσουμε τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της εικόνας που μας δίνει. Η προσοχή μας θα εστιαστεί κυρίως στον τομέα της πεζογραφίας. Η ελληνική ποίηση έχει φτάσει από καιρό σε ζηλευτά (διεθνώς) επίπεδα αισθητικής αρτιότητας, κι ανάμεσα στις 238 ποιητικές συλλογές του 1985 υπάρχουν αρκετές που και ευαισθησία και τεχνική μαεστρία δείχνουν: αλλά η πεζογραφία - το λογοτεχνικό είδος που λογοδοτεί περισσότερο στη συλλογική συνείδηση - ακολουθεί ακόμα σκολιές οδούς και περνά από διαφοροποιήσεις που έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τις αντίστοιχες (έτσι κι αλλιώς λιγότερο δραματικές, στην Ελλάδα) της ποίησης.

Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΚΗ παραγωγή του 1985 (ιδιαίτερα των πιο γνωστών ονομάτων του λογοτεχνικού μας χώρου) παρουσιάζει, θα έλεγε κανείς, εμφανή συμπτώματα *γιγαντισμού*: σε μια εποχή που και οι εκδότες και το αναγνωστικό κοινό ευνοούν τα μικρά σε όγκο βιβλία, έχουμε ξαφνικά μια έξαρση των πολυσέλιδων ή και πολύτομων μυθιστορημάτων, και τριλογιών, τετραλογιών, πενταλογιών, κλπ. Μ' όλη την καλή μας διάθεση, δεν μπορέσαμε ν' ανακαλύψουμε σ' αυτά τα έργα-ποταμούς κανένα καινούριο θετικό στοιχείο, και πολύ περισσότερο κάτι που να δικαιολογεί τον όγκο τους. Πρόκειται μάλλον για μια ανοικονόμητη μακρηγορία, που όταν έχει τον χαρακτήρα της προσωπικής εξομολόγησης μπορεί να είναι συμπαθής (όπως στην περίπτωση του Γιάννη Ρίτσου, που το μυθιστόρημά του «Ίσως να 'ναι κι έτσι» άξιζε μια άλλη αντιμετώπιση απ' αυτή που θρήκε) και όταν είναι μια σκέτη αναπόληση ή αναμύηση των περασμένων γίνεται οχληρή, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν προσθέτει τίποτα ουσιαστικό στην ελληνική λογοτεχνία ούτε στο έργο των σχετικών συγγραφέων.

Ο *γιγαντισμός*, η ανάπτυξη δηλαδή ενός δημιουργήματος σε διαστάσεις που δεν δικαιολογούνται από τις οργανικές του ανάγκες, είναι στον πολιτισμό ό,τι είναι και στη βιολογία: σύμπτωμα παρακμής. Όταν ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός έφτασε στα όρια των δημιουργικών του δυνάμεων, οι αρ-

Ένας απολογισμός και μερικές συγκρίσεις

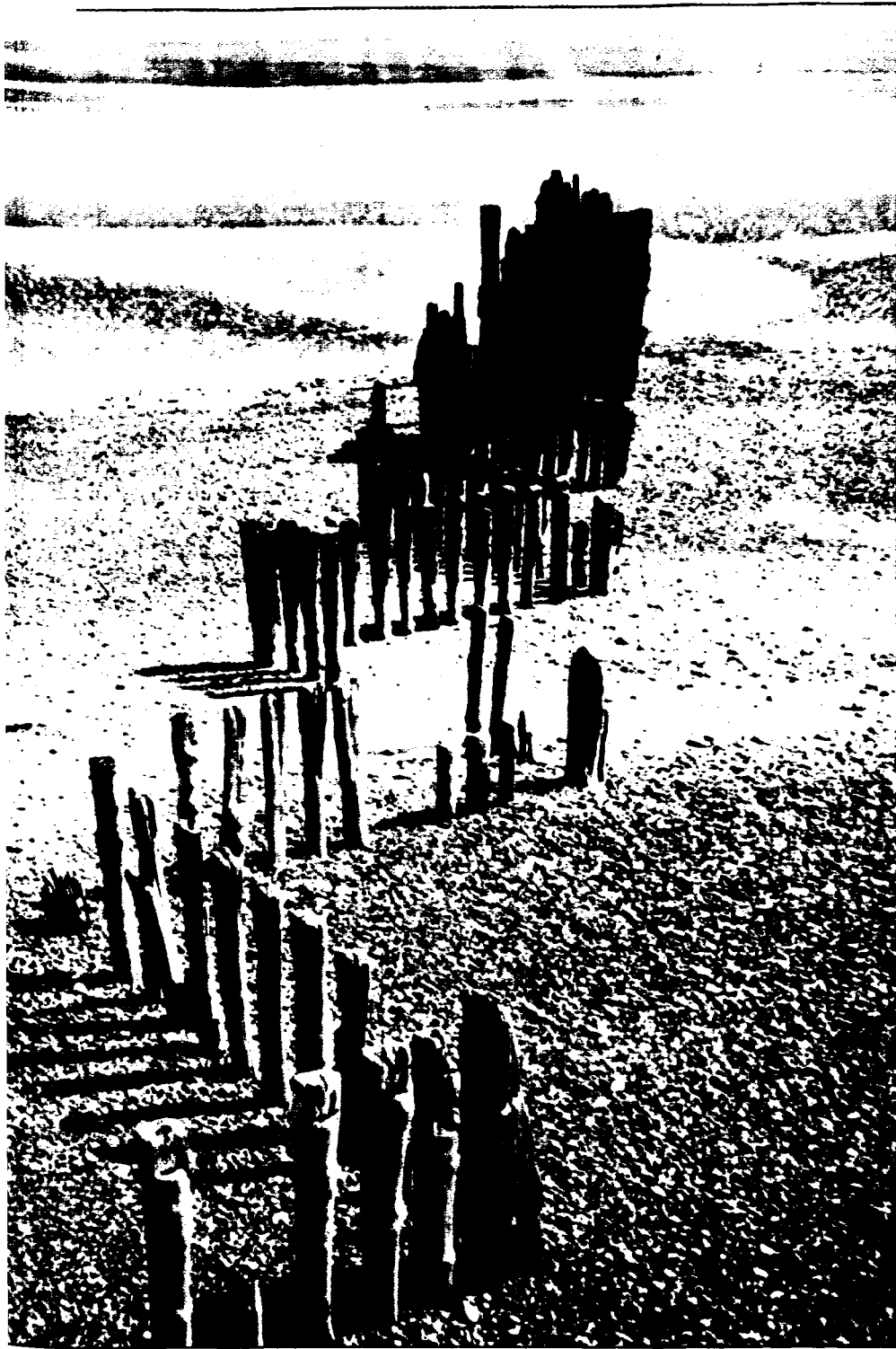

χιτέκτονες άρχισαν να χτίζουν τερατουργήματα όπως το Μαυσωλείο της Αλικαρνασσού και οι συγγραφείς να γράφουν σινδονιάδες όπως οι «Δειννοσοφιστές» του Αθηναίου. Πολλά πρόσφατα έργα γνωστών λογοτεχνών μας δίνουν την εντύπωση ότι, από την άποψη των ψυχολογικών κινήτρων, συγγενεύουν μ' αυτά τα φαινόμενα.

Ο ΤΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟ έχει να παρουσιάσει η ελληνική πεζογραφία το 1985 το έδωσαν νεότεροι συγγραφείς,

Η εκδοτική κίνηση ΤΟ 1985

που δεν είναι ακόμα «καθιερωμένοι». Όχι πως βγήκε από την πένα τους κανένα αριστούργημα ή κανένα οριακό πεζογράφημα. Αλλά μπορούμε να διακρίνουμε σε μερικά από τα έργα τους μια αρκετά συνεπή προσπάθεια να αποτυπωθεί μια νέα αίσθηση της ζωής, που σε μεγάλο βαθμό οφείλει τη δρασερότητά της στο γεγονός ότι δεν έχει κατακτήσει ακόμα το δικαίωμα να υπάρξει.

Ένα από τα καλύτερα (ίσως το καλύτερο) δείγμα αυτού του τύπου πεζογραφημάτων είναι «Τα τζιτζικια» του Βαγγέλη Ραπτόπουλου. Θέμα του είναι μια ομάδα κλεφτρόνια, που οργανώνουν ένα «μεγάλο

κόλπο»: τη ληστεία ενός δημόσιου ταμείου, ληστεία όμως που καταλήγει σε φιάσκο. Αν κάτι είναι καινούριο σ' αυτό το μυθιστόρημα, είναι ότι προσεγγίζει αυτό που λέμε «περιθώριο» χωρίς διάθεση σχολιασμού ή κοινωνιολογικής ανάλυσης, αλλά προσπαθώντας να ψηλαφήσει τα κίνητρα των περιθωριακών, το όνειρό τους, το αναρριγήμα τους από τα μέσα, συμπαθητικά (αλλά, ευτυχώς, χωρίς τάση για ταύτιση). Οι ακραιφνείς μαρξιστές δεν θα συμφωνούσαν μ' αυτή την προσέγγιση, αλλά είναι γεγονός ότι η σημερινή κοινωνία, όπου οι περισσότεροι άνθρωποι περιθωριοποιούνται με τον ένα ή τον

άλλο τρόπο και πολλές φορές μόνο στο περιθώριο μπορούν να βρουν τον αληθινό εαυτό τους, η κοινωνική ανατομή του περιθωριακού έχει πολύ μικρότερη αξία από την αποκατάσταση της ανθρωπίνης, της εσωτερικής διάστασής του.

Από αυτή την άποψη, «Τα τζιτζικια» είναι ένα βιβλίο που φανερώνει ευαισθησία στον παλμο της εποχής μας. Οι μεγάλες αδυναμίες του –κυρίως το γεγονός ότι ο συγγραφέας του καταφέρνει να δώσει πειστικά μόνο τους εσωτερικούς ρυθμούς των ηρώων του, όχι όμως και τους ίδιους τους ηρώους– θα πρέπει να ξεκινούν από την ατελή αφομοίωση των αμερικανικών λογοτεχνικών προτύπων, από τα οποία είναι ολοφάνερα επηρεασμένος ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος. Είναι μια αδυναμία των νεότερων συγγραφέων μας που την έχουμε επισημάνει κι άλλη φορά. Αλλά θα ήταν, νομίζουμε, αδικό να θεωρήσουμε ότι αυτή η αδυναμία επισκιάζει τα χαρίσματα του βιβλίου.

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ιδιότυπη μορφή περιθωρίου, στο οποίο περνούν αναγκαστικά ένα σημαντικό διάστημα της νιότης τους οι περισσότεροι άντρες Έλληνες είναι ο στρατός. Σε μια φάση όπου οι αυτοκτονίες των φαντάρων φέρνουν την κοινή συνείδηση αντιμέτωπη με τις συνθήκες ζωής στον στρατό, ο Σταύρος Λαγκαδιανός, από τους νέους λογοτέχνες μας κι αυτός, επιχειρεί με το βιβλίο του «Εν δυο κάτω» να δώσει ένα λογοτεχνικό ντοκουμέντο της συστηματικής καταρράκωσης της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας από τον αδυσώπητο στρατιωτικό μηχανισμό.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο συγγραφέας έχει ταλέντο και καταφέρνει, ιδίως στο πρώτο μέρος, να δώσει με στιβαρό τρόπο συγκλονιστικές εικόνες από την απάνθρωπη μεταχείριση των νεοσυλλέκτων στα κέντρα εκπαίδευσης. Κάνει όμως ένα σοβαρό λάθος: θέλοντας, προφανώς, να μη «νοθέψει» την αντικειμενική καταγραφή των εμπειριών του με μια πιο υποκειμενική ματιά, χωρίζει το βιβλίο του σε ένα πρώτο μέρος, που έχει τον χαρακτήρα του ντοκουμέντου, κι ένα δεύτερο, όπου περιγράφει με εσωτερικότερο τρόπο τα βιώματά του από τη στρατιωτική του θητεία. Τελικά αυτός ο διαχωρισμός είναι τεχνητός και στερεί από το βιβλίο την πνοή του. Γιατί πιο σημαντική από την (έστω εντυπωσιακή) εικονογράφηση μιας λίγο-πολύ γνωστής κατάστασης είναι, με τα κριτήρια της λογοτεχνίας, η αποτύπωση της εσωτερικευμένης αθλιότητας που χαρακτηρίζει τη ζωή του φαντάρου. Η πραγματική εξόντωση της ψυχής του φαντάρου γίνεται στις μονάδες, στην καθημερινή ρουτίνα της ζωής στο στρατόπεδο. Για να καταγράψει όμως κανείς μια τέτοια κατάσταση, δεν πρέπει να παραιτηθεί από τον υποκειμενισμό του. Το «ντοκουμέντο» του Λαγκαδιανού σταματάει στα κέντρα εκπαίδευσης, πράγμα φυσικό για τη φωτογραφική προσέγγιση που διάλεξε ο συγγραφέας. Αυτό όμως καταδικάζει τις «μαρτυρίες» του δεύτερου μέρους στον υποδεέστερο ρόλο των προσωπικών σκέψεων, που λίγο ενδιαφέρουν ένα τρίτο.

Το «Εν δυο κάτω» έχει τα προτερήματα και τα μειονεκτήματα ενός *αυθόρμητα* στρατευμένου λογοτεχνήματος: δύναμη και ζωντάνια περιγραφής, ανεπτυγμένη ευαισθησία στις έννοιες του άδικου και του δικαίου, αλλά ταυτόχρονα αδυναμία αναγνώρισης μιας βασικής αλήθειας: ότι αυτός που καταγγέλλει και αυτός που πάσχει πρέπει να ταυτίζονται στο πρόσωπο του συγγραφέα.

(Συνεχίζεται)

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Στο κρεβάτι του Προκρούστη

Το βιβλίο του Χρόνη, κυλάει σαν ένα πλατύ ποτάμι, ιστορώνοντας την πικρή ήττα ενός λαού και την προσπάθεια των ανθρώπων που αφέθηκαν χωρίς μύθο κι ελπίδα να σέρνουν κάτω από έναν άδειο ουρανό το καρότσι της ζωής τους, να σταθούν όρθιοι.

Η φυσική εξόντωση

Μακρόνησος. Κλεισμένος στο σύρμα κάτω από ένα ανελέητο φως κι έναν απέραντο ουρανό. Εναλλαγή στο βάδισμα, πότε το κανονικό, πότε το στρατιωτικό, του Σαρλώ, του κουτσού, του τυφλού, του σπαστικού, για ν' ανακουφιστεί σωματικά και ψυχικά.

Η αλλοτρίωση

Ανελέητη δουλειά, χωρίς κανένα περιεχόμενο, κανένα απολύτως σκοπό. Να πετάς μέρες ολόκληρες πετραδάκια στη θάλασσα για να κάνεις δρόμο η να πελεκάς τα χορταράκια του βουνού. Για μας ο χρόνος είχε άλλη διάσταση. Πόνος-δουλειά-πεινα-νερό-πόνος-δουλειά. Η αλλοτρίωση του εργαζόμενου από το προϊόν της εργασίας του που λέει ο Μαρξ, δεν είναι τίποτε μπροστά σ' αυτή τη δουλειά χωρίς περιεχόμενο.

Η φυγή

Στην απομόνωση, άμα δεν μπορείς να ταξιδέψεις είσαι χαμένος. Μην αφήνεσαι να θγαινεις από μέσα σου, να φεύγεις. Μέσα σου μην κάθεσαι λεπτό. Γίνομαι γλάρος, θουτάω στη θάλασσα, πετάω πάνω στα κύματα, κάνω τούμπες και βολ πλανέ μέσα σ' ένα καταγάλανο ουρανό γεμάτο φως.

Η θανάσιμη μοναξιά

Ήξερα ότι πάω για θάνατο. Ήταν Σάββατο απόγευμα, καλοκαίρι. Περνάγαμε απ' τον Βαρδάρη, είχαν σκολάσει τα μαγαζιά, ο κόσμος μυρμήγκιαζε στους δρόμους φορτωμένος ψώνια. Ακούμπησα τα χέρια μου με τις χειροπέδες στο παραπέτο του τζίπ, μια ματιά, μια ματιά... Ο ένας απ' τους χαφιέδες με κατάλαβε. Βλέπεις ρε μαλάκα, ποιος νοιάζεται για σένα;

Η ελπίδα

Στις φυλακές της Κέρκυρας, κάναμε σκληρούς αγώνες για να πετύχουμε να μας επιτρέψουν να ζωγραφίσουμε μια πράσινη γραμμούλα στους τοίχους των κελιών για να σπάσουμε λίγο αυτή τη μονότονη λευκότητα που μας τύφλωνε.

Οι κομμένες κεφαλές

Εγώ μια ζωή όλο ενοχές ήμουνα γιατί όλα τ' απαγορευμένα μ' άρεσαν: οι γυναίκες, το κρασί, οι πεινές... Ρε γαμώτο, ποτέ δεν μπόρεσα να καταλάβω πώς τσίριζε να 'μαστε επαναστάτες και να 'μαστε νερούλοι, νερόβραστοι, χωρίς φωτιά μέσα μας σ' όλη μας τη ζωή, χωρίς πάθος, χωρίς ένα φάλτσο, νότες πειθήνιες μέσα στο πεντάγραμμο.

Η ηθική εξόντωση

Στα παλιά χρόνια του Μακρονησιού, είχαν απομείνει καμιά εικοσαριά ανυποχώρητοι κομμουνιστές, ανάμεσά τους κι ένας τροτσκοϊστής. Δεν τον πλησίαζε κανείς. Μόνος απέναντι στον φοβερό μηχανισμό της βίας και στο χλευασμό των συναγωνιστών του. Ένα θράδυ, τον πήραν, τον βασάνισαν κι όταν τα ξημερώματα τον πέταξαν μέσα στη σκηνή και σέρνονταν όπως πάντα μόνος του για να φτάσει στη θέση του, οι άλλοι έβαλαν τα γέλια. Όπως μου είπε μετά από πολλά χρόνια, κείνο το θράδυ ήταν η μόνη φορά που έκλαψε κάτω απ' την κουβέρτα του.

Η συντροφικότητα

Ύστερα από πολλές απεργίες πείνας, είχαμε πετύχει να ξεφυτάνε αυτόν που πήγαινε για εκτέλεση δύο φίλοι του στην απομόνωση. Είπαμε πολλά εκείνη τη νύχτα, κατάφερε ο Μιχάλης και μας έκανε να ξεχάσουμε πως το πρωί θα τον ρίχνανε. Τα ξημερώματα, λίγο πριν έρθουν να τον πάρουν, το ρίξαμε στο τραγούδι. Μπα ούτε επαναστατικά ούτε αντάρτικα. Είπαμε ένα τραγούδι του Ταιτσάνη νομιζω εκείνο που λέει.

«Μπορεί να το 'χουν πλανέψει
ακρογιαλιές δειλινά...»

Η αντίσταση

Εθνικά τραγούδια ξέρετε; Όχι λέει ο Μήτσος. Από τους τριάντα τέσσερις που ήμαστε ξεκαθαρίσαμε πέντε που δεν τραγουδάμε. Έρχεται ο ανθυπολοχαγός. Γιατί δεν τραγουδάτε; Δεν ξέρουμε να τραγουδάμε. Να κάνετε ααα... δεν ξέρουμε ούτε ααα... μας πετάνε έξω από τη διμοιρία. Οι άλλοι τρέχουν, πέφτουν πρηνηδόν, κάνουν ασκήσεις, τραγουδάνε και τα ρέστα. Εμείς αραγμένοι κάνουμε τσιγάρο.

*

Προσπαθώντας να μιλήσω για τη συγκίνηση που ένωσα διαβάζοντας το βιβλίο του Χρόνη, μια συγκίνηση που ταλαντευόταν αδιάκοπα ανάμεσα στη διάθεση να κλάψω από καημό και να ξεκαρδιστώ απ' τα γέλια, διαπίστωσα ότι το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να μιλήσω μέσα απ' τα δικά του λόγια.

Μιλώντας για το φόβο και την αγάπη για τη ζωή, για τη θανάσιμη αγωνία της αυγής πριν την εκτέλεση και την ελπίδα, για τον τρομερό μηχανισμό της βίας και τη θαυμάσια αλληλεγγύη των ποινικών, για την αλλοτρίωση, την τρέλα, τη βαθιά συντροφικότητα και τη φυγή στο όνειρο, για τις κομμένες κεφαλές και τους ανθρώπους που κράτησαν όρθια την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, μιλώντας για όλα αυτά τα πικρά, τα σκληρά, τα πυκνά, τα οριακά, ο Χρόνης χρησιμοποιεί μια γλώσσα γνήσια, ζεστή, αθυρόστομη, ανθρώπινη, αγαπησιάρικη, στοχαστική, τη γλώσσα δηλαδή της αληθινής ιστορίας.

Α. Λαζαρίδου

ΠΙΝ ΚΑΛΑ-ΚΑΛΑ προλάβει να κατασταλάξει η συγκίνηση από το βιβλίο του Χρόνη Μίσσιου, ένας ορμηγός εγκωμιαστικών κριτικών έσπευσε να ταπώσει ό,τι ανατρεπτικό και ζωογόνο κλείνει μέσα του.

Ο λόγος για τη χρησιμοποίηση του βιβλίου και του συγγραφέα σε μια ανάλυση της Λιλή Ζωγράφου στον «Ταχυδρόμο» και μια συνέντευξη της Μαρίας Ρεζάν στο «Ένα».

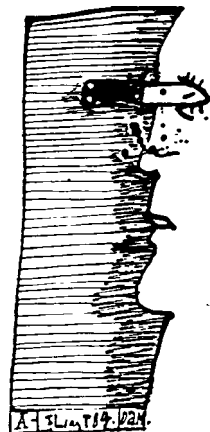
Η Λιλή Ζωγράφου σταματάει έκπληκτη —όχι ξαφνιασμένη, έκπληκτη στην φιλοσοφημένη σκέψη του Χρόνη, τονίζοντας, μάλιστα ότι αυτή «δεν έχει να κάνει με την φιλοσοφία των διανοουμένων και των κουλτουριάρηδων».

Γιατί τάχα είναι έκπληξη ένας άνθρωπος σαν τον Χρόνη να 'χει μια φιλοσοφημένη σκέψη για τη ζωή; Τι αποκρύβει αυτή η έκπληξη; Την αυτάρεσκη ικανότητα των λεγόμενων πνευματικών ανθρώπων ν' ανακαλύπτουν το γνήσιο στο λαϊκό; Ή την ανάγκη να φτιάξει από έναν άνθρωπο ζωντανό, αισθαντικό και στοχαστικό, το διατηρητέο μνημείο εκείνου που δεν λύγισε, του άκαμπτου στο ιδεολογικό του πιστεύω κ.ο.κ.

Εν τέλει ο καυγάς είναι για το πάπλωμα. Ενώ η Λιλή Ζωγράφου είναι έτοιμη με την ηδονή συλλεκτική σπάνιων αντικειμένων να παρουσιάσει στο φιλοθεάμον κοινό το γνήσιο κομμάτι που λέγεται Χρόνης, σαν να λέμε μια παλιά ξυλόγλυπτη κασέλα, ή την πρώτη ηχογράφηση ενός τραγουδιού της Εσκενάζι, κάποιος άλλος, η Μαρία Ρεζάν, προλαβαίνει και τραβάει την καρέκλα. Στο σημείο αυτό ξεχνιούνται όλα, και το βιβλίο και η ποιότητά του, και η γνησιότητα του και το πηγαίο του και μένει μόνο η χολή της φράσης «Ελπίζω πως σύντομα πια θα αξιωθούμε να τον δούμε παρουσιαζόμενο στην τηλεόραση». Όμως πού στηρίζει η Λιλή Ζωγράφου την τόση έπαρση; Πιθανότατα «στην σπάνια λεβεντιά της να μην αισθάνεται φθόνο για ό,τι αξίζει, και στην ικανότητά της να κάνει θαυμάσιες αναλύσεις σε βιβλία αγνώστων συγγραφέων».

Και τελειώνει με την κορώνα ότι «σαράντα θεωρητικοί αντικομμουνιστές δεν θα κάνουν τη ζημιά που κάνει ο Μίσσιος, φωταγωγώντας το κόμμα μέσα από το βιβλίο του». Δηλαδή σαν να λέμε κάτι σαν την «Ελένη» του Γκαϊητζ. Έτσι βλέπει τα πράγματα η κ. Ζωγράφου και είναι δικαίωμά της. Ο καθείς εφ' ω ετάχθη. Όπως δικό μας δικαίωμα είναι να θεωρούμε τη ζωντανία και την αλήθεια αυτού του βιβλίου, ζωογόνο αεράκι για τους αριστερούς.

Η Μαρία Ρεζάν σε άλλο μοτίβο, προσπαθεί εργολαβικά να ερμηνέψει το όραμα της ζωής του Χρόνη, μεταφέροντας τεχνηέντως τη συζήτηση στα καθ' ημάς. Στην «τρομακτική ελπίδα του Κ.Κ.Ε.σ», στο «Π.Α.Σ.Ο.Κ. που τόσο πολύ απογοήτευσε» αλλά και πολύ πλατύτερα στο «αγκάλιασμα των πιο ζωντανών δυνάμεων του τόπου». Τι ερμηνεία κι αυτή για ένα όραμα! Πιο μικροπολιτική, ψευδώνυμη και ψευδεπίγραφη δύσκολα θα μπορούσε κανείς να φανταστεί. Η Μαρία Ρεζάν, έβαλε το Χρόνη «στο κρεβάτι του Προκρούστη για να τον φέρει στα μέτρα της σημερινής αριστεράς», αυτή τη φορά έτσι, με πρόγραμμα. Α.Λ.

Πανκάκια και Ροκάδες στη χώρα των ονείρων

ΚΑΘΩΣ ΛΟΙΠΟΝ ακούω στα νέα από την τηλεόραση, σ' ένα αποκριτικό ρεπορτάζ, για το Μενίδι ως «πολιτιστική πρωτεύουσα του κόσμου» (sic), δεν ξέρω από πού ν' αρχίσω και πού να τελειώσω γι' αυτό το χώρο κι αυτή τη χώρα όπου οποιαδήποτε ξεφτίλα παρουσιάζεται ως σοβαρά πράγματα κι οποιοσδήποτε σοβαρός άνθρωπος ή κατάσταση, ξεφτιλίζονται ανελέητα από τον οποιονδήποτε παρορεϊδήμονα.

Κι ενώ οι ροκ «σταρς» πεθαίνουν ένας-ένας, προφανώς από την πολλή «αγάπη» με την οποία τους περιβάλλει και τους «αγκαλιάζει» το κοινό τους, η τουβούλα μας παρουσιάζει τον αποκριτικό χορό της εστίας των υπαλλήλων της ΕΡΤ-1 και -2 σε μεγαλοπρεπές play-back με σμόκιν. Ποιος ξέρει. Ίσως μ' αυτόν τον σεμνό τρόπο να θέλανε να μας αποζημιώσουνε για την απεργία τους που συνέπεσε με το ματς Γιουβέντους-Μπαρτσελόνα!

Κι ενώ η Κάτια Κολιτσοπούλου λυντσάρεται κάθε μέρα από το φίλαθλο κοινό της δικής της κι ακούει γαμωσταυριδία από τους ανθρωποφύλακες της, ο φέρελπις κύριος Γκούτσης έχει αναλάβει ελέω της Βουλής των Ελλήνων να μας κατατοπίζει σε ποιο επακριβώς είδος μουσικής ανήκει κάθε βίντεο-κλιπ που απλόχερα και αφιλοκερδώς προσφέρουν στο νεαρό φιλοθεάμον και φιλοακροάμον κοινό, οι αξιαγάπητες μας πολυεθνικές δισκογραφικές εταιρείες.

Κι ενώ η αγία του Αιγάλεω-city αθώνεται πανηγυρικά για να γυρίσει στο θεάρεστο έργο της δηλώνοντας πως για μια ακόμη φορά αποδεικνύεται πως η ελληνική δικαιοσύνη θγάζει δικαίες αποφάσεις, ο θδελυρός γκουρού Ραζίνς εκδιώκεται κλωτσηδόν και αποβάλλεται ως καρκίνωμα προς ανακούφισιν όλων μας, από το ιερό πάτριο (ή μητριο): έδαφος.

Κι ενώ ο μέγας εθνικός ηγέτης μας, βουλευτής και πρώην υποψήφιος δήμαρχος Αθηναίων ετοιμάζεται να εγκαταλείψει κι αυτός την επικράτεια πικραμένος διότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν του δίνουν τη σημασία που θα έπρεπε ως τάνκερ, ο Σακκάς με τον Κουρουπό τραγουδάνε από την Τ.Υ., ως παιδιά που έχουνε μείνει, «θρεκεκέξ».

Κι ενώ το υφυπουργείο νέας γενιάς μ' επικεφαλής τον κ. Ηλιόπουλο αγκαλιάζει το «ροκ» και οργανώνει εκδηλώσεις «ροκ» στο Αμόρε, στο Ροντέο και ποιος ξέρει πού αλλού, δωρεάν, ή αντι ευτελούς αντιτίμου, η Κουκουρούκου (πιθανότατα σε συνεννόηση με το ως άνω υφυπουργείο) βάζει χαπαχούπες με «πανκάκια» και «ροκάδες» στις γκοφρέτες της και «ροκάδες» με επί κεφαλής το Λάκη με τα ψηλά ρεθέρ ετοιμάζονται να ζητήσουν ασφάλιση του κλάδου και συντάξεις απ' το Ι.Κ.Α.

Κι ενώ «αναρχικοί» διώχνουν τους «πρεζέμπορους» από τα Εξάρχεια, ο Παπακωνσταντίνου τραγουδάει για υπόγεια και σύριγγες. Κι ενώ ο δολοφόνος του Καλτέζα επανέρχεται στο σώμα, η Ελένη Βιτάλη φυλακίζεται ως «ιδιαιτέρως επικίνδυνη για τη δημόσια

ασφάλεια».

Κι ενώ η Κατερίνα Αποστολάκου και τόσα άλλα αγόρια και κορίτσια, παίρνουνε την τελευταία τους δόση στις φυλακές, ο Κρυστάλλης αποφυλακίζεται εσπευσμένα. Αραγε φοβηθήκανε μήπως πάρει κι' αυτός καμιά τελευταία δόση, ή μήπως έχουμε έλλειψη από χαφιέδες;

Κι ενώ φαντάροι αυτοκτονούνε στις σκοπιές τους και αλλού, φιλότιμος αξιωματικός μαζεύει δείγματα στρατιωτικού σπέρματος, ασφαλώς σε μια προσπάθεια επιστημονικής εξιχνίασης ως προς το τι μπορεί να οδηγήσει τους στρατευμένους στην αυτοκτονία.

Κι ενώ η εθνική τηλεοπτική καμπάνια για να προτιμάμε τα ελληνικά προϊόντα έχει επενδυθεί ηχητικά με το κομμάτι «Άσε με να κάνω λάθος», τα έστω και μικρά νεανικά λάθη, πατάσσονται ανηλέως και παραδειγματικά.

Κι ενώ καθάρματα που πνίγουνε με τα σαπιοκάραβά τους δεκάδες παιδιά, γυρίζουνε αθώοι σπίτια τους για να μεγαλώσουνε τα δικά τους παιδιά και να τα διδάξουνε την ηθική και τη δικαιοσύνη, εγώ, (με συγχωρείτε που το γυρίζω λίγο στα προσωπικά μου) που κι εγώ απαλλάχτηκα με βουλεύμα (μετά από οχτώμισι χρόνια παρακαλώ!!) από την κατηγορία (ούτε λίγο ούτε πολύ) της «ηθικής αυτουργίας» στον υποτιθέμενο φόνο της πρώην γυναίκας μου, έχω μια κόρη που το Μάιο κλείνει τα δεκατέσσερα την οποία έχω να δω ΔΕΚΑ χρόνια, (άκουσα καλά; ναι, ναι, πολύ καλά ακούσατε, ΔΕΚΑ χρόνια) και η οποία μεγαλώνει (διδασκόμενη την ηθική και τη δικαιοσύνη) με τους ανθρώπους που με κατηγορούν, αποκλεισμένη από κάθε και οποιαδήποτε επαφή (έστω και γραπτή ή τηλεφωνική) με το τέρας-πατέρα της. Σημειωτέον ότι δεν μεγαλώνει και στην ωραία πατρίδα της την Ελλάδα μας, αλλά στο Λονδίνο της Αγγλίας όπου την έχουν εν είδει κρατουμένης σε χρυσό (αναμφίβολα) κλουβί. Τ' ακούτε κύριε Γ. Α. Μαγκάκη; Τ' ακούω να λέτε. (Αυτά, κι ας έχει καταδικαστεί τελεσίδικα κι αμετάκλητα σε τρία χρόνια φυλάκιση ο κατηγορός μου πρώην πεθερός μου, για ψευδορκία και ψευδομαρτυρία). Προφανώς το σοκ που θα πάθει το παιδί μου ξαναντικρύζοντάς με είναι μεγαλύτερο απ' ό,τι παθαίνει ζώντας με τα πρώην πεθερικά μου. Βέβαια για να πούμε και του στραβού το δίκιο, όλη αυτή η ιστορία βασίστηκε είν' αλήθεια σ' ένα δικό μου (έστω νεανικό) σφάλμα. Μάλιστα, έχω κάτσει έξι μήνες φυλακή (καταδικη) το 1968, για μισό τσιγάρο (και ίσως ούτε μισό) μαύρο. Μάλιστα. Και πάλι ζητώ συγγνώμη που σας απασχόλησα με τα δικά μου. Συνεχίζουμε λοιπόν.

Κι ενώ δολοφόνοι, μεγαλοσαπατέωνες, μεγαλοπρεζέμποροι, μεγαλοχαφιέδες και άλλα χρήσιμα κοινωνικά άτομα ζούνε ελεύθερα ανάμεσά μας και μεγαλώνουνε τα παιδιά τους ελεύθερα, «εγκληματίες» πιστι-

ρικάδες με μισό, ένα δύο ή και τρία τσιγάρα μαύρο, «επικίνδυνα» άτομα για την όμορφη κοινωνία μας, σαπίζουνε στις φυλακές, εξωστρακίζονται με τη βοήθεια των καλών μας ψυχιάτρων, χάνουνε κάθε ανθρωπινή υπόσταση στα μάτια της τίμιας και ηθικής προειρημένης πλειοψηφίας!!

Κατά τα άλλα, τα Σαββατόβραδα οι αρμόδιοι φροντίζουν για την επιμόρφωσή μας, διαλέγοντας πριν από μας για μας, τις πιο κατάλληλες γι' αυτό ταινίες, πολωνικής, τσεχικής, ή σοβιετικής παραγωγής!! Καμιά φορά δε γίνονται και επιτυχέστατοι συνδυασμοί: «Τρία κορίτσια απ' το Αμέρικα» στις 10, στις 12 τα νέα και μετά Ζανουσί, ή κάτι τέτοιο εν πάση περιπτώσει. Ό,τι πρέπει δηλαδή για την ομοιογενή μας παιδείωση.

Και βέβαια (αλλάζοντας λίγο το θέμα), όταν ανώμαλοι γονείς τρέχουνε για το παραμικρό τα παιδιά τους στους ψυχιάτρους, όλοι μιλάνε για «προβληματικά» παιδιά. Αχ, τι θα γινόμασταν χωρίς ψυχιατρεία και ψυχιάτρους!! Νάναι καλά οι αθρώποι!!

Κατά τ' άλλα ζητώ η αποπυρηνικοποίηση και φέρτε μας πίσω τις Καρυατίδες.

Και προ παντός, επιτέλους! Βάλτε μας κι εμάς στην Κουκουρούκου!!

Υγειαινετε!!
Μητς.

Υ.Γ. Πληροφορηθήκαμε από την «Καθημερινή» πως η Γαλλία απένειμε το παράσημο της λεγεώνας της τιμής, στη δικιά μας κυρία Ροζίτα Σώκου. Ίσως βέβαια να μη μάθουμε ποτέ το αιτιολογικό, αλλά είδατε καλέ;! Γι' άλλη μια φορά αποδεικνύεται (και μάλιστα περίτρανα) πως ουδείς προφήτης στον τόπο του.

*Και πάλι με τ' υγειές σας,
Μ.*

Το σινεμά πεθαίνει ζήτω τα φεστιβάλ!

ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΟΛΥ γαλάζιο στις αφίσες και στις σημαίες και στις σακκούλες. Στον ουρανό, ελάχιστο και μόνο για λίγες ώρες στη διάρκεια δώδεκα ημερών. Οι πρώτες, τα τελευταία χρόνια, θυμίζουν με αξιοσημείωτη σταθερότητα και μικρές παραλλαγές, τον ίδιο σχεδόν συνδυασμό για την εικόνα του φεστιβάλ. Όσο για το πυκνό χιόνι και τον γκριζο ορίζοντα, συντηρούν κάτι ανάλογο για λογαριασμό τόσο της εποχής, όσο και του ίδιου του Βερολίνου.

Δίπλα στα υπόλοιπα σταθερά σημεία (το φωτεινό, περιστρεφόμενο σήμα της «Μερσεντές» στην κεντρική πλατεία, τους ανάπηρους πολέμου στις γωνίες των κεντρικών δρόμων και τις χιλιάδες χήρες που πριν γεράσουν κάνοντας περιπάτους με τα ισάριθμα σχεδόν σκυλιά τους, πρόλαβαν να χτίσουν την καινούρια πόλη, τη γειτονία με τον ανατολικό τομέα της παλιάς γερμανικής πρωτεύουσας, τις υπαίθριες αγορές γεμάτες ξένους), η πρώτη απειλή για το αίσθημα της συνέχειας, παραμονεύει στους χώρους υποδοχής των δημοσιογράφων και των άλλων καλεσμένων. Ύστερα από τριανταπέντε διοργανώσεις, οι υπεύθυνοι της φετινής διαπιστώνουν την παραμονή της έναρξης διαχειριστικές ατασθαλίες, με θύμα τον οικονομικό προϋπολογισμό: αποτέλεσμα τα πολύτιμα κουπόνια (για γεύματα 15 περίπου μάρκων τη μέρα) δεν μοιράζονται, ενώ και η άλλοτε άφθογη οργάνωση που έφτανε να προκαλεί τρόμο, μοιάζει τώρα να παραπαίει, κάνοντας τους αρμόδιους της Θεσσαλονίκης να νιώθουν καλύτερα.

Μόνο που πρόκειται για εξακόσιες ταινίες και πάνω από δυο χιλιάδες επαγγελματίες επισκέπτες. Όπου να κατανεμηθούν σε αίθουσες και ώρες προβολής ή θέσεις και ξενοδοχεία, αντίστοιχα. η καθιερωμένη δεξίωση της βραδιάς, αμέσως μετά την πρεμιέρα. Αν το «Τζίντζερ και Φρεντ» τραγουδάει μελαγχολικά την εξορία των ηρώων του χθες, παρόμοιες εκδηλώσεις αναλαμβάνουν τους σκοπούς της ένδοξης επιστροφής. Συγκινούν, λοιπόν, κερδίζουν τον ενθουσιασμό και τα χειροκροτήματα του κοινού ο Φεντερίκο Φελλίνι με τη Τζουλιέτα Μασίνα στην κεντρική σάλα του «Zoo Palast» όμως λίγο αργότερα, στο ισόγειο του «Intercontinental» οι θνητοί παραμερίζουν μπροστά στην εντυπωσιακή εισβολή των φακών, των μηχανών και των προβολέων. Ανάμεσά τους, η πρόεδρος της κριτικής επιτροπής Τζίνα Λολομπριτζίτα. Σε σχετικό φυλλάδιο αναφέρεται η χρονολογία του ντεμπούτου της στο σινεμά, αλλά όχι και της γέννησης. Παραμένει, επομένως ελκυστική για τους νοσταλγούς, ματαιόδοξη για τους νεότερους και τουλάχιστον, καθώς οι *monitors* δεν *salutant* πια στις σύγχρονες αρένες του θεάματος καταφέρνει να κεντρίσει την περιέργεια των βαριεστημένων. Όχι για πολύ, αφού οι λαιμαργοί πλειοψηφούν και η κουζίνα σκανδαλίζει. Ρεαλιστής, το μέλος της ίδιας επιτροπής και δημιουργός των «Ευνοούμενων του φεγγαριού». Οτάρ Ισσελιάνι, προτιμάει πιο κει να φλερτάρει ήσυχα, τρώγοντας επίσης.

Στο μεταξύ, οι προβολές αρχίζουν. Στις εννιά

κάθε πρωί, για να κλείσουν τον κύκλο μόνο μετά τα μεσάνυχτα. Κυριαρχούν, η ανδρική και γυναικεία ομοφυλοφιλία, τα προβλήματα των σχέσεων του ζευγαριού, η διάλυση της οικογένειας, το κοντικό περελθόν μ' αιχμή τις ενοχές του εβραϊκού ολοκαυτώματος. Όπως οι Αμερικανοί με το Βιετνάμ, οι Γερμανοί δείχνουν πια αποφασισμένοι να προχωρήσουν στην εκκαθάριση των λογαριασμών τους μ' αυτό το θέμα. Η διαφορά εκδηλώνεται στη μέθοδο: αντί παραγωγής ταινιών, προτιμούν να συμπεριλάθουν σ' όλα σχεδόν τα προγράμματα του φεστιβάλ, φιλμ που από οποιαδήποτε χώρα και μ' οποιοδήποτε τρόπο, αναφέρονται στην προηγούμενη «ιστορική παρεξήγηση».

Μ' ένα ακόμα ευαίσθητο ζήτημα, επιχειρείται μια ανάλογη διευθέτηση. Το τηλεοπτικού χαρακτήρα «Σταμάχιμ», όχι μόνο αντλεί τον τίτλο και το υλικό του από τις φυλακές έξω από το Βερολίνο, όπου πριν δικαστούν κρατήθηκαν τα ηγετικά στελέχη της «Μπάαντερ-Μάινχοφ», αλλά κερδίζει και το μεγάλο βραβείο του φεστιβάλ. Επιτέλους, είναι δυνατό να θυμηθεί κανείς την περίοδο της τρομοκρατίας, ωστόσο οι συμμετοχές του διαγωνιστικού μέρους δημιουργούν απορίες για τη μνήμη του ίδιου του σύγχρονου κινηματογράφου. Απέναντι στην υιοθέτηση της ηλεκτρονικής αισθητικής, την αγωνία των αγοραστών και των διανομένων, τις κρατικές επιχορηγήσεις και τον πληθωρισμό των Αμερικάνων, το ευρωπαϊκό σινεμά ολοφάνερα υποχωρεί. Πισωπατώντας, μεταθέτει το κέντρο βάρους των προσπαθειών στη διεύρυνση του ρόλου των φεστιβάλ, που όσο πληθαινούν, άλλο τόσο και διακρίνονται από τάσεις γιγαντισμού, σ' ακολουθία του παραδείγματος των Καννών.

Για το Βερολίνο, ίσως είναι αργά. Πέροι, τα αμερικάνικα φιλμ προκαλούσαν ασφυξία. Φέτος, έχουν αποσυρθεί, διόλου διακριτικά αν το γεγονός συνδυαστεί με τη μετάθεση της λειτουργίας της μεγάλης «Αγοράς του φιλμ» στο Λος Άντζελες, σε ημερομηνίες που συμπίπτουν με του Βερολίνου.

Με τρεις ταινίες («Καμόρα» της Βερτμύλερ, «Η λειτουργία τέλειωσε» του Μορέττι και «Βερολινέζικη υπόθεση» της Καβάνι) οι Ιταλοί, αν και στηριγμένοι σε δανειακές δυνάμεις, προσπαθούν χωρίς αποτέλεσμα, ενώ για μια ακόμα φορά, κινηματογραφίες δίχως μεγάλη παράδοση επιβεβαιώνουν τη ραγδαία ανάπτυξή τους (Ισπανία, Βραζιλία, Αργεντινή).

Αν τα φεστιβάλ από σούπερ-μάρκετ, μεταβληθούν σε εργαστήρια του μέλλοντος, ο Φελλίνι κι οι άλλοι απαισιοδοξοί θα διαψευστούν, κι όχι μόνο γιατί καμιά τηλεόραση δε θα δημιουργήσει υποκατάστατα της κινηματογραφικής μυσταγωγίας. Αλλά, γιατί στους ίδιους αυτούς χώρους, από το ένα στούντιο στην άλλη αίθουσα, τα μελλοντικά οράματα σχηματίζουν αδιόρατα τη μορφή τους, για τους καιρούς της μεσοβασιλείας των εικόνων. Ασπρόμαυρη επίκληση του φιλμ νουάρ και «Πωλ Σεβρολέτ» του Ολλανδού Πιμ ντε Λα Πάρα, εικαστικός παροξυσμός και όπερα στο «Βασιλιά των ρόδων» του Βέρνερ Σρέτερ, οι δεκαετίες του τανγκό στην «Εξορία του Γκάρντελ» από τον Φερνάντο Σολάνας.

Να στροβιλίζεσαι, λοιπόν, σε ρυθμούς του Ρίο ντε λα Πλάτα, όταν το διάστημα φαντάζει κοντινό. Και μετά, το ίδιο θράδυ, ο μεσοπόλεμος ν' αποχωρεί στο κλασικό «Εχιλ», με τη βραζιλιάνικη σάμπα και τον φίλο ψυχίατρο απ' τη Θεσσαλονίκη που έγινε μισός Βερολινέζος, μισός Νοτιοαμερικανός, Ρίο-Παρίσι, Παρίσι-Βερολίνο, στο ίδιο αεροπλάνο, ο συνάδελφος της «Αιμπερασιόν» του θυμίζει τις δυνατότητες της νυχτερινής ζωής στο Βερολίνο. Χάρη στο σινεμά, οι δυνατότητες του ταξιδιού και του ονείρου, μένουν κι αυτές ανυπολόγιστες.

Ανδρέας Τύρος

«Η Πλάτα» ή Σάμπα, αμερικανική ή βραζιλιάνικη, αργεντινική ή γαλλική, σίγουρα αμερικανική 200 φωνητικά ορχήστρα θράυερ των Πιρ ντε Λα Πάρα.

Σε χαμηλή φωτιά

ΑΣ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ ότι είσαστε μέλος κάποιου αθηναϊκού ροκ γκρουπ (όχι φυσικά από τα προστατευόμενα του υπουργείου) και θρυσκόσατε αντιμέτωπος με τη διαδικασία να κάνετε εσείς και το συγκρότημά σας ορισμένες εμφανίσεις ενώπιον του ανυπομονούντος και διψασμένου αθηναϊκού κοινού. Τι υπάρχει, αυτή τη στιγμή; Το Κύτταρο κλαμπ μόνο Δευτέρες και Τρίτες (λόγω Ταξιαρχιών), το Madd κλαμπ, το Rodeo, η Μουσική Αποθήκη, ο Υπερσυντέλικος και αυτό είναι όλο. Ή σχεδόν όλο, μια και κάμποσες φορές γίνονται τίποτα έκτακτα σε σχολεία, ανοικτούς χώρους κ.λ.π.

Ο πιο συνηθισμένος λόγος που κάποιο γκρουπ παίζει «live» είναι η προώθηση και η γνωριμία του κόσμου με κάποιο δισκογραφικό υλικό. Τουλάχιστον αυτό συμβαίνει πανταχόθεν. Εδώ, όπου το δισκογραφικό υλικό είναι ανύπαρκτο έως αμελητέο (σε συνάρτηση με τον αριθμό των γκρουπ) κάτι τέτοιο εκ πρώτης όψεως φαίνεται άχρηστο. Τα συγκροτήματα εμφανίζονται: α) γιατί θέλουν ή τους αρέσει να παίζουν ζωντανά β) γιατί έτσι συνηθίζεται και γ) και

κυριότερο γιατί δεν ξέρεις τι μπορεί να γίνει καμιά φορά.

Στην πρώτη περίπτωση η οποία είναι η πιο υγιής, η πιο ενδιαφέρουσα και αυτή που θα μας απασχολήσει περισσότερο συμβαίνουν τα εξής παράδοξα. Έχοντας υπόψη τις συνθήκες που επικρατούν σε ένα ροκ κλαμπ της Αθήνας (ελλιπή ή κακά μηχανήματα, προχειρότητα, θιασύνη να κλείσουμε την τάδε ώρα, ανύπαρκτη οικονομική κάλυψη που συχνά καταλήγει σε κοροϊδία, ελάχιστος κόσμος και ακόμα πιο ελάχιστος που συμμετέχει και διάφορα άλλα), ένα γκρουπ με κάποια προσωπικότητα και κάποια αξία (και υπάρχουν δέκα τουλάχιστον τέτοια γκρουπ στην Αθήνα) ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΑΘΕΙ ΝΑ ΑΠΑΙΤΕΙ ΤΟ ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΘΑ ΠΑΙΞΕΙ και όχι προφασισόμενο το αιώνιο πρόβλημα της επιλογής, να βρίσκεται τις περισσότερες φορές μέσα σε χώρους, οι οποίοι δεν έχουν καμιά σχέση μ' αυτό το ρημάδι το ροκ εντ ρολλ. Δεν επιτρέπεται η α) περίπτωση που αναφέρθηκε πιο πάνω να μπλέκεται με την β) και την γ) και το χειρότερο να τη χρησιμοποιούμε σαν κάλυμμα.

Ζωντανή εμφάνιση — Πιεσμένη ανταπόκριση

Ο ελληνικός χώρος δεν προσφέρεται ούτε για εμπορική ούτε για καλλιτεχνική αναγνώριση. Το πολύ-πολύ που προσφέρεται είναι για να περνάνε μερικοί άνθρωποι όμορφα είτε στο στούντιο, είτε στο κλαμπ είτε δεν ξέρω και γω πού. Το σίνγκλ των Last Drive (κοντεύει ένας χρόνος από τότε που βγήκε) έχει πουλήσει 2.000 αντίτυπα που είναι νούμερο πρωτοφανές για τα ελληνικά δεδομένα, το δε γκρουπ δεν έχει δει φράγκο απ' αυτή την ιστορία. Το αστέιο είναι ότι υπογράφονται συμβόλαια, δίνονται όρκoi («μεγάλε μην ανησυχείς για τίποτα!») γίνονται διαπραγματεύσεις, υπόγειες συναλλαγές, μυστήριο γενικώς καλύπτει την ατμόσφαιρα λες και παίζονται εκατομμύρια ή η πρώτη θέση στο Top of the pops.

Ανάλογη φυσικά είναι η κατάσταση στο χώρο των ζωντανών εμφανίσεων. Φτάσαμε στο σημείο να εμφανίζονται δύο συγκροτήματα σε αθηναϊκό κλαμπ το ίδιο βράδυ, χωρίς το ένα να γνωρίζει ότι θα παίξει και το άλλο. Φτάσαμε στο σημείο να μισούνται συγκροτήματα μεταξύ τους επειδή δεν ξέρουν πού να ξεσπάσουν για τη μιζέρια που τους ακολουθεί σε κάθε τους βήμα. Φτάσαμε στο σημείο να παίζουμε σε λαϊκή ντισκοτέκ, με κυρίες με γούνες στο ακροατήριο. Φτάσαμε ακόμα στο σημείο να πληρώνουμε από την τσέπη μας λεφτά για ταξί για να πάμε να φέρουμε ταμπόρο επειδή έσπασε το άλλο, μόνο και μόνο επειδή κάποιο άλλο γκρουπ δεν δίνει το δικό του.

Μην νομίζετε ότι τέτοια δεν γίνονται στο Λονδίνο ας πούμε. Όμως εκεί έχουν να μοιράσουν πράγματα μεταξύ τους, εκεί είναι όλα μέρος ενός καθημερινού (και όχι περιστασιακού) παιγνιδιού. Όταν οι Jesus and Mary Chain παίζουν μόνο 25 λεπτά δημιουργώντας τίποτα άλλο εκτός από θόρυβο ξέρουν ότι την άλλη μέρα (όχι σε ένα μήνα) θα τους γράψουν παντού στην πρώτη σελίδα. Εδώ αν ένα γκρουπ τολμήσει να παίξει μόνο 25 λεπτά, φαντάζεστε σε ποιον υπόνομο θα καταλήξει;

Είναι προτιμότερο λοιπόν να λέμε ότι παίζουμε γιατί έτσι συνηθίζεται ή γιατί δε ξέρεις ποτέ τι μπορεί να γίνει. Άσχετα αν η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα στο κόσμο, όπου οι εταιρείες δίσκων δεν διαθέτουν ανθρώπους που η δουλειά τους είναι να πηγαίνουν να βλέπουν συγκροτήματα σε κλαμπ. Έτσι λοιπόν τι άλλο να περιμένει το γκρουπ; Τι άλλο πέρα από λίγα λόγια για τη συναυλία τους ύστερα από δύο ή τρεις μήνες με το απαραίτητο ως συνήθως αλληλοθάψιμο μουσικών-δημοσιογράφων.

Ένα άλλο βασικό πράγμα είναι η συχνότητα με την οποία εμφανίζονται τα συγκροτήματα, με δεδομένο πάντα ότι λίγες φορές εγκαταλείπουν την Αθήνα για να πάνε να παίξουν αλλού. Νομίζω ότι παραπάνω από μία εμφάνιση το μήνα περισσότερο κακό παρά καλό κάνει στο γκρουπ. Αυτό μπορεί να αλλάξει μόνο όταν δημιουργηθούν πυρήνες φανατικών οπαδών κάποιου γκρουπ. Τα τέσσερα τελευταία χρόνια απ' όσο έχω δει, μόνο κάπως με τους Last Drive ή τα πανκ συγκροτήματα (λόγω περισσότερης αλληλεγγύης) συμβαίνει κάτι τέτοιο. Συνεπώς τίποτα δεν πείθει ότι η ζυγαριά θα γείρει προς τη μεριά των μουσικών.

Και για να τελειώνουμε. Θυμάστε κάποια εποχή όπου τα συγκροτήματα και οι μουσικοί μάθαιναν τον κόσμο πώς να σκέφτεται, πώς να αντιδράει, πώς να συμπεριφέρεται; Ή υπάρχει έστω και ένα μέλος αθηναϊκού γκρουπ που να μην αναγνωρίζει ότι, οτιδήποτε συμβαίνει γύρω του, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από μια συναυλία δεν θα υπήρχε αν δεν είχε μελετηθεί τόσο καλά, ένα τέτοιο υλικό;

Άρα πώς θα καθαρίσει (ή πώς θα βρωμίσει) το μυαλό του κόσμου, αν τα ίδια τα συγκροτήματα είναι ανίκανα να του δείξουν ότι δεν είναι τυχαίο το ότι αρπάξανε μια κιθάρα και ανεθίκανε στη σκηνή; Και είναι ανίκανα γιατί καταπιάνονται —όχι όλα ευτυχώς— μ' εκείνα ακριβώς τα πράγματα που τους έχουν επιβάλλει οι διάφοροι άσχετοι. Πράγματα, για τα οποία διάφοροι τρελάθηκαν ή το πολύ-πολύ πέθαναν.

Χρήστος Δασκαλόπουλος

ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΜΕ να έχουμε παρά-
πονο από τη μουσική κίνηση του
Μάρτη. Δεκάδες συναυλίες και
εμφάνσεις. Praxis, στο Παλλάς,
«πικάντικα μουσικά φανελάκια», στο
Ζυγό, συγκροτήματα ροκ στο «Κύττα-
ρο», στη «Madd» (Συγγρού 59) και στη
«Μουσική Αποθήκη» (Μοσχονησίων 2), η
«Μουσική Συνεργατική Κίνηση» (Ν. Γκι-
νης, Η. Τριανταφυλλίδης, Θ. Τρύφωνας,
Λύτσης) εκδηλώσεις με ροκ, τζαζ και
διάφορα άλλα στο «Ροντέο», Ginger Ba-
ker στο «Av» και ορισμένα άλλα που μου
διαφεύγουν.

Ενώ λοιπόν η μουσική δραστηριότητα
μεγαλώνει, κάποιες άλλες «πόρτες»
κλείνουν. Διακόπτονται οι συναυλίες του
«Σείριου», που γίνονταν στο θέατρο
«Κνωσός». Ο «Σείριος» ήταν ένα
«παράθυρο» μιας «μεγάλης» εταιρείας
δίσκων, της Columbia, στην «ποιότητα».
Υπεύθυνος ο Μ. Χατζιδάκης, ο οποίος
μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα
πραγματοποίησε και προγραμμάτισε μια
πολύ αξιόλογη σειρά δίσκων. Δίσκοι που
χαρακτηρίζονται όχι μόνο από την ποιό-
τητα στο μουσικό περιεχόμενό τους, και
μάλιστα σ' ένα είδος που δεν ...έλκει
ιδιαίτερα τις μεγάλες εταιρείες, αλλά και
από την ποιότητα της παραγωγής, της
εμφάνισης, του εξώφυλλου κ.λ.π.

Ο «Σείριος», εκτός από τη δισκο-
γραφική δραστηριότητα διοργάνωσε
σειρά συναυλιών ολοκληρώνοντας έτσι
την επαφή του πολύ σημαντικού δυναμι-
κού του (Δ. Ζαφειρέλης, Α. Πλάτωνος, Φ.
Νταντωνάκη, Σ. Τσιλικής, Η. Λιούγκος, Μ.
Τρανουδάκης κ.λ.π.) με το κοινό.

Το ειδύλλιο δεν έμελλε να κρατήσει
πολύ. Οι συναυλίες διακόπτονται, κι ο Μ.
Χατζιδάκης κατηγορεί την Columbia για
μπούκοτάρισμα της δουλειάς με την έλ-
λειψη διαφήμισης, την καθυστέρηση της
έκδοσης των δίσκων κ.λ.π. Πράγματα
βέβαια που ήταν εκ των προτέρων
γνωστά ότι συμβαίνουν όταν οι «μπίζ-
νες» μπλέκονται με την «τέχνη». Σε
πρώτη ανάγνωση λοιπόν έχουμε την
γνωστή αντίδραση της μεγάλης εται-
ρείας σε μια ποιοτική αλλά μη κερδοφό-
ρα δουλειά. Βέβαια με τον Χατζιδάκη και
τις μεταπτώσεις του, είναι δύσκολο να
ξέρει κανείς όλες τις πτυχές των γε-
γονότων! Μένουμε λοιπόν σ' αυτά που
φαίνονται!

Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

Η συναυλία του Steve Lacy, 9 του Μάρ-
τη στο Παλλάς, τράβηξε το ενδιαφέρον
των Αθηναίων. Σε σημείο που να δη-
μιουργηθεί το αδιαχώρητο, σε αντίθεση
με τις άλλες μέρες του φεστιβάλ Praxis,
που πάντως ήταν ανεβασμένο από
πλευράς προσέλευσης σε σχέση με πέρ-
σι.

Αναρωτιέμαι λοιπόν τι ήταν αυτό που
τράβηξε τόσο πολύ κόσμο στη συγκε-

κριμένη συναυλία. Παρόμοιο ερώτημα
μου είχε δημιουργηθεί και στη συναυλία
του Α. Carlenaro που επίσης είχαμε
αδιαχώρητο, ενώ η αμέσως προηγούμε-
νη ανάλογη θαυμάσια συναυλία του
Cronopona ήταν σχεδόν άδεια. Μα ο Lacy
κι ο Carlenaro είναι «φίρμες» θα μου
πείτε! Κι όμως η πραγματικότητα είναι
ότι και στις δύο περιπτώσεις είναι ζητή-
μα αν τους ξέρουν 100-200 άτομα από
τους θεατές. Γιατί το «ειδικό» κοινό που
ακούει τη μουσική τους είναι ελάχιστο.
Και στις δύο περιπτώσεις αυτό που μέ-
τρησε ήταν η υπερπροβολή από τα «ευ-
ρειας κυκλοφορίας έντυπα», που συνή-
θως αντιγράφουν τα προγράμματα των
συναυλιών που τους φαίνονται εντυπω-
σιακά... έπαιξε με τον Coltrane κ.λ.π.!! Να
λοιπόν η φίρμα. Αλλά χρειάζεται λιγη-
νή γνώση ή τουλάχιστον στοιχειώδεις εν-
διαφέρον για να μπορεί η πληροφόρηση
να περιλάβει όχι μόνο ό,τι γυαλίζει, αλλά
και πολλά άλλα που έχουν αξία.

Δεν αναφέρω βέβαια στην αναφι-
σθήτη αξία των παραπάνω μουσικών
αλλά στους μηχανισμούς προβολής που
στηρίζονται στην άγνοια, τουλάχιστον
στο μη εμπορικό κύκλωμα.

Για τη συγκεκριμένη συναυλία
γράφουμε σε άλλες σελίδες του Σχολια-
στή. Εγώ ήθελα απλώς να αναφέρω τον
πραγματικό πρωταγωνιστή της. Τον
Ηχολήπτη! Ο οποίος κατόρθωσε, στο
πρώτο μέρος, να μας κάνει να μην
ακούμε τίποτα το συγκεκριμένο, εκτός
από μια γενική βοή. Βέβαια υποθέταμε
ότι οι μουσικοί έπαιζαν καλά γιατί ήταν
και φημισμένοι, κι ακόμη όταν κάποιος
έβγαине μπροστά, μάλλον έπαιξε...σόλο,
οπότε και αμήχανοι χειροκροτούσαμε.
Στο δεύτερο μέρος ο ηχολήπτης, γελών-
τας σαρκαστικά, έφτιαξε τον ήχο, απο-
δεικνύοντας έτσι τον σημαντικό ρόλο
που παίζει σε κάθε συναυλία. Και χειρο-
κροτήσαμε ενθουσιασμένοι! Είχε κλέψει
την παράσταση! Στη συνέχεια η συ-
ναυλία ήταν απολαυστική, και καταλάβα-
με τι έπαιζαν οι άμοιροι μουσικοί στο
πρώτο μέρος. Καταλάβαμε ακόμη ότι για
μια καλή συναυλία δεν αρκεί ο καλός
μουσικός!

Η τόσο ευχάριστη συμμετοχή στο Pra-
xis, ελλήνων μουσικών στα συνθεσάιζερ
φαίνεται ότι δεν περιορίστηκε στο
φεστιβάλ. Έτσι οι μουσικοί Μιχάλης
Γρηγορίου, Βαγγέλης Κατσούλης, Κώ-
στας Κοράκης, Γιώργος Κουρουπός,
Δημήτρης Μαραγκόπουλος, Θύμιος Πα-
παδόπουλος και Λένα Πλάτωνος δη-
μιούργησαν τα «Μουσικά Εργαστήρια»
που θα λειτουργήσουν στην αίθουσα
«Εύμαρος» (Φωκίδος 26) μέχρι της 20
Απριλίου. Όπου με βάση τα συνθεσάιζερ
θα συνδημιουργήσουν, μαζί με όσους
άλλους μουσικούς θα συμμετέχουν,
μπροστά στο κοινό, μέσα στις 4 μέρες

που θα διαρκεί το κάθε σεμινάριο. Η
μουσική πραγματικότητα λοιπόν έχει
πολλά πρόσωπα στη χώρα μας. Τουλάχι-
στον δεν πάσχουμε από έλλειψη δη-
μιουργών.

Κι άλλη μια ευχάριστη είδηση, για ό-
σους απογοητεύτηκαν από τη λιτότητα
που προβλέπεται για το μουσικό καλο-
καιρί. Νέο Διεθνές Φεστιβάλ 25 Ιουλίου
έως 25 Αυγούστου, αυτή τη φορά στην
Πάτρα με διευθυντή τον Θάνο Μικρού-
τσικο. Και απ' ό,τι φαίνεται, δεν είναι ένα
ακόμη «επαρχιακό» φεστιβάλ. Αντιθέτα
αν οι εξαγγελίες του πραγματοποιηθούν,
το καινούριο φεστιβάλ θα γίνει σοβαρός
πόλος καλλιτεχνικής συσπείρωσης και
δημιουργίας. Το φεστιβάλ θα παρέχει
μουσική, θέατρο, κινηματογράφο και
χάπενινγκ. Όσον αφορά τη μουσική
υπάρχει μια πολυμορφία που ξεκινάει
από τη μουσική δωματίου που φτάνει
στο σύγχρονο ελληνικό τραγούδι με
πλούσιες, απ' ό,τι φαίνεται συμμετοχές.
Υπάρχουν όμως δύο σημαντικά καινού-
ρια χαρακτηριστικά.

α) Όλες οι εκδηλώσεις έχουν ένα
κοινό θέμα, στη συγκεκριμένη περιπτώ-
ση, την «μάσκα στην τέχνη». Υπάρχει έ-
τσι ένας συνδεδεμένος κρίκος, ένας κοινός
παρονομαστής.

β) Το νέο φεστιβάλ φιλοδοξεί να κάνει
παραγγελίες 6 νέων έργων κάθε χρόνο.
Έτσι ενισχύει έμπραχτα τη νέα δη-
μιουργία και παράγει καινούριο έργο. Γε-
γονός πολύ σημαντικότερο από την αέ-
νη παρέμβαση των αστεριών, αξίων και
Λυκαθηττούς. Το γεγονός ότι ο κυβερ-
νητικός υπεύθυνος για το φεστιβάλ,
Γιώργος Παπανδρέου είναι βουλευτής
Αχαΐας μας κάνει να αισιοδοξούμε για
την πραγματοποίηση των φιλόδοξων
υποσχέσεων!

Και μια τελευταία είδηση. Μετά την
κυκλοφορία της δουλειάς του συγ-
κροτήματος τζαζ του Γ. Τρανταλιδη με
τον τίτλο «ΧΟΡΕΣ», μια νέα δουλειά
ετοιμάστηκε. Αυτή τη φορά από τους IS-
CRA (Φακανάς, Φαραζής, Lynch, Πλιάτσι-
κος, Μπαρμπέρης) με τίτλο «καινούρια
μέρα». Οι ISCRA είναι σήμερα ένας από
τους πιο ενεργητικούς πόλους της τζαζ
στη χώρα μας με πολύ αξιολογημένα απο-
τελέσματα. Πλουτίζει ο χώρος της τζαζ
λοιπόν, με το νέο δίσκο, που απ' ό,τι
ακούγεται είναι θαυμάσιος. Περιμένου-
με.

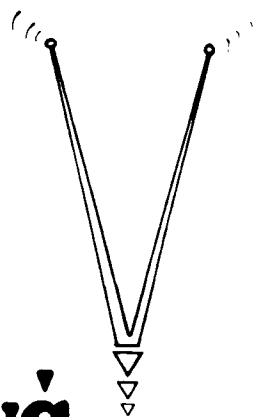
Πολύ αισιοδοξία σ' αυτό το τεύχος.
Υπερβολική ίσως, αλλά μην ξεχνάτε ότι
μήπκε και η Άνοιξη!

Δημήτρης Οικονομάκης

Ένας ραδιοφωνικός σταθμός ξεκινά από ένα μπαρ

Εντός, εκτός, επί τα ερτζιανά

ΜΕΣΑ του Μάρτη. Καιρός άστατος έως ολιγονεφελώδης, προτάσεις του Ανδρέα στα ΚΚΕ, θάνατος του Ούλαφ Πάλμε, γράμμα του προέδρου Ρήγκαν στους «6». Αλήθεια, το έχετε προσέξει; Το πρώτο θήμα για την ποιοτική αναβάθμιση των μέσων μαζικής επικοινωνίας έγινε κιάλας! Το ονόματα των επώνυμων ξένων γράφονται ή εκφωνούνται με την σωστή προφορά...

Εδώ κάπου κινείται και η ομάδα των «ραδιοπειρατών» από τις Δυτικές συνοικίες που, αυτή τη φορά, βγήκε και με ανακοίνωση στις εφημερίδες να αντικρούσει τον μύθο για τις παρεμβολές των «πειρατών» στα τηλεπικοινωνιακά μέσα, «αυτό είναι κάτι που μπορεί να ρυθμιστεί με συνεννόηση», άλλωστε, «ρωτήστε τους πιλότους. Αν κάποιος κάνει παράσιτα αυτός είναι η ΕΡΤ», και να ζητήσει τη φιλελευθεροποίηση της ραδιοφωνίας. Εδώ κάπου, η απέναντι όχθη, κυκλοφορούν και οι φήμες για αλλαγές στα ερτζιανά μέσω ενός «Τέταρτου Προγράμματος» περί την γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης και τον Γιώργο Παπανδρέου.

Δίπλα σε αυτά, αλλά, ταυτόχρονα και μακριά τους, το «Radio Club». Χώρος συνάντησης των φανατικών της ραδιοφωνίας, ομάδα παραγωγής προγραμμάτων και παρέμβασης στα ερτζιανά που επιδιώκει την ποιοτική αναβάθμισή τους και την κατά λέξη εφαρμογή του άρθρου 15 του Συντάγματος, κατά πώς λέει και το Δελτίο Τύπου που μας έστειλαν.

Ένα μπαρ δηλαδή που είναι και πλήρης ραδιοφωνικός σταθμός με μεγάλες δυνατότητες, όπως έδειξε και η αναμετάδοση την Κυριακή 16/3, των αποτελεσμάτων των γαλλικών εκλογών, που είχε ταχύτητα, αποκλειστικότητα, όπως το εμπιστευτικό γκάλλο «εξόδο κάλπης», ανταποκρίσεις από το Παρίσι και το Μπορντώ... Επαγγελματική δουλειά.

«Αυτό εδώ είναι η καφετέρια της μελλοντικής ραδιοφωνίας που δεν ξέρω τι θα είναι. Θα 'ναι ελεύθερη, θα 'ναι συντονισμένη, δεν ξέρω. Θα είναι όμως διαφορετική από την σημερινή. Προσπαθούμε να μαζέψουμε κόσμο, τους ανθρώπους που νοιάζονται για το ραδιόφωνο, που ξέρουν τι είναι, που έχουν κάτι να πουν γι' αυτό. Για να μην περνάει η βραδιά μας τσάμπα, μιας και λειτουργούμε σαν μπαρ γιατί άλλο τρόπο χρηματοδότησης δεν βρήκαμε, κάνουμε κάποιες εκπομπές.

Ίσως για την ώρα μόνο 3-4 από αυτές θα μπορούσαν να περάσουν στο ραδιόφωνο που θα θέλαμε αλλά με τον καιρό και την ολοκλήρωση του στούντιο που ετοιμάζουμε στο υπόγειο θα γίνονται περισσότερα πράγματα».

Μιλάμε με τον Αλέξανδρο Γιώτη, ανταποκριτή της Γαλλικής Κρατικής Ραδιοφωνίας στην Ελλάδα και πρωτεργάτη της προσπάθειας. Για το στέκι που έστησαν, το ραδιόφωνο, την ΕΡΤ και τους πομπούς.

«Από την προηγούμενη εμπειρία μου, τους σταθμούς που έστησα στη Γαλλία, τη δουλειά μου στην κρατική ραδιοφωνία, την προσπάθεια που έκανα με το ΚΚΕ εσ πέρυσι, κάτι πήγε να γίνει και φέτος αλλά η απόφαση χάθηκε ανάμεσα στην Κεντρική Επιτροπή και τις αριστερές τουαλέτες, έμαθα ότι χωρίς το νεύρο του πολέμου κάποιος σου ανεβαίνει στο σθέρκο. Ε, αυτή τη φορά θέλω τα μηχανήματα να είναι δικά μου, της ομάδας που δουλεύουμε μαζί. Βαρέθηκα κάθε τρεις και λίγο να τρέχω πίσω απόνα διευθυντή, απόνα κομματάρχη, απόνα δεν ξέρω τι».

Ο ραδιοφωνικός σταθμός του «Radio Club» εκπέμπει βέβαια για την ώρα «εσωτερικά», η εμβέλεια του κρατιέται στους τέσσερις τοίχους του μπαρ, γι' αυτό και λειτουργεί απερισπαστος. Η ομάδα έχει καταθέσει αίτηση στο Υπουργείο Προεδρίας για άδεια λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού, έχει προσφύγει για το ίδιο θέμα στην ΕΟΚ και ετοιμάζει χάπενινγκ έξω από το υπουργείο για να ανοίξει το θέμα.

«Όταν όλα τα σχήματα έχουν αποτύχει είναι μια ιδέα. Στους επόμενους δυο χρόνους θα συμβούν πράγματα. Ετοιμάζεται ο νέος φορέας, θα γίνει αναγκαστικά κάποιος μορφής απελευθέρωση των ερτζιανών. Δεν ξέρω όμως πόσο μακριά θα φθάσουν. Από 1/1/87 η ένταξη στην ΕΟΚ είναι πλήρης, πράγμα που σημαίνει πως πρέπει να εφαρμοστεί πλήρως η συνθήκη της Ρώμης, πράγμα που σημαίνει πως πρέπει να παραχωρήσουν κάτι.

Εξ άλλου οι αναγνωστικές, οι καταναλωτικές συνήθειες αλλάζουν. Υπάρχει απαίτηση ποιότητας. Και για να γυρίσουμε στα εδώ, η ελευθερία λόγου δεν πάει μόνη της, πάει και με ποιότητα. Όσο συμπαιθείς κι αν ήταν προσπάθειες σαν του ANTI, του

ΚΚΕεσ και άλλων που δοκίμασαν και κυνηγήθηκαν, δεν έδωσαν κάτι διαφορετικό στο ραδιόφωνο. Ήταν ένα μπλα-μπλα, ωραίο ίσως, αλλά χωρίς δυναμική, χωρίς ουσιαστικά διαφορές με την ΕΡΤ. Αυτό που θέλουμε εμείς να βγει στον αέρα πρέπει να είναι και ραδιοφωνικό. να πειθεί».

Πομποί κάθε είδους, προτάσεις στα συρτάρια, η ΕΡΤ και το κρατικό της πρόσωπο, οι πειρατές και οι απαγορευτικοί νόμοι, το αίτημα για Ελεύθερη Ραδιοφωνία και πάλι.

«Η ΕΡΤ είναι πεθαμένη, δεν χτίζεις σπίτι στο θάλατο. Το πολύ που μπορεί να δώσει σήμερα είναι κάποιες τρυπούλες μετά τις 3 το πρωί, τέτοια πράγματα. Η δύναμη του ραδιοφώνου είναι τεράστια, ίσως αυτό ξέρουν και δεν το αφήνουν αλλά καταλήγουν στο αντίθετο αποτέλεσμα. Όταν βάζεις 20 λεπτά Παπανδρέου και 3 λεπτά Μητσοτάκη ο δεύτερος μένει γιατί ο κόσμος βαριέται. Τα σχέδιά μας δεν πολυκολλάνε με την ΕΡΤ. Δεν είναι ραδιόφωνο αυτό. Για μένα ο μόνος ραδιοφωνιτζής στην Ελλάδα, αρέσει δεν αρέσει, είναι ο Χάρυ Κλυν. Ίσως και δυο τρεις άλλοι τύπου 2-67 που συχαινομε το είδος του αλλά ξέρει την δουλειά του κι ο Θεός Νώντας που αποχώρησε.

Βγαίνουν μετά οι διάφορες ομάδες, κόμματα κλπ. και σου λένε «δημοκρατική ραδιοτηλεόραση»... Είναι δυνατόν; Αφού πρόκειται για κατ' εξοχήν αυταρχικό μέσο, δεν έχεις ούτε τη δυνατότητα να γυρίσεις πίσω να ξανακούσεις κάτι, αυτό που μπορείς με την εφημερίδα σου. Εδώ ό,τι σου πέταξαν κι όπως το αρπάξεις. Γι' αυτό εμείς λέμε: Πολλαπλασιασμός! Αυτό μπορεί να γίνει...»

Πέτρος Δελής

φωτογραφία: Άγης Κελεπκής

Η λιτότητα στην πράξη

ΔΕΝ ΠΑΕΙ ούτε ένας χρόνος από τότε που γράφοντας για το «Πράξις '85» εξέφραξα, από τις στήλες του Σχολιαστή, μερικές σημαντικότερες αντιρρήσεις μου: τόσο σχετικά με τα είδη της μουσικής που το σημαντικό αυτό φεστιβάλ φαίνεται να προωθεί τελευταία, όσο και σχετικά με την αξία των γκρουπ που προσκαλούνται.

Οι αντιρρήσεις αυτές παραμένουν. Φέτος όμως το σκηνικό έχει όλως διόλου αλλάξει, όχι μόνο στη μουσική και γενικότερα στην καλλιτεχνική σκηνή αλλά και σε όλο το φάσμα της ζωής. Η λιτότητα έχει αρχίσει πλέον να γίνεται αισθητή σε όλους τους τομείς ενώ οι συνέπειές της αγγίζουν πια όλο και πιο συγκεκριμένα κέντρα αποφάσεων. Έτσι λοιπόν, το φεστιβάλ «Πράξις» δεν μπόρεσε δυστυχώς να ξεφύγει από την παρούσα συγκυρία και από τη μια δεν ήταν, μέχρι σχεδόν την τελευταία στιγμή, σίγουρο αν θα γίνει, και από την άλλη, όταν τελικά αποφασίστηκε η διοργάνωσή του, δεν μπόρεσαν να αποφασιστούν παρά τέσσερις μόνο βραδιές συναυλιών.

Στις τέσσερις αυτές μουσικές βραδιές, οι έλληνες καλλιτέχνες είχαν τη μερίδα του λέοντος. Μπορεί το γεγονός αυτό να είχε σχέση με τη λιτότητα αλλά ίσως θα έπρεπε να το βλέπουμε και από θετική σκοπιά, ότι δηλαδή επέτρεψε σε αρκετούς έλληνες μουσικούς να εκφραστούν στα πλαίσια ενός φεστιβάλ που αποτελεί πια παράδοση.

Ήταν όμως και η εμφάνιση των ελλήνων ανάλογη των πλεονεκτιμάτων που είχαν φέτος σε σχέση με το παρελθόν; Παρά τις ορισμένες αντιρρήσεις και ένα ατύχημα, νομίζω πως ναι.

Το τρίο του Γιώργου Τρανταλίδη που άνοιξε τη φέτινη διοργάνωση κινήθηκε σε ένα μουσικό κλίμα πιο σημαντικό από ό,τι σε παλιότερες συναυλίες ή σε εμφανίσεις σε κλαμπ και σε δίσκους. Προώθησε μία άποψη για τη μουσική πολύ λιγότερο συμβατική από το παρελθόν και έδειξε ότι αν ο ίδιος ο Τρανταλίδης κατορθώσει τελικά να απαλλαγεί από μία θορυβώδη αντίληψη για το ρόλο των ντραμς, μπορεί να προσφέρει περισσότερο στην ανάπτυξη της τζαζ στην Ελλάδα. Δεν θα πρέπει όμως να παραλείψουμε να τονίσουμε ιδιαίτερα την περίπτωση ενός από τα μέλη του τριό, του τενόρο σαξοφωνίστα Τάκη Πατερέλη. Ο νεαρός αυτός μουσικός νομίζω ότι αποτελεί ένα πολύτιμο κεφάλαιο της σύγχρονης ελληνικής μουσικής σκηνής. Είναι ένας εκπληκτικός σαξοφωνίστας με γνήσιο καλλιτεχνικό αίσθημα και

τεράστιες δυνατότητες. Χρησιμοποιώντας όλο το εύρος του σαξοφώνου και εκμεταλλευόμενος πλήρως όλες τις δυνατότητές του κατάφερε να μας πείσει ότι αν συνεχίσει με τον ίδιο ρυθμό δημιουργικότητας, θα φτάσει σίγουρα στην κορυφή όπου θα παραμείνει για πολύ.

Από τους άλλους έλληνες που ακούσαμε, κανένας δεν μας είναι άγνωστος, αλλά εκτός από τον Βαγγέλη Κατσούλη τόσο ο Νίκος Γεωργούσης όσο και ο Μιχάλης Γρηγορίου και ο Δημήτρης Μαραγκόπουλος παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στο «Πράξις», γεγονός που μας γεμίζει χαρά, γιατί έτσι δόθηκε η ευκαιρία και σε ένα διαφορετικό κοινό να γνωρίσει τη μουσική τους. Στον Βαγγέλη Κατσούλη, που έχει τη μερίδα του λέοντος από εμφανίσεις στο «Πράξις», είχα ασκήσει πέρσι μια δριμύτατη κριτική βασισμένη σε μία σειρά εμφανίσεών του που εκτεινόταν σε κάποιο χρονικό διάστημα. Παρ' όλο που πιστεύω ότι για μια σειρά λόγους είναι πολύ δύσκολο να κινηθεί προς κάτι το ουσιαστικό, στα πλαίσια της μουσικής που κάνει τα τελευταία χρόνια, στενοχωρήθηκα εξαιρετικά όταν με την έναρξη σχεδόν της φετινής εμφάνισής του έπαθαν βλάβη τα συνθεσάιζερς και στάθηκε αδύνατο να συνεχίσει. Πιστεύω ότι όλοι οι παρόντες τη βραδιά εκείνη θα ένιωσαν τι σημαίνει αυτό και θα ήθελαν να συμπαρασταθούν στον Κατσούλη με οποιοδήποτε τρόπο.

Ο Μιχάλης Γρηγορίου και ο Δημήτρης Μαραγκόπουλος προέρχονται από τη γενιά εκείνη των νέων ελλήνων μουσικών που όχι μόνο η δουλειά τους δεν είναι καθόλου άγνωστη και σε ευρύτερους από τους αυστηρά μουσικόφιλους κύκλους αλλά και που μπορούν να δείξουν ότι η νέα ελληνική μουσική έχει να προσφέρει κάτι παραπάνω από απλή διασκέδαση, το αντίθετο μάλιστα. Γιατί αν, ας πούμε, σταθεί κανείς στη σόλο συνθεσάιζερ εμφάνιση του Μιχάλη Γρηγορίου και προσέξει το πού αυτή παραπέμπει, θα ανατριχιάσει. Η κοινωνία του μέλλοντος, το κλίμα της οποίας αναπλάθουν με επιτυχία τα συνθεσάιζερς του Γρηγορίου, δεν είναι και τόσο μακριά. Ο θαυμαστός καινούργιος κόσμος του Χάξλεϋ, η Οδύσεια του διαστήματος του σκηνοθέτη Κιούμπρικ και η ατμόσφαιρα του Κουρδιστού Πορτοκαλιού (και πολλών άλλων έργων πρόζας, θεάτρου ή κινηματογράφου) δεν αποτελούν μέλλον μακρινό. Είναι το 1984 που αποτελεί παρελθόν. Και μάλιστα, όλοι αυτοί οι συνειρμοί δεν δημιουργούνται από τη μουσική

αντίληψη ενός ροκά, προς την οποία δυσπιστώ αρκετά, αλλά από τη δουλειά ενός ανθρώπου πολύ σοβαρού και θετικού. Από την άλλη, έρχεται ο Δημήτρης Μαραγκόπουλος με το γκρουπ του να δείξουν ότι μία σειρά από ανατολικές τελετουργικές λατρευτικές μουσικές (ινδική, ελληνορθόδοξη, τουρκική) δεν έκαναν πάντα τίποτα άλλο παρά να εξορκίζουν αυτό που η μουσική του Μιχάλη Γρηγορίου διαπιστώνει εκ των υστέρων και υποτίθεται ότι θα σώσει τις ταλαιπωρημένες ψυχές από την ψυχο-πνευματική τυραννία. Όσο για τη συζευξη του ανατολικού αυτού τελετουργικού με στοιχεία δυτικής έκφρασης δεν δημιουργεί, κατά Μαραγκόπουλο και τους αξιολογότερους συνεργάτες του, παρά αύξηση του υπαρξιακού άγχους. Για την αξιολογότερη αυτή εμφάνιση, αλλά σύντομη σε διάρκεια, αξίζουν ιδιαίτερη μνεία τα φωνητικά της Σαββίνας Γιαννάτου και του σημαντικότερου νέου μουσικού Γιώργου Χατζημιχελάκη.

Πρέπει νομίζω να προσέξουμε πάρα πολύ την περίπτωση του Νίκου Γεωργούση. Ο μουσικός αυτός που εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο «Πράξις» υπάρχει κίνδυνος να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις ως προς την μουσική άποψη που προωθεί. Έχοντας παρακολουθήσει την παρουσίαση ενός πρωτοποριακού συμφωνικού έργου του Γεωργούση, έστω και κακοποιημένου, και ξέροντας ότι ο άνθρωπος αυτός δεν είναι μουσικά απαίδευτος, υποστηρίζω ότι οι σόλο πιανιστικές εμφανίσεις του δεν παρουσιάζουν το πλήρες και ουσιαστικό μουσικό πορτραίτο του. Εκείνο που επίσης υποστηρίζω είναι ότι ακόμα και απ' αυτές τις χωρίς ιδιαίτερη φαντασία ή δημιουργικότητα (παρά μόνο «ομορφιά») εμφανίσεις του, μπορεί να βγει κάτι το σημαντικό: ο Νίκος Γεωργούσης είναι πραγματικά Μουσικός και Πιανίστας.

Μία πολύ πιο συγκροτημένη, ουσιαστική και ενδιαφέρουσα εκδοχή της προηγούμενης μουσικής μας έδωσε ο Δυτικογερμανός πιανίστας Rainer Brüninghaus με το τρίο του. Εκεί δηλαδή που ο Γεωργούσης μιμείται, ο Brüninghaus αποδίδει θαυμάσια ακριβώς γιατί παίζει τη μουσική του, τη μουσική που ξέρει και στη διάδοση της οποίας, περισσότερο ίσως γνωστής σαν E.C.M. μουσικής, βοήθησε όπως κάθε πραγματικός δημιουργός. Παρά την ύπαρξη ορισμένων προβλημάτων ηχητικής κάλυψης το τρίο του Rainer Brüninghaus έδειξε ότι αποτελείται από πολυσχιδείς και ευρείς μουσικούς που παρουσίασαν μία

πολύ σωστά μελετημένη συναυλία. Αυτό συνέβη με όλα τα κομμάτια, είτε καθαρόαιμα E.C.M., είτε σε 7/8, είτε μίνιμαλ, είτε με στιγμιαία περάσματα προκλασικών μενουέτων, είτε σιδήποτε άλλο.

Αντίθετα, η ομάδα του Peter Nu, με τον ίδιο στο πιάνο, τον Tony Uter στα κρουστά και τις χορεύτριες Irène-Rachel Siegel και Margo Lane, μας απογοήτευσε κυριολεκτικά. Εκεί που στην αρχή της εμφάνισής τους πήγαν να δώσουν την εντύπωση ότι έστηναν ένα πολύ ενδιαφέρον multi-media θέαμα, δεδομένου ότι υπήρχε και με σλάντς παρουσίαση εικαστικών θεμάτων, σιγά-σιγά γινόταν κατανοητό ότι: δεν διέφεραν και πολύ από ένα «πρωτοποριακό» γκρουπ ποικιλιών, μία ανούσια δηλαδή παρουσίαση μοντέρνων καταστάσεων, και οι χορεύτριες δεν κατανοούσαν τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της ιδιότητάς τους. Γιατί μια και ο χορός είναι η προσπάθεια όχι μόνο ανάδειξης αλλά και ξεπεράσματος των περιορισμών του σώματος, δεν κινήθηκαν παρά στο επίπεδο της χαριτωμένης ευλυγισίας.

Η ατελής ηχητική κάλυψη κινδύνευσε να καταστρέψει την κορυφαία παρουσία του φετινού «Πράξις», του σεξέτετου του Steve Lacy. Ίδου γιατί: έχοντας παρακολουθήσει κάπου επτά συναυλίες του γκρουπ (και με τη σημερινή μορφή του και με την παλαιότερη) και γνωρίζοντας καλά τη δισκογραφία τόσο του ίδιου του Lacy όσο και του γκρουπ, θεωρώ ότι για να κατανοήσει κανείς το εύρος, τη σπουδαιότητα, την αξία και την ομορφιά της μουσικής αυτής, δεν πρέπει να περιοριστεί σε μία μόνο συναυλία. Όσο και οι εμφανίσεις του σεξέτετου να δημιουργούν με τρόπο σχεδόν μαγικό ένα κλίμα αφάνταστης ευφορίας και να μεταδίδουν την απόλαυση που γεννά η αληθινή δημιουργική μουσική, αποτελούν ένα περιοριστικό τρόπο γνωριμίας με το έργο του Lacy μια και η δουλειά αυτή εκτείνεται σε πολύ ευρύτερους ορίζοντες. Ο Steve Lacy δεν είναι βε-

βαίως τελείως άγνωστος στην Ελλάδα. Έχει εμφανιστεί με το σεξέτετο για πρώτη φορά σε ελληνικό κοινό στο πρώτο διεθνές φεστιβάλ τζαζ του Δήμου Θεσσαλονίκης, τον Δεκέμβριο του 1984. Στην Αθήνα όμως ήρθε για πρώτη φορά. Για το λόγο λοιπόν αυτό αλλά και για όσα αναφέρθηκαν αμέσως πριν, θα έπρεπε η πρώτη του εμφάνιση στο αθηναϊκό κοινό να είναι άμεμπτη. Όταν όμως ακούστηκαν οι πρώτες φράσεις, το λιγότερο που μπορεί να πει κανείς ότι δημιουργήθηκε ήταν δυσφορία και δυσαρέσκεια. Ευτυχώς βέβαια που λόγω της ομοιογένειας και της επικοινωνίας, παρά τα καταστροφικά ηχητικά του πρώτου μέρους, το γκρουπ κρατήθηκε σε υψηλό σημείο απόδοσης και ευτυχώς επίσης που τα κάπως διορθωμένα αυτά ηχητικά στο δεύτερο μέρος μπόρεσαν να αφήσουν να περάσει το γνωστό κλίμα ευφορίας και επιτέλους οι ακροατές να ενθουσιαστούν. Πραγματικά, η κορυφαία στιγμή του φεστιβάλ.

Οι αντιρρήσεις λοιπόν για την όλη σύλληψη, παρουσίαση, εμβέλεια και προοπτικές του φεστιβάλ «Πράξις» («Σχολιαστής», Ιούνιος '85) παραμένουν και μάλιστα στο ακέραιο. Μόνο που τώρα το παιχνίδι παίζεται με άλλους όρους και μαζί με τις περιφημες αυτές αντιρρήσεις δεν θα πρέπει να ξεχνούμε δύο ακόμη παράγοντες: α) ότι στενεύουν όλο και περισσότερο οι δυνατότητες παρουσίασης δημιουργικής μουσικής, όποια και να 'ναι αυτή β) ότι δημιουργείται στην πλειοψηφία των μουσικών, δημιουργικών και μη, πρόβλημα εξεύρεσης δουλειάς. Αυτά τα τελευταία για να γίνει κατανοητός ο ρόλος των εκδηλώσεων σαν το «Πράξις», μερικά επίσης φαινόμενα της γενικότερης μουσικής σκηνής καθώς επίσης και η ακολουθητέα τακτική από μέρος εκείνου, που στα παραπάνω πλαίσια, θέλει ταυτόχρονα να θίξει και τις αρνητικές πλευρές κάποιας διοργάνωσης. Το τι θα γίνει στο μέλλον, θα το δείξει η πράξη. Ίδωμεν.

Αλέξανδρος Σακκάς

φωτογραφία: Άγης Κελεπ

ΠΡΑΞΙΣ 86

STEVE LACY:

Η μουσική μας είναι "ζεστή"

συζήτηση με τον Άγη Κελπέκη

– Γιατί διάλεξες το σοπράνο σαξόφωνο;

S.L.: Γιατί η ζέβρα έχει μαύρες γραμμές;

– Έχεις παίξει άλλα πνευστά του ίδιου τύπου πριν;

S.L.: Έχω δοκιμάσει μα δεν ήταν αυτό που ζητούσα.

– Είναι ο ήχος λοιπόν του σοπράνο;

S.L.: Είναι η φωνή μου που γίνεται μουσική στο σοπράνο και ο ήχος του σοπράνο που γίνεται φωνή μου.

– Εκτός από πνευστά;

S.L.: Έχω παίξει πιάνο και θα παίζω σ' όλη μου τη ζωή. Είναι το όργανο που χρησιμοποιώ για να γράφω μουσική.

– Η μουσική σου θεωρείται πριν μερικά χρόνια πρωτοποριακή, αυτό ισχύει και σήμερα;

S.L.: Την ίδια μουσική κάνω εδώ και πολλά χρόνια. Θα την έλεγα περισσότερο σύγχρονη παρά πρωτοποριακή.

– Ίσως τώρα το κοινό τη δέχεται πιο εύκολα.

S.L.: Πάντα υπάρχουν δυσκολίες στις νέες δημιουργίες. Αλλά αφορούν περισσότερο τους μουσικούς ή τους ειδικούς. Ο κόσμος δέχεται κάθε τι που έχει ωριμάσει. Είναι κάτι σαν τη μετουσίωση που γίνεται από το καινούργιο στο παλιό κρασί. Μόνο οι ειδικοί έχουν περιέργεια να δοκιμάσουν το νέο κρασί ή να το κρίνουν. Πολλές φορές και εγώ έπρεπε να περιμένω πριν προβάλλω μια ιδέα. Τώρα όμως έχοντας την πείρα τόσων χρόνων είναι το ίδιο απλό να παρουσιάζουμε μαζί με τις παλιές και τις νέες συνθέσεις. Τα πράγματα πάνε καλύτερα για μας τώρα. Σκέψου τον Τελόνιους Μονκ που χρειάστηκε να περιμένει 20 χρόνια πριν ακουστεί η μουσική του.

– Σήμερα υπάρχει και ένα κοινό διψασμένο για νέα διαφορετικά έργα.

S.L.: Είναι γιατί σήμερα το κοινό ακούει μ' όλα τα μέσα όλων των ειδών τις μουσικές. Ένα μέρος του αποτελείται ήδη από ειδικούς. Έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη πείρα όπως και μες. Είναι συλλογική πείρα και μας κάνει να συμβαδίζουμε.

– Θα 'θελες να σ' ακούει όλο και πλατύτερο κοινό;

S.L.: Κατά κάποιο τρόπο ναι, τουλάχιστον να μπορεί να δέχεται τα κύρια μέρη των συνθέσεων. Γι' αυτό δίνουμε

μεγάλη σημασία στο τραγούδι. Βέβαια υπάρχει πολύς διάκοσμος αλλά το σώμα του έργου βασίζεται περισσότερο στο τραγούδι. Δίνει στη μουσική ένα λαϊκό χαρακτήρα. Χρησιμοποιούμε τις πιο γνωστές γλώσσες... Δεν δοκιμάσαμε ακόμα τα ελληνικά αλλά μπορεί να γίνει. Είναι όμορφη γλώσσα.

– Οι συνθέσεις σου δεν έχουν πάντα ένα στάνταρ χαρακτηριστήρα τζαζ. Θα μπορούσες να χρησιμοποιήσεις άλλα ορχηστρικά σχήματα;

S.L.: Η καρδιά μου, η ψυχή μου, το σώμα μου και το μυαλό μου είναι κυριολεκτικά μέσα στην τζαζ. Αγαπώ φυσικά τα συμφωνικά κομμάτια, μπορεί που και που να συνεργάζομαι με σύγχρονους συνθέτες ή και να γράψω κομμάτια «σύγχρονης μουσικής» χωρίς αυτοσχεδιασμούς. Αλλά ο τομέας μου είναι η τζαζ. Είναι η πηγή, το αρχικό ρεύμα, το ποτάμι, είναι «the old man river». Αυτό μ' ενδιαφέρει πραγματικά.

– Συνεργάστηκες με τον Τελόνιους Μονκ και παίζεις τις συνθέσεις του. Ποιους άλλους ξανάπαιξες τελευταία;

S.L.: Τον Ντιουκ Έλλινγκτον, τον Χέρμπερτ Νίκολς. Αλλά και πριν, έχω παίξει όλα τα στάνταρ της τζαζ. Τα κλασικά του μπι-μπόπ και πιο παλιά ντιξιλαντ. Αρχισα να παίζω με τη μουσική της Νέας Ορλεάνης και χρειάστηκε να μάθω όλα αυτά τα κομμάτια.

– Υπάρχει λοιπόν ολόκληρη η ιστορία της τζαζ μέσα στη μουσική σου.

S.L.: Υπάρχει στα δάκτυλά μου όταν παίζω, ακόμα και όταν συνθέτω έρχεται μόνη της. Πίσω από κάθε φράση υπάρχει ζωντανή μια άλλη φράση και πιο πίσω ακόμα μια άλλη...

– Αλλά και η έντεχνη μουσική του 20ού αιώνα σ' έχει απασχολήσει.

S.L.: Αγάπησα και μελέτησα τον Στραβίνσκι. Αλλά είναι και ο Σέμπεργκ, ο Βέμπερν, ο Προκόφιεφ, ο Μπάρτοκ, ο Χίντεμπερτ, ο Άιβ, και μετά ο Μπέρντ, ο Ερλ Μπράουν, ο Κέιτζ.

– Τι σ' αρέσει στον Κέιτζ, οι θεωρίες του πάνω στο χρόνο;

S.L.: Ο Κέιτζ άνοιξε νέες πόρτες, ήταν ένας χρήσιμος

κύριος και βοήθησε πολύ τους μουσικούς. Ο Κέιτζ έκανε συνείδηση το τώρα στη μουσική. Έχω και γω ασχοληθεί με τις έννοιες της χρονικής διάρκειας. Το τότε, το τώρα, το μέλλον, οι μέρες, οι μήνες, τα ωράρια. Το περασμένο του χρόνου. Έψαξα πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη μουσική στο χρόνο. Πόσους ήχους, τι ειδούς ήχους μπορούμε να θάσουμε σε δύο δευτερόλεπτα, σε ένα δευτερόλεπτο, σε μια ώρα, σε μια βραδιά, σε μια ζωή.

– Και τα καλλιτεχνικά κινήματα του 20ού αιώνα: Έχεις μελοποιήσει στίχους του Απολλιναιρ. Σ' ένα δίσκο σου γράφει ότι σε ενέπνευσε η δουλειά του ντανταϊστή Man Ray...

S.L.: Και ο Κέιτζ είναι ένας γερο-Νταντά... Το Νταντα κορυφώθηκε το 1919 και ο Κέιτζ άρχισε τις έρευνές του 10 χρόνια αργότερα... Είμαστε και μες λίγο-πολύ μέσα σ' αυτό το ρεύμα.

– Οι μουσικοί του γκρουπ σου αυτοσχεδιάζουν;

S.L.: Εκτελούν κυρίως αλλά βρίσκουν και πολύ χώρο για αυτοσχεδιασμό.

– Σ' αρέσει να συνθέτεις νέα κομμάτια...

S.L.: Πάντοτε είμαι «προγραμματισμένος» γι' αυτό.

– Οι μουσικοί σου δίνουν ιδέες;

S.L.: Συνθέτω έχοντας υπόψη μου τον τρόπο που παίζουν. Το ίδιο έκανε και ο Έλλινγκτον. Μελετούσε τους μουσικούς του, τους αγαπούσε πολύ και η έμπνευση ήταν αμοιβαία. Η σύνθεση δημιουργείται από τις δύο πλευρές. Ο Τελόνιους Μονκ μου είχε πει ότι έγραφε για να μπορούν να εξασκούνται οι μουσικοί του. Γι' αυτό έκανε τα πάντα για να τους ελκύσει το ενδιαφέρον. Συνέθετε γι' αυτούς όχι για κάτι το αφηρημένο.

– Πρόλαβες να δεις καθόλου την Αθήνα από χτες που ήρθατε;

S.L.: Την είδα ολόκληρη από την Ακρόπολη... Ουάου! Μ' εντυπωσίασε. Μ' αρέσει πολύ η Αθήνα.

– Θα μπορούσε να σ' εμπνεύσει η ατμόσφαιρά της;

S.L.: Σίγουρα και οι εικόνες και οι μυρωδιές... ο αέρας, αλλά και οι ήχοι. Όταν επισκέπτομαι ένα μέρος δεν βλέπω μόνο αλλά ακούω πολύ. Θα 'θελα ν' ακούσω την αντίληψη του σαξόφωνου στα δύο μαρμάρινα αμφιθέατρα...

– Σ' αρέσει να εκφράζεσαι φιλοσοφικά... θεωρητικά;

S.L.: Δεν χρειάζεται. Η μουσική τα περιλαμβάνει όλα. Όλα είναι πιθανά. Κάθε ήχος είναι κάτι το ζωντανό που περιέχει πλήθος από πληροφορίες. Μπορείς να τις ανακαλύπτεις μια ολόκληρη ζωή. Αλλά το πιο ενδιαφέρον στη μουσική για μένα είναι ένας είδος μαγείας που συντελείται. Όταν συγκλίνουν όλα τα στοιχεία, όταν το «σουίνγκ» μεταδίδεται στο κοινό, τότε αξίζει... Εκείνη τη στιγμή το κοινό γυρίζει «πάνω-κάτω». Αλλάζει... και μες μαζί και κάνουμε όλοι ένα «ταξίδι». Εκεί είναι η μαγεία. Αυτό ψάχνουμε. Μερικές φορές το καταφέρνουμε, όχι πάντα.

– Το «σουίνγκ», λοιπόν είναι η ουσία και η δύναμη;

S.L.: Ο ρυθμός είναι ο φούρνος που ψήνεται η μουσική μας. Η μουσική μας είναι ζεστή και όχι κρύα. Έτσι είναι στην τζαζ. Ακόμα και όταν δεν είναι φανερός, ο ρυθμός υπάρχει και μπορεί να ξεπηδήσει κάθε στιγμή. Όλα μπορούν να συμβούν.

– Όταν παίζεις με έναν μουσικό κρουστών από την Ιαπωνία ή με έναν βορειοαμερικάνο τι καινούργιο δημιουργείται;

S.L.: Είναι ο διαφορετικός ρυθμός που πηγάζει από κάθε πολιτισμό. Η μουσική έρχεται από πολύ μακριά στο παρελθόν. Στην Ακρόπολη σήμερα ανακάλυψα ρυθμούς, στις κολώνες, στις διαστάσεις, στις αποστάσεις όλα είναι μουσική. Η μουσική είναι ρυθμός και είναι τόσο παλιά όσο η γλώσσα. Γλώσσα και μουσική για μένα είναι το ίδιο πράγμα. Πάρε την αφρικάνικη μουσική... είναι η ίδια η γλώσσα. Διηγείται, πληροφορεί. Όλες οι μουσικές δημιουργίες πρέπει να λειτουργούν έτσι. Αλλιώς δεν είναι ζωντανές.

Αθήνα, 9 Μαρτίου 1986